

Strategia

Raport okresowy nr XII

z realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020

Stan na koniec 2011 r.

www.wrota.warmia.mazury.pl

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

RAPORT OKRESOWY NR XII

z realizacji

Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego
województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020

Stan na koniec 2011 r.

Skład, druk i oprawa:
Agencja Wydawnicza „ARGI” s.c.
www.argi.pl

ISBN 978-83-63455-05-7

Wstęp	7
I. Najważniejsze wydarzenia 2011 roku.....	8
II. Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego i celów strategicznych.....	13
1. Cel główny – Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy	13
2. Cel strategiczny – Wzrost konkurencyjności gospodarki.....	18
3. Cel strategiczny – Wzrost aktywności społecznej	19
4. Cel strategiczny – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych	21
III. Synteza realizacji Strategii.....	23
IV. Realizacja celów operacyjnych Strategii	27
Priorytet 1. Konkurencyjna gospodarka	27
Cel 1.1. Wzrost konkurencyjności firm.....	27
Cel 1.2. Wzrost liczby miejsc pracy	29
Cel 1.3. Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.....	30
Cel 1.4. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości.....	31
Cel 1.5. Wzrost potencjału turystycznego.....	33
Cel 1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa	35
Cel 1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu	36
Cel 1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego	37
Cel 1.9. Doskonalenie administracji.....	39
Priorytet 2. Otwarte społeczeństwo	40
Cel 2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy	40
Cel 2.2. Różnorodna i dostępna edukacja.....	42
Cel 2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	43
Cel 2.4. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych.....	45
Cel 2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego.....	47
Cel 2.6. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu	48
Cel 2.7. Wzrost dostępności mieszkań.....	51
Cel 2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej	52
Cel 2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska.....	54
Priorytet 3. Nowoczesne sieci.....	56
Cel 3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności	56
Cel 3.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii	57
Cel 3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej.....	58
Cel 3.4. Monitoring środowiska.....	59
V. Komentarze jednostek monitorujących Strategię na temat jej realizacji.....	61
VI. Wnioski z realizacji Strategii	67
Wykaz skrótów	70
Spis tabel, wykresów i map	71
Wykaz ważniejszych źródeł wykorzystanych przy opracowaniu Raportu	72

Raport zatwierdzony przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego zgodnie z Uchwałą Nr XXIX/571/13 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 sierpnia 2013 r.

Szanowni Państwo,

Zapraszam do lektury dwunastego raportu okresowego z realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020.

Wiedza i doświadczenie, jakie płyną z monitorowania Strategii są niezwykle istotne dla świadomego prowadzenia polityki rozwoju. Umożliwiają one modyfikowanie przyjętej koncepcji rozwojowej w obliczu zmieniającej się sytuacji wewnątrz województwa oraz wyzwań i problemów pojawiających się w otoczeniu zewnętrznym.

Wnioski zawarte w tym raporcie oraz w poprzednich przyczyniły się do sformułowania ostatecznych zapisów zaktualizowanej Strategii, którą Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął w czerwcu br. Nowy dokument jest kontynuacją dotychczasowej myśli strategicznej. Aktualizacja dotyczyła horyzontu czasowego, diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej, analizy SWOT, zestawu celów i priorytetów oraz ram finansowych. Zmodyfikowano również system realizacji i monitorowania.

Zanim jednak przystąpimy do monitoringu nowej wersji Strategii, prezentujemy Państwu stopień realizacji dotychczas obowiązujących celów strategicznych i operacyjnych w 2011 roku. Analiza głównych wskaźników społeczno-gospodarczych pokazuje jak zmienia się poziom rozwoju Warmii i Mazur od momentu powołania województwa. Mam nadzieję, że raport spotka się z Państwa zainteresowaniem i skłoni do refleksji na temat przyszłych działań.

Z poważaniem,

Jacek Protas

Marszałek Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Jednostki odpowiedzialne za opracowanie raportów cząstkowych z celów strategicznych i operacyjnych

Cel główny i cele strategiczne – Departament Polityki Regionalnej

Priorytet 1 – koordynator: Departament Polityki Regionalnej

Cele operacyjne:

- 1.1 – Departament Polityki Regionalnej we współpracy z Warmińsko-Mazurską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A.
- 1.2 – Wojewódzki Urząd Pracy
- 1.3 – Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
- 1.4 – Departament Polityki Jakości we współpracy z Departamentem Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa
- 1.5 – Departament Turystyki we współpracy z Departamentem Kultury i Edukacji
- 1.6 – Departament Polityki Regionalnej we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej i Departamentem Zdrowia
- 1.7 – Departament Polityki Regionalnej we współpracy z Warmińsko-Mazurską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A.
- 1.8 – Departament Społeczeństwa Informacyjnego
- 1.9 – Departament Polityki Jakości

Priorytet 2 – koordynator: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Cele operacyjne:

- 2.1 – Departament Kultury i Edukacji we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy
- 2.2 – Departament Kultury i Edukacji we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy
- 2.3 – Biuro ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
- 2.4 – Departament Zdrowia
- 2.5 – Biuro ds. Obronnych i Bezpieczeństwa Publicznego
- 2.6 – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
- 2.7 – Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego
- 2.8 – Departament Sportu
- 2.9 – Departament Ochrony Środowiska

Priorytet 3 – koordynator: Departament Infrastruktury i Geodezji

Cele operacyjne:

- 3.1 – Departament Infrastruktury i Geodezji
- 3.2 – Departament Infrastruktury i Geodezji
- 3.3 – Departament Współpracy Międzynarodowej
- 3.4 – Departament Ochrony Środowiska

Koordynator opracowania Raportu – Departament Polityki Regionalnej

Wstęp

Proces monitorowania **Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020** jest ważnym elementem systemu jej realizacji. W ramach monitoringu *Strategii* gromadzone są informacje o regionie i działalności poszczególnych podmiotów i instytucji, przyczyniające się do realizacji celów strategicznych. Zebrane informacje prezentowane są w raportach okresowych, które stanowią podstawę do dyskusji nad kierunkiem przyszłych działań rozwojowych, jak również są elementem promocji regionu. Prezentowany raport jest siódmą edycją rezultatów monitorowania zaktualizowanej w 2005 r. *Strategii* i dwunastą od początku realizacji bazowego dokumentu z 2000 r.

Rozdział I **Najważniejsze wydarzenia 2011 roku** zawiera syntetyczny przegląd najważniejszych wydarzeń, które, z uwagi na dwuletnie opóźnienie w opracowywaniu dokumentu¹, ułatwią czytelnikowi umieszczenie informacji przedstawionych w kolejnych rozdziałach w odpowiednim kontekście historycznym.

Rozdział II **Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego i celów strategicznych** zawiera przegląd trendów w kształtowaniu się wskaźników opisujących cel główny i cele strategiczne w horyzoncie 1999–2011. W rozdziale zaprezentowano pozycję regionu na tle kraju i Unii Europejskiej w odniesieniu do podstawowych mierników sytuacji ekonomicznej, społecznej i powiązań sieciowych.

Kolejne rozdziały zawierają informacje na temat działań podejmowanych w województwie w 2011 r., przyczyniających się do osiągnięcia celów *Strategii*.

Rozdział IV **Realizacja celów operacyjnych Strategii** przedstawia projekty i inicjatywy podejmowane w regionie w podziale na poszczególne cele operacyjne, natomiast rozdział III **Synteza realizacji Strategii** jest próbą podsumowania działań.

Zdecydowana większość danych zaprezentowanych w tych rozdziałach to informacje jednostek zaangażowanych w system monitorowania², uzupełnionych danymi zbieranymi przez jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie, instytucje i organizacje oraz inne podmioty w województwie. Jest to zasadnicza część raportu służąca ocenie działań rozwojowych i formułowaniu wskazówek dotyczących przyszłości, które zawarte są w rozdziałach podsumowujących: V. **Komentarze jednostek monitorujących Strategię na temat jej realizacji w 2011 roku** oraz VI. **Wnioski z realizacji Strategii**.

Raport po raz piąty opracowano z wykorzystaniem narzędzia udoskonalającego system monitorowania pn. **SMS dla Warmii i Mazur – System Monitoringu Strategii**³. W raporcie wykorzystano ponadto wyniki badań i analiz dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i województwa warmińsko-mazurskiego oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Statystycznego w Olsztynie i Eurostatu.

¹ Zgodnie z zasadami monitoringu *Strategii* raporty z jej realizacji są opracowywane w drugim roku po roku sprawozdawczym z uwagi na dostępność danych statystyki publicznej.

² Wykaz jednostek znajduje się na stronie nr 6 niniejszego Raportu.

³ Narzędzie dostępne jest na stronie Wrota Warmii i Mazur pod adresem <http://sms.warmia.mazury.pl>, natomiast informacje na temat monitorowania *Strategii* znajdują się pod adresem <http://wrota.warmia.mazury.pl/Strategia-rozwoju/Monitoring-i-ewaluacja-strategii/>.

I. Najważniejsze wydarzenia 2011 roku

Według Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS), rok 2011 nie zapisał się w świadomości polskiego społeczeństwa jako rok szczególny, obfitujący w wydarzenia o wyjątkowym, czy przełomowym znaczeniu – połowa ankietowanych nie pamiętała żadnego faktu, który zasługiwałby na miano wydarzenia roku. Najczęściej typowanym na *wydarzenie roku w Polsce* były wybory do Sejmu i Senatu (stwierdziło tak 25% badanych). Co dziesiąty respondent, za najważniejsze wydarzenie uznał polskie przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej, trzy na dziesięć osób specjalne znaczenie nadały przygotowaniom kraju do *Euro 2012*, tyle samo wskazało na stan polskiej gospodarki na tle ogólnoeuropejskiego kryzysu. Wydarzenia na świecie w 2011 r. zdominował przede wszystkim kryzys finansowy, którego kolejna fala szczególnie dotknęła kraje europejskie, zagroziła strefie euro, a w rozwiniętej formie pojawiła się w zagrożonej bankrutem Grecji oraz w mniejszym stopniu we Włoszech, Portugalii i Hiszpanii. Co piąty Polak wymienił kryzys jako wydarzenie roku na świecie. Drugim ważnym wydarzeniem politycznym (choć nieco bardziej odległym) była tzw. arabska wiosna, czyli rewolucje w krajach północnej Afryki i Bliskiego Wschodu (na te wydarzenia wskazało 10% ankietowanych). Trzecim z najważniejszych wydarzeń na świecie, które utrwaliły się w świadomości Polaków, było trzęsienie ziemi w Japonii i jego skutki (5% wskazań), zaś 3% badanych wskazało na śmierć najbardziej poszukiwanego terrorysty świata – Osamy ben Ladena. Do najważniejszych wydarzeń światowych Polacy zaliczyli także beatyfikację Jana Pawła II oraz polską prezydenturę w Radzie UE⁴.

Rok 2011 ogłoszono m.in. Międzynarodowym Rokiem Chemii, Międzynarodowym Rokiem Lasów, Europejskim Rokiem Wolontariatu i Aktywności Obywatelskiej, a w Polsce – m.in. Rokiem Jana Heweliusza, Czesława Miłosza i Marii Skłodowskiej-Curie.

Niewątpliwie historycznym wydarzeniem było objęcie przez Polskę półrocznego przewodnictwa w Radzie Unii Europejskiej. Rząd RP zdecydował się na prezydenturę ambitną i aktywną, która miała pokazać Polskę jako ważne, kompetentne i aktywne państwo członkowskie UE. Zgodnie z *Programem polskiej prezydentury* przewodnictwo w Radzie UE opierało się na trzech priorytetach: dążeniu do większej integracji, inwestowaniu w Europę i sprzyjaniu wzrostowi gospodarczemu; rozwijaniu bezpieczeństwa rozumianego wielowymiarowo; dążeniu do stabilnych i przejrzystych stosunków z sąsiadami. Podczas polskiego przewodnictwa rozpoczęły się negocjacje kolejnych Wieloletnich Ram Finansowych UE na lata 2014–2020 (prezydentura zakończyła pierwszy etap tych negocjacji, tj. fazę wyjaśnień). Najważniejszym wydarzeniem z obszaru stosunków zewnętrznych UE był Szczyt Partnerstwa Wschodniego na szczeblu szefów państw i rządów. Polska prezydentura zamknęła ostatni

etap procesu akcesji Chorwacji do UE (podpisanie Traktatu Akcesyjnego nastąpiło 9.12.2011 r.). Prezydentura miała również na celu promowanie poszczególnych regionów Polski. Koncepcja ta realizowana była poprzez przygotowanie i zorganizowanie nieformalnych spotkań różnych szczebli w wybranych miastach Polski.

W wyborach do Sejmu i Senatu w województwie warmińsko-mazurskim zwyciężyła Platforma Obywatelska, a w Parlamencie znalazło się 22 przedstawicieli regionu. Ważnym wydarzeniem był również Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań (który trwał od 1 kwietnia do 30 czerwca) – pierwszy od momentu akcesji Polski do UE i po raz pierwszy uwzględniający możliwość spisania się przez Internet.

Na Warmii i Mazurach rok 2011 był ostatnim rokiem trwania kampanii promocyjnej Wielkich Jezior Mazurskich w Konkursie na 7 Nowych Cudów Natury. Swoje poparcie dla Mazur wyrazili m.in.: prezydenci – Bronisław Komorowski, Lech Wałęsa i Aleksander Kwaśniewski, premierzy – Donald Tusk, Jerzy Buzek, Marek Belka, osoby ze świata kultury, mediów, polityki i sportu. W styczniu 2011 r. Ambasadorem Mazur został Jacek Pałkiewicz – światowej sławy podróżnik i eksplorator. Kampanię wspierało również wiele organizacji i instytucji oraz samorządy, w tym spoza województwa. Była ona wielokrotnie wyróżniana i nagradzana jako jedna z najlepszych kampanii promujących region w Polsce i za granicą – m.in. Fundacja *New 7 Wonders* uznała ją za najbardziej kreatywną w wykorzystywaniu mediów do promocji na świecie w ramach konkursu na 7 Nowych Cudów Natury, wyróżniono ją również na festiwalu *Film, Art & Tourism Festival 2011*. Marka *Mazury* została uznana za najmocniejszą w kategorii marketing terytorialny otrzymując tytuł *Superbrands*. Mazury zostały uznane przez Polską Organizację Turystyczną za najpopularniejszy region Polski Wschodniej w ramach kampanii *Piękny Wschód*, znalazły się również w pierwszej piątce najsilniejszych marek według miesięcznika *Brief* – pierwszego polskiego magazynu marketingu i sprzedaży. Jeziora mazurskie były promowane na wielu wydarzeniach w Polsce i za granicą, m.in. w ramach kampanii reklamowej *Polska? Zapoznaj się!* w Wilnie, czy podczas Dni Otwartych w instytucjach Unii Europejskiej w Brukseli. 15 września odbył się Światowy Dzień Głosowania na Wielkie Jeziora Mazurskie, podczas którego swoje głosy oddali Polacy w kraju i za granicą. W finale, 11 listopada fundacja *New 7 Wonders* ogłosiła laureatów trzyletniego konkursu. Mazury, choć nie uzyskały miana jednego z siedmiu cudów natury, pokonały wszystkich finalistów z Europy oraz m.in. Wielki Kanion Kolorado, Malediwy, czy Wyspy Galapagos.

W 2011 r. nastąpiła finalizacja wielu inwestycji, które przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, wzmocnią jego atrakcyjność turystyczną, bezpieczeństwo, jak również podniosą atrakcyjność inwestycyjną w oczach potencjalnych inwestorów. W styczniu otwarto Mazurskie

⁴ Wydarzenie roku 2011 w Polsce i na świecie. Komunikat badań, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, styczeń 2012.

Centrum Sportów Lodowych w Giżycku – jedyny tego typu obiekt w północno-wschodniej Polsce, obejmujący halę lodowiskową o powierzchni 3,5 tys. m² (budowa Centrum kosztowała prawie 12,1 mln zł, z czego niemal 2,3 mln zł to dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego *Warmia i Mazury* na lata 2007–2013 (RPO WiM))⁵, w maju w Braniewie otwarto nowy obiekt sportowo-rehabilitacyjny, składający się z dwóch pływalni, sauny, siłowni i kawiarni (koszt to ponad 17,6 mln zł, w tym 9,9 mln zł pochodzi z EFRR w ramach RPO WiM). Nowy kompleks wodno-rekreacyjny obejmujący dwa baseny, zespół odnowy biologicznej oraz kręgielnię otwarto również w Iławie (wartość projektu to 16,0 mln zł, z czego dofinansowanie wynosi prawie 6,5 mln zł z EFRR w ramach RPO WiM). Z roku na rok poprawia się infrastruktura turystyczna Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Ekomariny⁶, dobrze wyposażone plaże i zagospodarowane brzegi jezior stają się wizytówką, która przyciąga do regionu nowych turystów. W lipcu prezydent Bronisław Komorowski otworzył nowoczesny, największy port pasażerski na Mazurach – ekomarinę w Giżycku. Jest to obiekt z pełnym zapleczem technicznym, sanitarnym, poprawiającym bezpieczeństwo pasażerów oraz przewoźników (inwestycja kosztowała ponad 19,7 mln zł, z czego 7,5 mln zł to środki z EFRR w ramach RPO WiM). W Węgorzewie zakończyła się rewitalizacja brzegów jeziora Mamry, dzięki czemu turyści i mieszkańcy skorzystają z nowego mola i plaży (wartość projektu to 5,2 mln zł, z czego blisko 2 mln zł to wsparcie z EFRR w ramach RPO WiM). We wrześniu na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (UWM) otwarto jedną z najważniejszych inwestycji uczelni – Regionalne Centrum Informatyczne, zapewniające pracownikom i studentom sprawny dostęp do krajowych i światowych zasobów sieciowych. Oprócz pomieszczeń dydaktycznych, znajduje się tam kilkanaście sal seminaryjnych, 12 sal komputerowych oraz trzy aule. Koszty budowy i wyposażenia budynku to blisko 40 mln zł. Obiekt powstał w ramach projektu *Techno (Udoskonalenie infrastruktury i wyposażenia laboratoryjnego nauk technicznych i informatycznych)*, finansowanego z EFRR w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 (PO RPW). Na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej UWM uruchomiono Wydziałowy Zespół Laboratoriów Biologii Molekularnej, jako efekt realizacji projektu *Bio (Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie zespołu laboratoriów edukacyjno-badawczych technologii, jakości i bezpieczeństwa zdrowotnego żywności)*. Inwestycja, także współfinansowana z EFRR w ramach PO RPW, pochłonęła ponad 26 mln zł. Również we wrześniu nastąpiło uroczyste otwarcie nowej siedziby Warmińsko-Mazurskiej Filharmonii im. Feliksa Nowowiejskiego. Inwestycja o wartości prawie 64 mln zł

współfinansowana została kwotą niemal 43 mln zł z EFRR w ramach RPO WiM. Inną instytucją kultury, która sfinalizowała dużą inwestycję był Teatr im. Aleksandra Sewruka w Elblągu, w którym zakończono modernizację dużej sceny (przebudowa pochłonęła ponad 3,5 mln zł, z czego blisko 1,9 mln zł pochodziło z EFRR w ramach RPO WiM). W czerwcu nastąpiło uroczyste otwarcie zachodniej obwodnicy Mrągowa, której budowa kosztowała 158,2 mln zł, z czego 135,9 mln pochodziło z EFRR w ramach PO RPW. Obwodnica ma ponad 6,5 km długości i znacznie usprawni ruch tranzytowy, skróci czas podróży oraz wpłynie na poprawę bezpieczeństwa i warunków życia w Mrągowie. Fundusze europejskie umożliwiły modernizację i rozbudowę kilku placówek ochrony zdrowia, m.in. powstał ośrodek rehabilitacyjny przy Szpitalu Powiatowym w Iławie. We wrześniu uruchomiono nowoczesną pracownię diagnostyczną PTC/CT utworzoną przez Zakład Medycyny Nuklearnej w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Olsztynie – pierwszą tego typu placówkę w województwie warmińsko-mazurskim i jedną z kilku w Polsce.

Jednocześnie podpisano umowy i rozpoczynano realizację wielu nowych inwestycji. W styczniu podpisano umowę na dofinansowanie w ramach RPO WiM budowy Term Warmińskich w Lidzbarku Warmińskim (planowana wartość inwestycji to 93,6 mln zł). Projekt zakłada m.in. budowę kompleksu basenów wewnętrznych i zewnętrznych wykorzystujących wodę termalną, staw naturalny, miejsca noclegowe, centrum konferencyjne, park linowy i boiska sportowe; w kwietniu rozpoczęły się pierwsze prace. W lutym nastąpiło podpisanie umowy na budowę Areny-Ostróda, która ma być jednym z największych obiektów targowo-konferencyjnych w Polsce (wartość projektu to 137,7 mln zł, w tym dofinansowanie z EFRR w ramach PO RPW w wysokości 78,9 mln zł). W kwietniu odbyło się wmurowanie aktu erekcyjnego nowego skrzydła Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Olsztynie (inwestycja kosztuje ponad 66 mln zł, z czego 46 mln zł to wsparcie z EFRR w ramach RPO WiM), w którym powstanie m.in. sala operacyjna, sala wybudzeń, sala dydaktyczna dla studentów medycyny oraz sterylizatornia. Unijne wsparcie trafiło również do Elbląga w ramach projektu *Terkawka – kompleksowe przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych w Elblągu* (wartość projektu to 1,4 mln zł, z czego 1,2 mln zł pochodzi z EFRR w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 (PO IG)). Decyzję o dofinansowaniu uzbrojenia terenów inwestycyjnych (w ramach RPO WiM) podjęto również w sprawie Ornety, Ostródy i Mrągowa. W lipcu w Spytkowie miało miejsce wbudowanie aktu erekcyjnego pod nowoczesny zakład utylizacji odpadów, który będzie odbierał odpady od ponad 100 tys. mieszkańców z pobliskich gmin. Inwestycja jest realizowana dzięki wsparciu z EFRR w ramach RPO WiM (wartość projektu to 46,5 mln zł, w tym 15,4 mln zł stanowi dofinansowanie UE). Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyznał w ramach RPO WiM dotacje m.in. na wdrożenie nowych technologii na lotnisku w Dajtkach w Olsztynie

⁵ Wartości całkowite przytaczanych projektów oraz kwoty dofinansowania zostały zaczerpnięte z bazy projektów KSI SIMIK 07-13, wg stanu na dzień 31.05.2013 r.

⁶ Nowoczesna, ekologiczna mini przystań żeglarska z pełnym zapleczem technicznym, sanitarnym, poprawiającym bezpieczeństwo pasażerów oraz przewoźników.

(Aeroklub Warmińsko-Mazurski wdroży pilotażowy program z wykorzystaniem nowoczesnych technik satelitarnych opiewający na 3,6 mln zł, w tym 2,8 mln zł z EFRR), na wsparcie Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności Polskiej Akademii Nauk, gdzie powstanie Regionalne Centrum Badań i Transferu Wiedzy Żywność dla Zdrowia, stanowiące zaplecze naukowe dla firm z sektora rolno-spożywczego (całkowita wartość projektu to 2,8 mln zł, w tym dofinansowanie z EFRR – 2,0 mln zł) oraz na wsparcie Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, którego naukowcy zajmą się bezpieczeństwem biologicznym oraz sanitarnym w hodowli zwierząt w nowym laboratorium (całkowita wartość projektu to 1,2 mln zł, w tym dofinansowanie z UE – 940 tys. zł). W maju w Wilkasach koło Giżycka wmurowano kamień węgielny pod budowę parku wodnego (inwestycja pochłonie 8,2 mln zł, z czego 2,5 mln zł to dofinansowanie z EFRR w ramach RPO WiM). Sektor turystyczny wzbogaci się o kolejny obiekt hotelowy o wysokim standardzie – we wrześniu w Sile koło Olsztyna podpisano akt erekcyjny i wmurowano kamień węgielny pod budowę pięciogwiazdkowego hotelu Marina Golf Club (wartość tej inwestycji to ponad 43,7 mln zł, dofinansowanie z funduszy unijnych wynosi ponad 12,4 mln zł). W listopadzie w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Elblągu wkopano kamień węgielny pod budowę bloku operacyjnego oraz oddziałów: anestezjologii i intensywnej terapii (projekt pochłonie 57,5 mln zł, z czego dofinansowanie unijne w ramach RPO WiM wynosi 39,5 mln zł). Z tej samej puli rozbudowywane są także inne szpitale w regionie, m.in. Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny oraz Szpital Pulmonologiczny w Olsztynie. W 2011 r. podpisano również umowy na dofinansowanie kolejnych inwestycji w ramach RPO WiM – m.in. w Miejskim Szpitalu Zespolonym w Olsztynie, gdzie za blisko 23 mln zł zostaną zmodernizowane dwa budynki wraz z przebudową bloku operacyjnego i zakupiony zostanie nowy sprzęt medyczny. Poprawie sytuacji komunikacyjnej służyć będzie przebudowa drogi wojewódzkiej nr 503 na odcinku Elbląg-Tolkimiko-Pogrodzie – umowę w sprawie dofinansowania podpisano w Elblągu (koszt projektu to 69,6 mln zł, w tym 48,7 mln z EFRR w ramach RPO WiM). W listopadzie Zarząd Województwa podpisał umowę na zakup kolejnego, dwunastego już szynobusu, który będzie najnowocześniejszym pociągiem na warmińsko-mazurskich torach i ułatwi podróżowanie mieszkańcom regionu na najbardziej uczęszczanych trasach, m.in. w kierunku Elbląga i Torunia, przez Ostródę oraz Iławę.

W nowy sprzęt wzbogaciły się policja i straż. Poprawie bezpieczeństwa nawigacyjnego na mazurskich jeziorach mają służyć specjalistyczne zestawy pływające, stacjonujące w Giżycku i Mikołajkach (środki na zakup jednostek pochodzą z RPO WiM, wartość projektu wynosi 9,3 mln zł, z czego ponad 6,3 mln zł to dofinansowanie z EFRR). W Wyższej Szkole Policji w Szczytnie otwarto Policyjne Centrum Analityczno-Badawcze, obejmujące sieć dziewięciu specjalistycznych pracowni kryminalistycznych wraz z laboratorium, które pozwoli poszerzyć

wiedzę z zakresu kryminalistycznych badań komputerowych. W ramach projektu zaplanowano również System Biblioteczno-Informacyjny. Całkowity koszt inwestycji to ponad 71,6 mln zł, większość tej kwoty (51,6 mln zł) pochodzi z EFRR w ramach PO RPW.

Kalendarz imprez kulturalnych Warmii i Mazur w 2011 r. jak zwykle obfitował w ciekawe wydarzenia na wysokim artystycznym poziomie. Tradycyjnie już odbyły się m.in. Festiwal organowy we Fromborku, Ogólnopolskie Spotkania Zamkowe *Śpiewajmy Poezję* w Olsztynie, Seven Festival Music&More w Węgorzewie, kolejna inscenizacja Bitwy pod Grunwaldem, Mazurska Noc Kabaretowa, Piknik Country i Festiwal Kultury Kresowej w Mrągowie, letni cykl koncertów kameralnych pod hasłem *Muzyka Europejska w Zabytkach i Przyrodzie Warmii i Mazur*, Elbląskie Noce – Festiwal Piosenki Wartościowej, Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego Old Jazz Meeting Złota Tarka w Iławie, Reggae Festiwal w Ostródzie, Międzynarodowy Festiwal Teatralny Demoludy w Olsztynie, Międzynarodowy Festiwal Tańca Baltic Cup w Elblągu. Szereg wydarzeń odbywał się w ramach XIII Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, w tym roku pod hasłem *Rodzina najważniejsza! – Postaw na rodzinę*. Odbyła się również VIII edycja konkursu *Godni Naśladowania* i obchody Europejskich Dni Dziedzictwa. Wiele muzycznych atrakcji przygotowano w związku z obchodami 65-lecia istnienia Filharmonii Warmińsko-Mazurskiej.

Region był gospodarzem wielu imprez rekreacyjnych i sportowych, w tym na skalę krajową i międzynarodową. Wśród czołowych wydarzeń sportowych warto wymienić Zawody Herbalife Triathlon w Suszu – jedną z największych imprez triathlonowych w Polsce i wschodniej części Europy, turniej z cyklu Grand Slam World Tour w siatkówce plażowej w Starych Jabłonkach, Mazury AirShow nad jeziorem Niegocin w Giżycku, Międzynarodowe Regaty o Puchar Trzech Marszałków na Zalewie Wiślanym, motocrossowe mistrzostwa Europy w Olsztynie, Międzynarodowe Zawody Balonowe w Olsztynie, Rajd Polski pod Mikołajkami, czy Rajd Warmiński. W związku z przygotowaniem do mistrzostw Europy w piłce nożnej EURO 2012, Ostróda znalazła się wśród ośrodków rekomendowanych przez UEFA na centrum pobytowe dla jednej z reprezentacji. Do popularyzacji i rozwoju aktywności sportowej wśród najmłodszych mieszkańców regionu przyczynią się kolejne kompleksy boisk utworzone w ramach programu *Moje Boisko – Orlik 2012* m.in. w Wilkasach, Rogózu, Kruklankach, Suszu, Fromborku, Ełku i Pieniężnie. Podpisano również umowy na dofinansowanie budowy kolejnych tego typu obiektów.

W ciągu całego roku odbywały się różnorodne imprezy promujące żywność regionalną i tradycyjną, wpisujące się w *Kalendarz imprez regionalnych promujących żywność naturalną, tradycyjną, lokalną i regionalną województwa warmińsko-mazurskiego* (m.in. Regionalne Święto Agrokuchni w Morągu, Międzynarodowy Festiwal Kultury i Kuchni *Sąsiedzi przy stole* w Iławie, Festiwal Potraw z Mięsa Wieprzowego, Wołowego, Jagnięcego i Koziego w Mrągowie, Mazurskie Święto Kartoflaka w Szczytnie, Frutti di Lago, czyli Kulinarne Skarby

Jeziór w Elku, Regionalny Festiwal Pogranicza *Kartacze*wo w Gołdapi i wiele innych). Dużym zainteresowaniem cieszyła się finałowa edycja regionalnego konkursu *Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów*, w której wzięło udział 36 produktów oraz 12 potraw. Szósta edycja konkursu *Smaki Warmii, Mazur oraz Powiśla na stołach Europy* zakończyła się na początku grudnia podczas wielkiego finału w Olsztynie. Zaprezentowano w niej ponad 40 potraw oraz niemal 100 produktów. Nagrodzone zostały m.in. przetwory mięsne, produkty mleczne, miody oraz przetwory owocowe i warzywne. Uczestnikami zmagania byli mieszkańcy województwa, a także przedsiębiorcy, restauracje oraz szkoły z regionu. Do sieci *Dziedzictwa Kulinarne Warmia Mazury Powiśle* dołączyli kolejni producenci surowców, przetwórcy żywności i podmioty gastronomiczne.

W ramach informatyzacji Warmii i Mazur w gminach ruszył montaż infokiosków – punktów publicznego dostępu do Internetu (do października zamontowano 290 infokiosków, które, wraz z udostępnianymi w miejscach publicznych komputerami stacjonarnymi, dały w sumie 640 PIAP-ów). Powstały ponadto 33 telecentra umożliwiające prowadzenie wideokonferencji. Koszt projektu *Rozbudowa infrastruktury szerokopasmowego dostępu do Internetu i sieci PIAP-ów w Województwie Warmińsko-Mazurskim* wynosi 19,3 mln zł, z czego 15,9 mln zł pochodzi ze środków EFRR w ramach RPO WiM⁷. Ruszyły budowy sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu w kilku powiatach. W sierpniu została podpisana umowa na montaż takiej sieci w miasteczku studenckim Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (wartość projektu to ponad 1,8 mln zł, w tym dofinansowanie z EFRR w ramach RPO WiM to 1,5 mln zł). Dzięki autorским rozwiązaniom opracowanym przez informatyków z Urzędu Marszałkowskiego, województwo warmińsko-mazurskie jako pierwsze w Polsce przystąpiło do wprowadzenia nowoczesnych zmian – internetowe *Wrota Warmii i Mazur* zostały zintegrowane z systemem Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (ePUAP). Dzięki tym udogodnieniom, za pomocą Internetu mieszkańcy, przedsiębiorstwa, urzędy i instytucje mogą w prosty sposób dokonać m.in. meldunków czy rejestracji działalności gospodarczej. Pod koniec roku odbył się pierwszy konwent informatyków Warmii i Mazur, na którym spotkali się wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast z informatykami i specjalistami branży IT, by omówić przyszłość społeczeństwa informacyjnego w regionie.

Z początkiem roku zakończyło się dwuletnie przewodnictwo województwa warmińsko-mazurskiego w pracach Euroregionu Bałtyk. Marszałek Jacek Protas został ponownie wybrany na przewodniczącego Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej. Wraz z rozpoczęciem polskiej prezydencji w Radzie UE, województwo warmińsko-mazurskie przejęło przewodnic-

two w Konwencie Marszałków Województw RP. W ciągu całego roku region gościł wiele delegacji zagranicznych, m.in. parlamentarzystów z Niemiec, Szwecji, Finlandii, Norwegii, Danii, Estonii, Litwy, Łotwy, Rosji i Polski, którzy uczestniczyli w pierwszym w województwie posiedzeniu Komisji Stałej Konferencji Parlamentarnej Krajów Morza Bałtyckiego w Olsztynie. W Lidzbarku Warmińskim odbyło się Międzynarodowe Zgromadzenie Miast Stowarzyszenia Cittaslow, w którym uczestniczyli przedstawiciele 19 państw. W tym samym mieście jesienią odbyło się forum rynków wschodnich, w którym oprócz przedsiębiorców z Warmii i Mazur wzięli udział goście z Armenii, Estonii, Litwy, Kazachstanu i Rosji. Podczas wizyty gubernatora Obwodu Rówieńskiego na Ukrainie podpisano Plan Pracy między samorządem województwa warmińsko-mazurskiego a ukraińską Równieżyszczyną. W związku z 20-leciem współpracy województwa z Departamentem Côtes d'Armor we Francji, w regionie gościła delegacja na czele z Przewodniczącym Rady Generalnej Departamentu. W województwie miały miejsce również ważne konferencje związane z polityką regionalną – w lipcu w Ostródzie odbywało się seminarium poświęcone polityce regionalnej, na którym spotkali się ministrowie i dyrektorzy departamentów z unijnych krajów, zajmujący się rozwojem regionalnym, natomiast w grudniu na konferencji w Olsztynie zainaugurowano prace nad aktualizacją *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego*.

Podmioty i instytucje z Warmii i Mazur były uczestnikami oraz laureatami konkursów i rankingów regionalnych i krajowych. Wśród laureatów ogólnopolskiego konkursu *Gmina Fair Play* znalazły się: Urząd Gminy Ława, Urząd Miasta Bartoszyce, Urząd Gminy Lubawa, Urząd Gminy Dywity, Urząd Miasta w Kisielicach. Certyfikaty *Przedsiębiorstwo Fair Play* otrzymało 13 podmiotów z regionu, natomiast laureatem konkursu został Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Olsztynie. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, za działania promocyjne projektu *Bio*, zajął drugie miejsce w konkursie *Promuj z pomysłem*, przeznaczonym dla beneficjentów PO RPW. Wśród laureatów *Warmińsko-Mazurskiej Nagrody Jakości* oraz konkursu na *Najlepszy Produkt i Usługę Warmii i Mazur* znalazły się w 2011 r. m.in. gospodarstwa agroturystyczne, szpitale, przychodnie i restauracje. Fundacja Ochrony Wielkich Jezior Mazurskich otrzymała tytuł *Lidera Polskiej Ekologii*, natomiast w Panteonie Polskiej Ekologii znalazło się Nadleśnictwo Susz i Sychowo, Starostwo Powiatowe w Kętrzynie oraz Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych Rudno. W finale ogólnopolskiego konkursu *Samorządowy Lider Zarządzania 2011 – usługi społeczne* znalazły się powiat elbląski oraz miasto Elk. Zootechnika na Wydziale Bioinżynierii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego została uznana za najlepszy kierunek zootechniczny w Polsce, wyróżnienie Polskiej Komisji Akredytacyjnej uzyskała również Politologia na Wydziale Nauk Społecznych (za wysoką jakością kształcenia i działalnością naukowej, wysoko wykwalifikowaną kadre i współpracę międzynarodową). Placówki medyczne z Warmii i Mazur

⁷ Projekt obejmuje zasięgiem całe województwo. Zgodnie z założeniami, produkty realizacji projektu dostarczone zostaną do 292 miejscowości i zainstalowane łącznie w 535 lokalizacjach (źródło: <http://piap.warmia.mazury.pl>).

po raz kolejny znalazły się w ogólnopolskim rankingu szpitali dziennika *Rzeczpospolita*: w zestawieniu zabiegowych szpitali publicznych 3. miejsce zajął Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z Warmińsko-Mazurskim Centrum Onkologii, 11. – Miejski Szpital Zespolony w Olsztynie, 20. – Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy w Olsztynie, 74. – Szpital Powiatowy w Biskupcu, 85. – Szpital Wojskowy z Przychodnią Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej (ZOZ) w Elblągu, w zestawieniu zabiegowych szpitali niepublicznych: 5. miejsce zajęło Mazurskie Centrum Zdrowia ZOZ Pro-Medica w Elku, 21. miejsce zajęło Centrum Medyczne Zakład Opieki Zdrowotnej w Olecku, 23. – NZOZ Malarkiewicz i Spółka z Olsztyna. Bezkonkurencyjny w zestawieniu szpitali niezabiegowych okazał się Samodzielny Publiczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc z Olsztyna, a 8. był Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny dla Dzieci w Ameryce.

Aktywność samorządu województwa przejawiała się również w patronatach, jakimi Marszałek Województwa objął przedsięwzięcia społeczne (m.in. VIII edycję Konkursu *Godni Naśladowania*, Konferencję Uniwersytetów Trzeciego Wieku Warmii i Mazur w Olsztynie), kulturalne (m.in. XXXVIII Ogólnopolskie Spotkania Zamkowe *Śpiwajmy Poezję* w Olsztynie, X Jubileuszową Wiosnę Teatralną w Elblągu, 44. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej we Fromborku), sportowe (m.in. XIX Międzynarodowy Memoriał Tenisowy w Olsztynie, Mistrzostwa Europy w Motocrossie w Olsztynie, XVIII Otwarte Żeglarskie Mistrzostwa Polski Dziennikarzy w Mikołajkach), czy gospodarcze (m.in.: Polsko-Litewskie Forum Gospodarcze w Ostródzie, VI Regionalną Wystawę Innowacyjności w Olsztynie). Region promowany był na wielu targach, wystawach i konferencjach oraz w ramach kontaktów międzynarodowych z regionami partnerskimi (m.in. obwodem kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, Obwodem Rówieńskim na Ukrainie, czy Departamentem Côtés d’Armor we Francji).

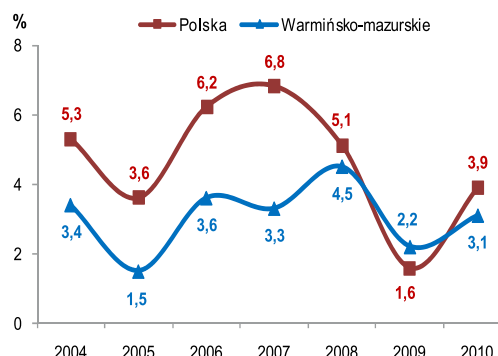
II. Analiza wskaźnikowa realizacji Strategii w kontekście celu głównego i celów strategicznych

1. CEL GŁÓWNY – Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy

Konsekwencje światowego kryzysu gospodarczego, który przyczynił się w znacznej mierze do spowolnienia rozwoju gospodarczego, spowodowały, że Polska nie uzyskała założonego na 2010 r. w Strategii Rozwoju Kraju 2007–2015 tempa wzrostu Produktu Krajowego Brutto (PKB) na poziomie 5,1%, jednakże notując wzrost na poziomie 3,9% należała do najszybciej rozwijających się krajów unijnych (za Szwecją, Słowacją i Niemcami, przy wzroście dla UE27 wynoszącym 2,1%)⁸. Przyrost PKB nominalnego (w cenach bieżących) w Polsce był niższy w 2010 roku – 5,36% wobec 5,41% w 2009 r. Podobną sytuację można było zaobserwować w regionie – w 2010 r. przyrost PKB nominalnego (w cenach bieżących) w województwie był niższy niż w 2009 r. i wyniósł 4,6% wobec 5,44%, co uplasowało region na 6. miejscu w kraju. Analizując przyrost PKB realnego (w cenach stałych) zauważyć można, że zarówno średnio w Polsce jak i w województwie przyrost tego PKB w 2010 r. był wyższy niż w roku 2009 (Polska 3,9% wobec 1,6% w roku 2009; województwo 3,1% wobec 2,2% w roku 2009). Taki wynik uplasował region na 9. miejscu w kraju. Warto jednak zwrócić uwagę, że zarówno w przypadku przyrostu PKB realnego jak i nominalnego jest on niższy w województwie niż średnio w kraju, mimo że w roku 2009 sytuacja była odwrotna. Oznacza to, że podobnie jak przed rokiem 2009 Warmia i Mazury rozwijały się wolniej niż średnia krajowa.

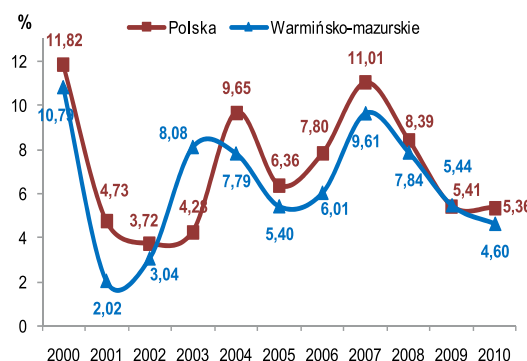
Zgodnie z zapisami Strategii, spójność ekonomiczna województwa z zamożniejszymi regionami jest możliwa do osiągnięcia przy wzroście gospodarczym zapewniającym utrzymanie udziału w krajowym PKB na poziomie minimum 3% oraz poprzez zmniejszanie dystansu wobec średniego poziomu PKB per capita krajowego i europejskiego. Zanotowany wzrost gospodarczy nie pozwolił na nadrobienie dystansu rozwojowego województwa do kraju. Wytworzone w województwie 38,8 mld zł stanowiło 2,74% wolumenu krajowego (1,4 bln zł). Udział w krajowym PKB zmalał kolejny rok z rzędu i był najniższy od początku funkcjonowania województwa. Warmińsko-mazurskie utrzymało 12. lokatę w kraju pod względem wielkości PKB (przed świętokrzyskim, podlaskim, lubuskim i opolskim). Stale najwyższy poziom PKB wypracowany był w województwie mazowieckim – 315,8 mld zł (22,3% wartości krajowej) oraz śląskim – 184 mld zł (13% wartości krajowej).

Wykres nr 1. Przyrosty PKB realnego (w cenach stałych)

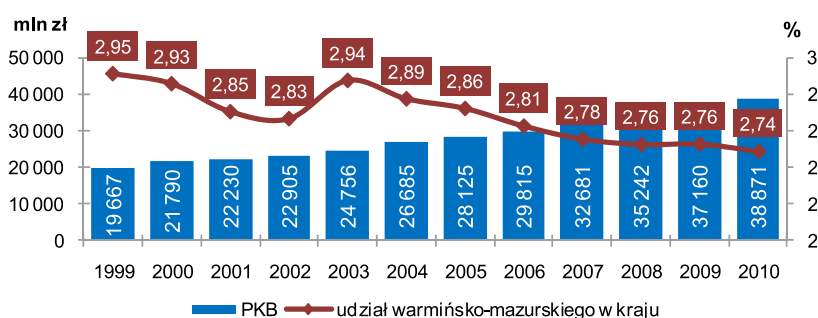
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres nr 2. Przyrosty PKB nominalnego (w cenach bieżących)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres nr 3. PKB w województwie i jego udział w kraju (w cenach bieżących)

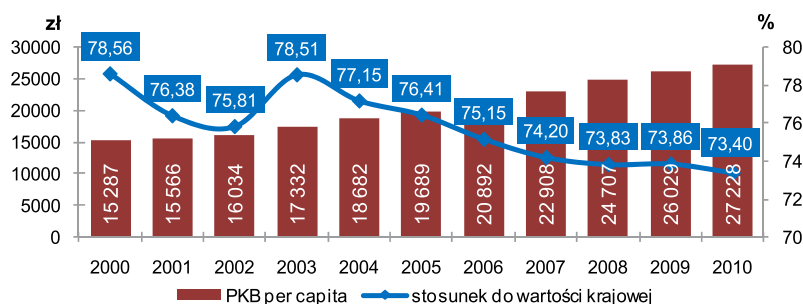
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

PKB przeliczony na 1 mieszkańca wyniósł 27,2 tys. zł, co uplasowało region na 13. miejscu w kraju (analogicznie jak rok wcześniej). Stosunek wartości wojewódzkiej do krajowej nieznacznie zmalał do poziomu 73,40% i, podobnie jak w odniesieniu do PKB, był najniższy od 2000 r. Przyrost realnej wartości tego wskaźnika w województwie wyniósł 3,1% wobec 2,1% w 2009 r.

⁸ W 2010 r. wzrost gospodarczy zanotowały wszystkie kraje UE 27 z wyjątkiem Grecji.

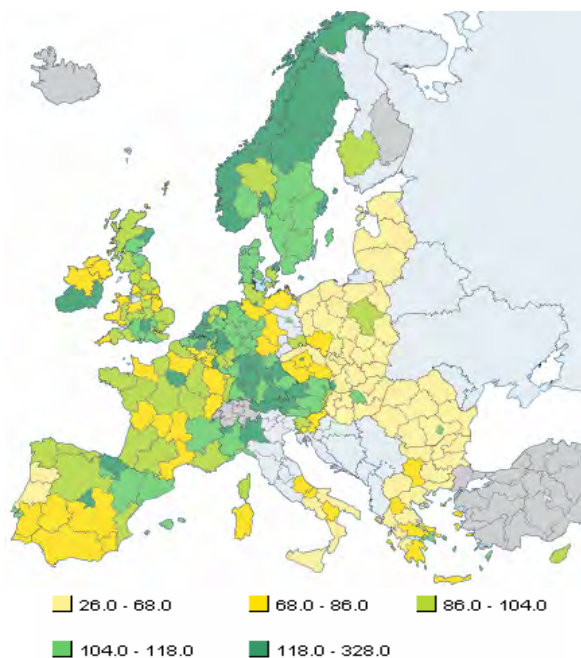
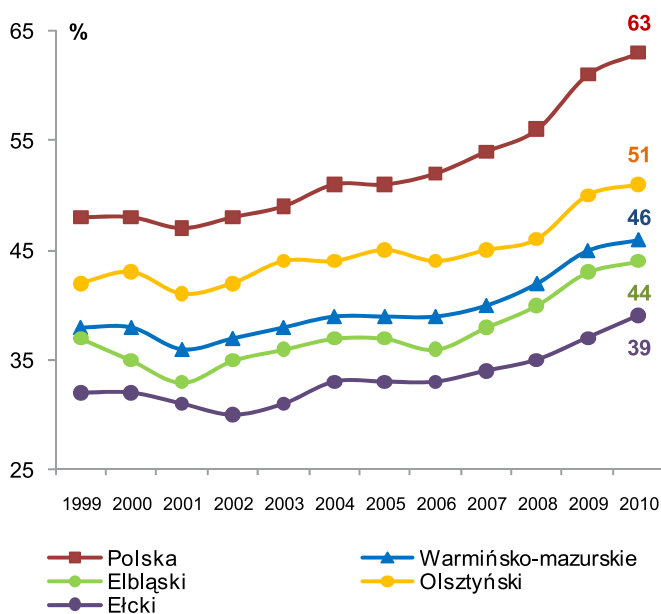
(w kraju odpowiednio – 3,8% wobec 1,5%). Przyrost PKB per capita w ujęciu nominalnym (w cenach bieżących) wyniósł natomiast 4,61% i był niższy niż rok wcześniej (5,35%), podczas gdy w kraju był zbliżony do przyrostu w roku poprzednim (5,27% wobec 5,31% w 2009 r.). Dynamika wskaźnika, zarówno w ujęciu nominalnym, jak i realnym, uplasowała warmińsko-mazurskie na 9. miejscu w kraju. Niższy niż na Warmii i Mazurach poziom rozwoju mierzony wielkością PKB na 1 mieszkańca w 2010 r. zanotowano w województwie podlaskim (26,9 tys. zł – 72,7% średniej dla kraju), lubelskim (25,1 tys. zł – 67,6% średniej) i podkarpackim (24,9 tys. zł – 67,3% średniej). Najwyższy poziom PKB na 1 mieszkańca jest stale notowany w województwie mazowieckim (60,3 tys. zł, co stanowi 162,7% średniej wartości dla kraju).

Wykres nr 4. PKB per capita w województwie wobec wartości dla kraju (w cenach bieżących)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres nr 5., Mapa nr 1. Udział w PKB per capita w UE27 (w PPS)⁹

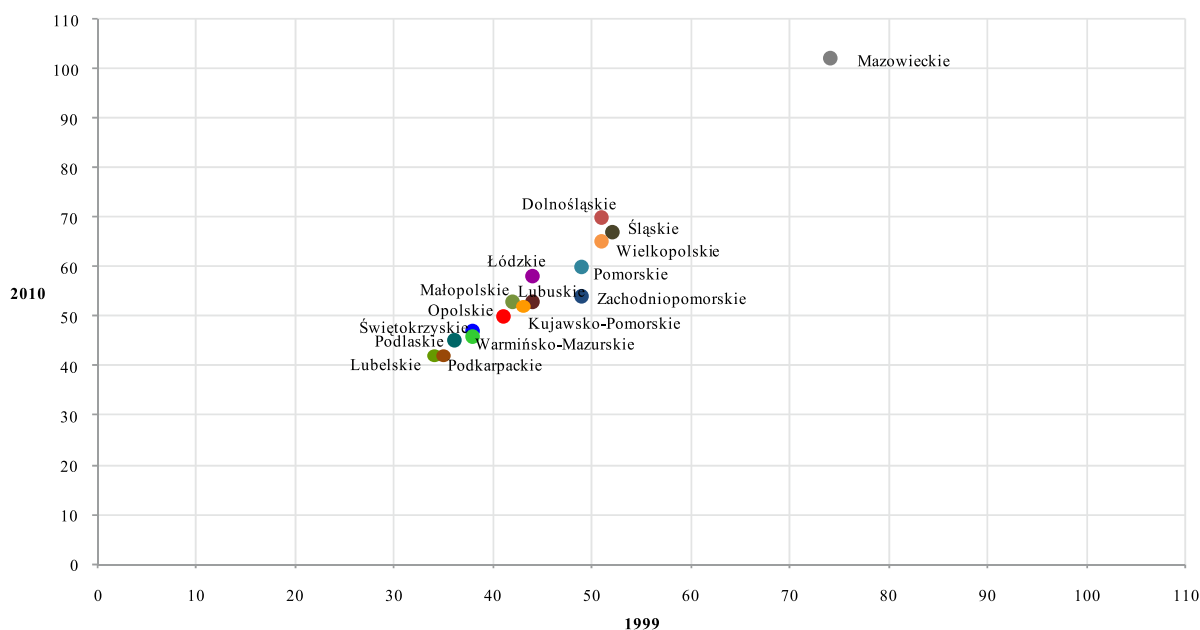
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

⁹ Purchasing power standard – Standard siły nabywczej.

Województwo zanotowało natomiast wzrost udziału w średniej wartości PKB per capita obliczanej dla krajów UE27 wg parytetu siły nabywczej waluty (do 46%). Stale najszybciej bogącym się województwem jest mazowieckie, które w 2010 r. po raz pierwszy przekroczyło średnią unijną o 2 pkt %, przy średniej dla kraju stanowiącej 63% wartości unijnej.

W 2010 r., w porównaniu do 1999 r., dystans w poziomie zamożności kraju zmniejszył się o 15 pkt % (z 48% do 63% średniej unijnej), przy czym województwo mazowieckie zmniejszyło dystans o 28 pkt % (z 74% do 102%), a dolnośląskie o 19 pkt % (z 51% do 70% średniej). Po przeciwnej stronie zestawienia plasują się województwa: warmińsko-mazurskie (wzrost o 8 pkt %, z 38% do 46%), podkarpackie (wzrost o 7 pkt %, z 35% do 42%) i zachodniopomorskie (wzrost o 5 pkt %, z 49% do 54%). Warmińsko-mazurskie stale należy do grona najsłabszych województw w kraju i 20 najbiedniejszych regionów UE 27. Zestawienie udziału w unijnym PKB per capita w PPS w roku 1999 i 2010 pokazuje dystans, jaki dzieli Mazowsze od reszty regionów.

Wykres nr 6. Udział w PKB per capita w UE27 (w PPS) w 1999 r. i 2010 r. (%)

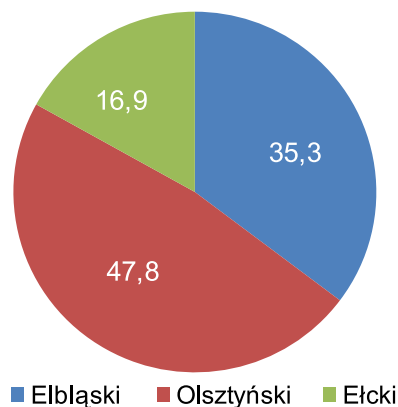

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu

Analiza zmian regionalnego PKB per capita wskazuje na dywergencję¹⁰ wobec średniej dla kraju i konwergencję do średniej europejskiej. Jednak, jak pokazują rezultaty badań makroekonomicznych¹¹ dotyczących wpływu polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski i jej regionów – różnice byłyby większe, gdyby nie pozytywne oddziaływanie funduszy europejskich. Realizacja polityki spójności przyczynia się bowiem nie tylko do zmniejszenia dystansu Polski i jej regionów względem średniego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów UE27, ale również do ograniczenia procesów zróżnicowań wewnętrznych. Fundusze unijne z reguły silniej oddziałują na słabsze gospodarczo regiony, niż na regiony lepiej rozwinięte¹². W dłuższym okresie czasu interwencje finansowe środkami unijnymi najsilniej przełożą się na rozwój Polski Wschodniej¹³.

Udział poszczególnych podregionów województwa w wytwarzaniu regionalnego PKB nie zmienia się od 1999 r. W 2010 r. w najzamożniejszym podregionie olsztyńskim wypracowano 18,6 mld zł PKB (47,8% wartości wojewódzkiej), w elbląskim – 13,7 mld zł (35,3%) i w ełckim – 6,6 mld zł (16,9%). Przyrost produktu (w cenach bieżących) wobec roku poprzedniego był największy w podregionie ełckim – 7,24%, wobec 4,09% w elbląskim i 4,08% w olsztyńskim. W podregionie olsztyńskim stale notowany jest najwyższy poziom PKB per capita – 30,3 tys. zł, przewyższający średnią dla regionu (111,2%).

Wykres nr 7. Udział podregionów w PKB województwa (w cenach bieżących) w 2010 r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

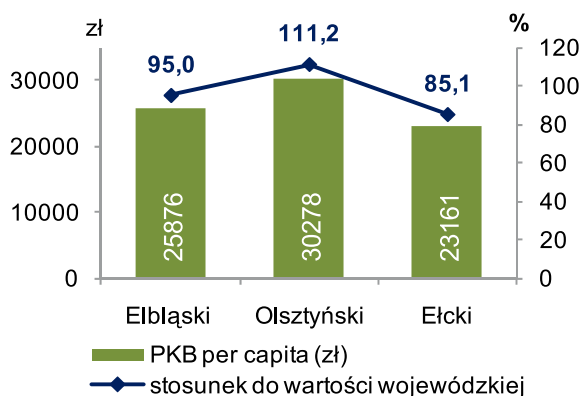
¹⁰ Konwergencją określaną jest relatywnie szybszy rozwój biedniejszych regionów lub krajów w stosunku do regionów lub krajów bogatszych, powodujący zmniejszanie dystansu między nimi. Dywergencja polega na zwiększaniu się dystansu rozwojowego regionów lub krajów biedniejszych wobec bogatszych.

¹¹ Badania prezentujące wpływ ex post polityki spójności w okresie 2004–2011 r. oraz prognozy oddziaływania do 2020 roku wykonane na zlecenie MRR przez ośrodki badawcze wykorzystujące modele makroekonomiczne: Instytut Badań Strukturalnych (model Hermin i EUImpactModIII), Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową i Prevision (MaMoR3).

¹² W latach 2004–2011 najmniejszą skalę oddziaływania zaobserwowano w województwach rozwiniętych – wielkopolskim, małopolskim oraz dolnośląskim, a największą w województwach stosunkowo mniej rozwiniętych – świętokrzyskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim (relatywnie wysokie oddziaływanie miało także miejsce w województwie mazowieckim, co wynika z wysokiego, sumarycznego poziomu finansowania i wysokiej zdolności do absorpcji środków, jak również ze specyfiki tego regionu, w którym znajdują się urzędy centralne korzystające z dużych projektów).

¹³ Wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski w latach 2004–2015 w świetle wyników badań makroekonomicznych, materiał informacyjny Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

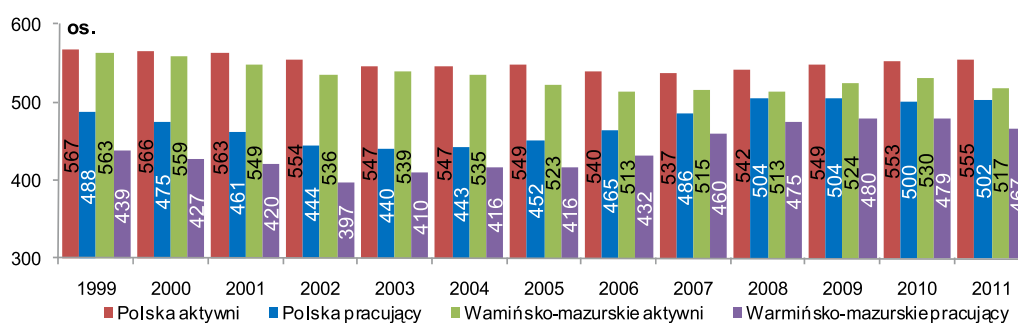
Wykres nr 8. PKB per capita w podregionach
(w cenach bieżących) w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Tabela nr 1. Zróżnicowanie wewnątrzregionalne
województwa warmińsko-mazurskiego¹⁴

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PKB per capita (tys. zł) ¹⁵	Polska	19,5	20,4	21,1	22,1	24,2	25,8	27,8	30,9	33,5	37,1
	Warmińsko-Mazurskie	15,3	15,6	16,0	17,3	18,7	19,7	20,9	22,9	24,7	27,2
	Elbląski	14,1	14,5	15,1	16,1	17,5	18,3	19,5	21,8	23,5	25,9
	Olsztyński	17,4	17,5	18,2	19,9	21,3	22,5	23,5	25,5	27,5	29,1
	Ełcki	12,9	13,3	13,0	14,0	15,3	16,3	17,9	19,4	21,0	21,6
Miara zróżnicowania (współczynnik zmienności)	11,78	10,62	11,99	12,81	11,96	12,13	10,55	9,87	9,66	10,34	9,68
Przyrost PKB (w %)	10,79	2,02	3,04	8,08	7,79	5,40	6,01	9,61	7,84	5,44	4,60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres nr 9. Aktywność zawodowa na
1000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej wg BAEL¹⁶

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Spadek wartości współczynnika zmienności oznacza zmniejszające się zróżnicowanie wewnątrzregionalne. Do 2004 r. oraz w latach 2007–2008 i 2009–2010 kierunek zmian w zróżnicowaniu wewnętrznym był taki sam jak kierunek zmian w dynamice PKB (wzrost PKB powodował wzrost zróżnicowania, spadek PKB powodował zmniejszanie się zróżnicowania), natomiast w latach 2005–2007 i 2008–2009 zależności te były odwrotne. W ostatnim analizowanym roku miara zróżnicowania rozwoju podregionów zmalała, przy jednoczesnym spadku PKB województwa.

Spójność społeczna województwa mierzona jest wskaźnikami aktywności zawodowej wg Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)¹⁷, poziomem bezrobocia rejestrowanego przez urzędy pracy oraz wysokością wynagrodzeń w gospodarce narodowej.

W 2011 r. w województwie nastąpił spadek liczby aktywnych zawodowo oraz liczby pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej,

przy niewielkim wzroście wartości krajowych¹⁸. Jednocześnie na niezmiennym poziomie pozostała stopa bezrobocia wg BAEL – 9,7% (przy 9,6% w kraju), co uplasowało region na 7. pozycji¹⁹.

Stopa bezrobocia rejestrowanego była po raz kolejny najwyższa w kraju – 20,2% (w kraju – 12,5%). W porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano niewielki wzrost poziomu bezrobocia, należy jednak pamiętać, że stopa ta ulega w regionie znacznie większym wahaniom sezonowym, w związku z obecnością miejsc pracy w usługach obojętnych i rolnictwie. Korzystniejsza sytuacja wynika z analizy stopy bezrobocia według BAEL.

¹⁴ Wartości w tabeli mogą różnić się od podawanych we wcześniejszych raportach z uwagi na aktualizację wartości PKB.

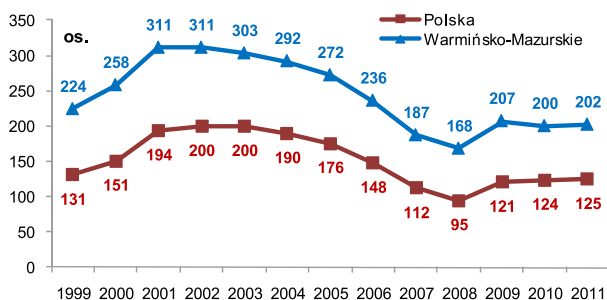
¹⁵ W cenach bieżących.

¹⁶ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane aktualizacją wartości współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika zatrudnienia w związku z weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

¹⁷ W Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) realizowanym przez statystykę publiczną biorą udział osoby w wieku 15 lat i więcej. Ankietowane są one pod kątem wykonywania, posiadania bądź poszukiwania pracy. Wyniki badania pozwalają na pełniejszą analizę aktywności ekonomicznej społeczeństwa – w tym m.in. ustalenie liczby osób nie posiadających pracy i jej nie poszukujących (biernych zawodowo).

¹⁸ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane aktualizacją wartości współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika zatrudnienia w związku z weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

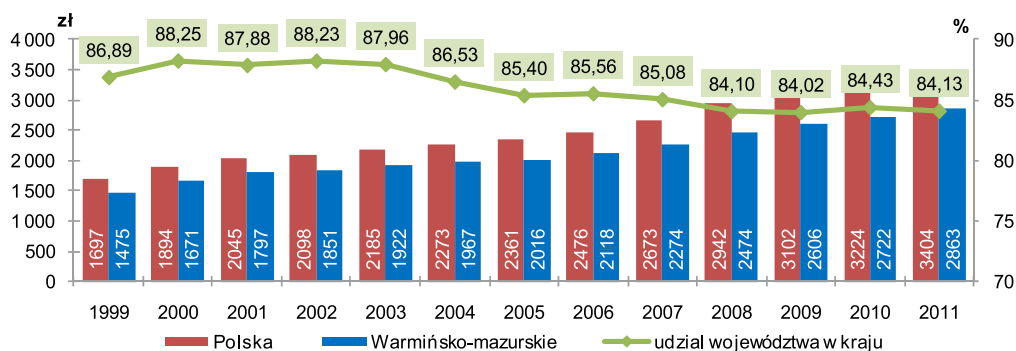
¹⁹ W klasyfikacji od najwyższej do najniższej wartości.

Wykres nr 10. Bezrobotni na 1000 mieszkańców czynnych zawodowo wg bezrobocia rejestrowanego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Znaczna różnica między stopą bezrobocia rejestrowanego i wg BAEL wynika z odmiennej definicji bezrobotnego – wg BAEL za bezrobotnego nie uznaje się osoby, która w badanym tygodniu wykonywała przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą dochód lub zarobek, bez względu na formalny status, czyli fakt zarejestrowania zatrudnienia. Poziom bezrobocia rejestrowanego uwzględnia m.in. również te osoby, które rejestrują się w urzędach wyłącznie w celu uzyskania świadczeń, a faktycznie pracują w tzw. *sza-rejstrefie* lub wykazują zniechęcenie do poszukiwania pracy.

Poziom wynagrodzeń mieszkańców regionu stale odbiega od średniej krajowej (pomimo wzrostu wartości bezwzględnej). W 2011 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto stanowiło 84,13% średniej krajowej i było wciąż najniższe na tle pozostałych województw.

Wykres nr 11. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Spójność przestrzenna osiągnięta jest przez włączanie województwa w główną sieć infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych. W województwie warmińsko-mazurskim jest ona ograniczona z uwagi na rozciągłość równoleżnikową. Chociaż ulega stopniowej poprawie dzięki prowadzonym inwestycjom, wciąż stanowi wyzwanie dla działań polityki rozwojowej. W warmińsko-mazurskim w obrębie izochrony 60 minut²⁰ od Olsztyna mieszka około 40% ludności województwa, zlokalizo-

²⁰ Często utożsamiana z wielkością rynku pracy.

wanych jest 50% przedsiębiorstw regionu i 60% dużych firm. Poprawa tej sytuacji możliwa jest przede wszystkim w rezultacie podnoszenia standardu obecnej drogi DK16. Słabsza dostępność występuje także w pasie wzdłuż Zalewu Wiślanego, jednak w tym przypadku powinna ona ulec poprawie w związku z ukończeniem kolejnych odcinków drogi S7. Czas przejazdu samochodem z Ławy do Gołdapi przekracza 3 godziny, a pociągiem z Elbląga do Olecka sięga nawet 4,5 godzin. Współczynnik efektywności²¹ sieci drogowej wynosi ok. 70%, a kolejowej zaledwie 50%. Ośrodkiem najlepiej skomunikowanym wewnątrzregionalnie w wartościach bezwzględnych jest Mrągowo, a z punktu widzenia efektywności sieci – Działdowo. Do najgorzej powiązanych z innymi miastami regionu należą Olecko i Gołdap. W sieci kolejowej najkrótsze czasy dojazdów do innych miast powiatowych ma stolica województwa. Olsztyn charakteryzuje się również najwyższym wskaźnikiem efektywności. Najślabiej pod tym względem wypadają Braniewo i Olecko²². Szczególne znaczenie dla poprawy dostępności transportowej województwa mają inwestycje prowadzone na drodze S7 – realizacja odcinka Warszawa-Gdańsk powoduje wzrost poziomu Wskaźnika Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (WMDT)²³ o 3,84%, na odcinku Gdańsk-Olsztynek powoduje wzrost wskaźnika o 1,40%, na odcinku Warszawa-Olsztynek i S51 Olsztynek-Olsztyn – wzrost o 2,29%. Jednocześnie dużo wyższe efekty daje uzyskanie bezpośredniego połączenia drogą szybkiego ruchu stolicy województwa z Warszawą. W wyniku zakończenia inwestycji na drodze krajowej nr 16 wskaźnik WMDT wzrosło o 2,37%²⁴.

²¹ Wskaźnik efektywności sieci oblicza się porównując optymalny czas przejazdu (czas przejazdu w linii prostej w przestrzeni euklidesowej pomiędzy dwoma ośrodkami z prędkością 90 km/h) z czasem realnym podróży po istniejącej sieci uzyskany w oparciu o model prędkości ruchu, w przypadku połączeń samochodowych, lub w oparciu o prędkości rozkładowe, w przypadku połączeń kolejowych.

²² Miasta powiatowe bez komunikacji kolejowej nie były analizowane.

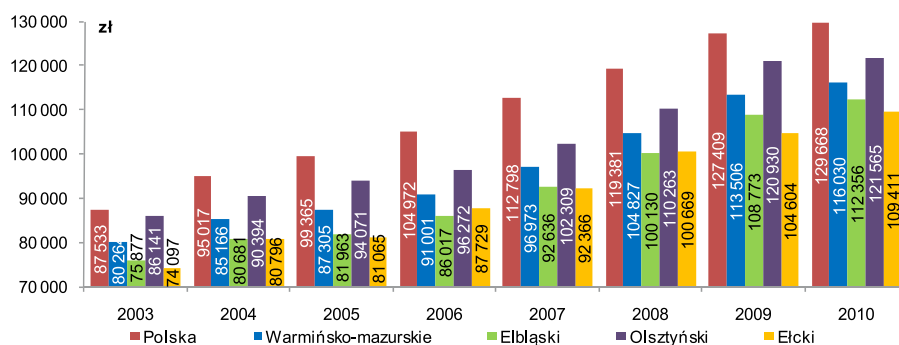
²³ Wskaźnik WMDT został oszacowany na podstawie modelu dostępności potencjalnej, w którym zakłada się, że atrakcyjność celu podróży spada wraz z wydłużaniem się czasu podróży między źródłem podróży a jej celem. Atrakcyjność celu podróży została obliczona za pomocą zmiennych społeczno-ekonomicznych (mas), takich jak m.in. liczba ludności w rejonie komunikacyjnym będącym celem podróży. Wskaźnik WMDT przyjętą postać sumy ilorazów mas oraz czasów przejazdu.

²⁴ Komornicki T., Rosik P., Stępiak M., Dostępność transportowa w Polsce Wschodniej, Ekspertyza wykonana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego na potrzeby aktualizacji Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.

2. CEL STRATEGICZNY – Wzrost konkurencyjności gospodarki

Jedną z miar konkurencyjności gospodarki jest wydajność pracy mierzona poziomem PKB na 1 pracującego. Wskaźnik obliczany dla pracujących łącznie z rolnictwem indywidualnym, bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób²⁵ w 2010 r. wzrósł wobec roku poprzedniego o 2,2% (wobec przyrostu o 8,3% w 2009 r. i 8,1% w 2008 r.), ale jednocześnie zmniejszył dystans do kraju stanowiąc 89,5% średniej. Przyrost wartości krajowej były niższe niż wartości wojewódzkiej (1,8% w 2010 r., 6,7% w 2009 r. i 5,8% w 2008 r.). W porównaniu z rokiem poprzednim, zwraca uwagę dużo niższy przyrost wskaźnika w podregionie olsztyńskim (0,5% wobec 9,7% w 2009 r.), niższy w elbląskim (3,3% wobec 8,6%) i wyższy w podregionie ełckim (4,6% wobec 3,9%). Przyrost PKB na pracującego obliczany dla pracujących w gospodarce narodowej był również niższy niż rok wcześniej – wyniósł odpowiednio: w województwie 1,8% (wobec 9,1% w 2009 r.), w kraju – 2,8% (wobec 7,5% w 2009 r.). Wartość wojewódzka zwiększyła dystans do krajowej stanowiąc 89,3%. Warmia i Mazury spadły na 11. miejsce w kraju (z 10. w 2009 r.) w zakresie PKB przypadającego na 1 pracującego (dla pracujących łącznie z rolnictwem indywidualnym) oraz na 11. (z 9. rok wcześniej) dla pracujących w gospodarce narodowej.

**Wykres nr 12. Wskaźnik dla celu
Wzrost konkurencyjności gospodarki
– PKB na 1 pracującego (w cenach bieżących)**

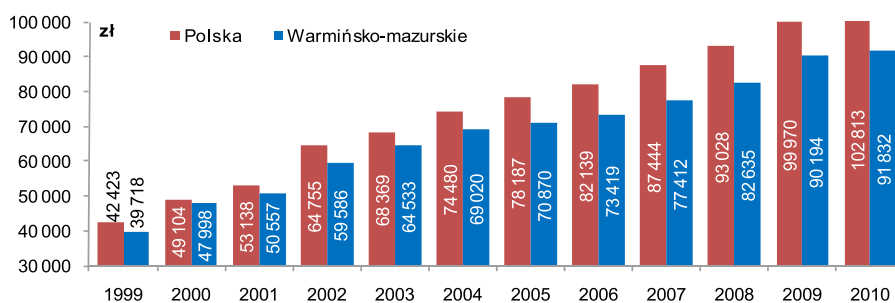
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej przypadająca na 1000 mieszkańców w regionie w 2011 r. pozostała na poziomie zanotowanym w 2010 r. – 291

²⁵ Przeliczenie PKB na liczbę pracujących łącznie z rolnictwem indywidualnym, bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób umożliwia analizę wskaźnika na poziomie podregionów.

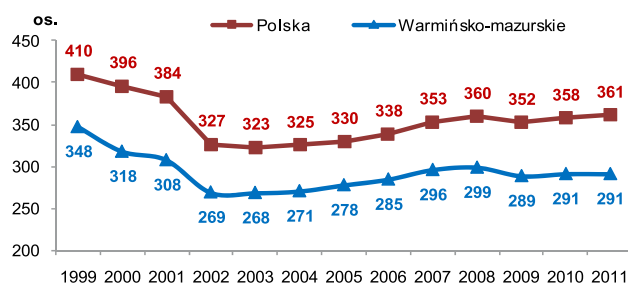
osób²⁶, podczas gdy w kraju wzrosła do 361 osób. Był to po raz kolejny najgorszy wynik w kraju. Dystans województwa do kraju wzrósł do 70 osób.

Wykres nr 13. PKB na 1 pracującego w gospodarce narodowej (w cenach bieżących)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wykres nr 14. Liczba pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców²⁷

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Region odnosi pojedyncze sukcesy w przyciąganiu kapitału zagranicznego do specjalnych stref ekonomicznych²⁸, jednak część tych sukcesów wynika z rozwoju inwestycji zlokalizowanych już inwestorów zagranicznych. Gminy województwa posiadają liczne tereny inwestycyjne, często dobrze przygotowane pod względem infrastruktury, jednak w większości spotykają się z małym zainteresowaniem inwestorów zagranicznych. Pomimo, że w 2011 r. liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego²⁹ wzrosła do 320 pod-

²⁶ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP 2011.

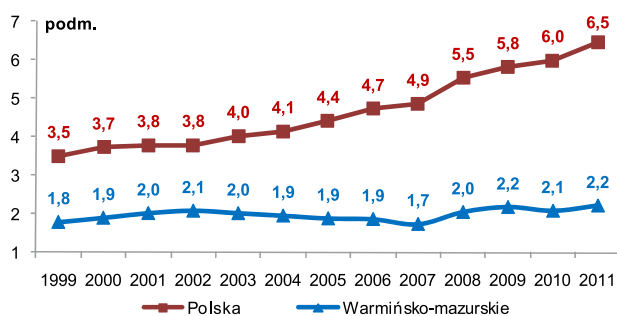
²⁷ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP 2011.

²⁸ Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (W-MSSE) oraz Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSSE).

²⁹ Wskaźnik zaproponowany w narzędziu SMS dotyczy spółek zobowiązanych do składania sprawozdań GUS, a nie wszystkich wpisanych w systemie REGON. Obejmuje więc on jedynie część faktycznie funkcjonujących w województwie spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Jest on niższy niż wskaźnik wynikający z REGON, który uwzględnia

miotów, co jest liczbą najwyższą w analizowanym okresie, stale jest to jeden z najgorszych wyników w kraju (14. lokata). Na 10 tysięcy mieszkańców przypadały 2,2 podmioty, wobec 6,5 w kraju, w związku z czym dystans województwa wzrósł do 4,3 jednostek. Stosunek kapitału zagranicznego w spółkach z jego udziałem do PKB należy do najniższych w kraju (3,7%, wobec 11,2%), a wartość kapitału zagranicznego przypadająca na jednego pracującego w gospodarce narodowej plasowała województwo na 13. miejscu. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową w raporcie pt. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2011*, sklasyfikował warmińsko-mazurskie na 14. lokacie pod względem syntetycznej miary atrakcyjności inwestycyjnej³⁰. Województwo znalazło się w grupie regionów o niskiej atrakcyjności dla inwestorów (wraz z podkarpackim, świętokrzyskim lubelskim, i podlaskim). Ich pozycja jest konsekwencją długofalowych procesów społeczno-gospodarczych, w tym niskiego poziomu urbanizacji i uprzemysłowienia oraz niskiej dostępności transportowej³¹.

Wykres nr 15. Liczba spółek z udziałem zagranicznym³² na 10 tys. mieszkańców³³

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Wskaźnik liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców regionu był w 2011 r. po raz drugi od początku funkcjonowania województwa niższy niż obliczony dla kraju, ale jednocześnie wyższy niż rok wcześniej³⁴. Liczba turystów zagranicznych odwiedzających region wzrosła w porównaniu do 2010 r. o 5,3% (przy spadku rok wcześniej o 3,2%), podczas gdy ogólna liczba turystów wzrosła o 6,7%

również podmioty, które np. zawiesiły działalność. Obowiązek sprawozdawczy GUS dotyczy spółek, oddziałów przedsiębiorców zagranicznych, a także podmiotów zorganizowanych w innej formie prawnej niż wymienione i posiadających udziały kapitału zagranicznego.

³⁰ Atrakcyjność ta rozumiana jest jako zdolność do skłonienia do inwestycji, poprzez oferowanie kombinacji korzyści lokalizacji możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. Przeanalizowano kilkadziesiąt zmiennych, będących podstawą dla oceny przestrzennego zróżnicowania poszczególnych czynników lokalizacji takich jak: dostępność transportowa, zasoby i koszty pracy, chłonność rynku zbytu, poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej i społecznej, poziom rozwoju gospodarczego, poziom bezpieczeństwa powszechnego, aktywność wobec inwestorów.

³¹ Nowicki M. (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2011

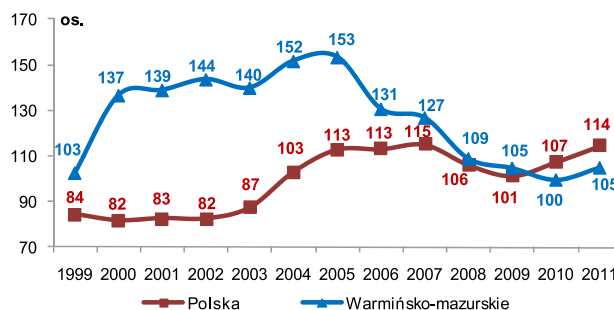
³² Dotyczy spółek zobowiązanych do składania sprawozdań GUS.

³³ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

³⁴ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

(rok wcześniej o 5,7%). Odsetek turystów zagranicznych w ogóle turystów odwiedzających region (15,9%, w kraju – 20,5%) plasuje Warmię i Mazury na 8. miejscu w kraju.

Wykres nr 16. Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1 000 mieszkańców³⁵

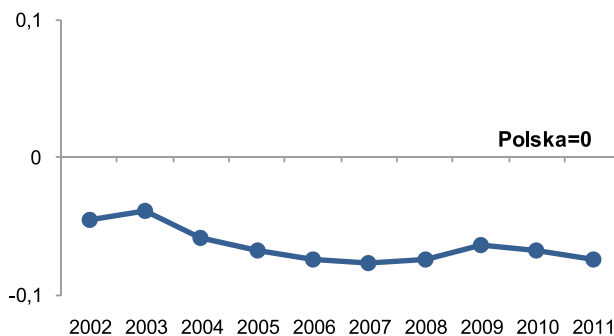

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

3. CEL STRATEGICZNY – Wzrost aktywności społecznej

Wskaźnik syntetyczny aktywności społecznej mieszkańców województwa w 2011 r. oddalił się od krajowego, co oznacza, że sytuacja w regionie uległa pogorszeniu. Dekompozycja wskaźnika wskazuje na rosnącą dysproporcję w zakresie liczby studentów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców oraz – po raz pierwszy od 2006 r. – wzrost dystansu w odsetku gospodarstw domowych wyposażonych w komputer wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu. Te dwa wskaźniki cząstkowe w największym stopniu wpływają na zwiększenie dystansu województwa do kraju. Relatywna przewaga regionu występuje jedynie w strukturze demograficznej ludności.

Wykres nr 17. Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost aktywności społecznej³⁶

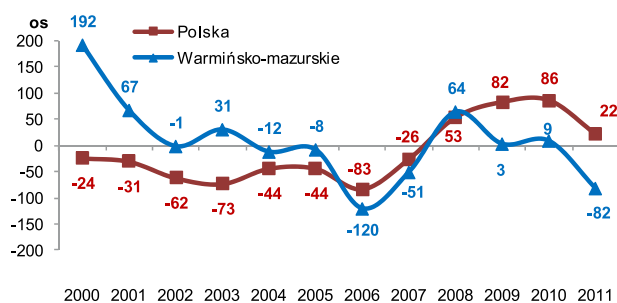
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

³⁵ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

³⁶ Wartość wskaźnika dla 2010 r. różni się od podanej w Raporcie nr XI. Wynika to z innych wartości wskaźników cząstkowych składających się na ten wskaźnik, tj.: udziału ludności młodej (do 25. r.ż.) w ogólnej liczbie ludności oraz liczby studentów w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

Wartość wskaźnika zmiany liczby ludności przypadającej na 100 tys. mieszkańców w województwie w latach 2004–2007 była ujemna, co oznacza, że liczba ludności województwa zmniejszała się. W 2008 r., dzięki relatywnie wysokiemu przyrostowi naturalnemu, nastąpiło odwrócenie tendencji spadkowej i do 2010 r. notowano przyrosty liczby ludności. W 2011 r. wartość wskaźnika ponownie znacznie spadła do wartości ujemnej, podczas gdy dla kraju – przyrost był również mniejszy, ale dodatni³⁷.

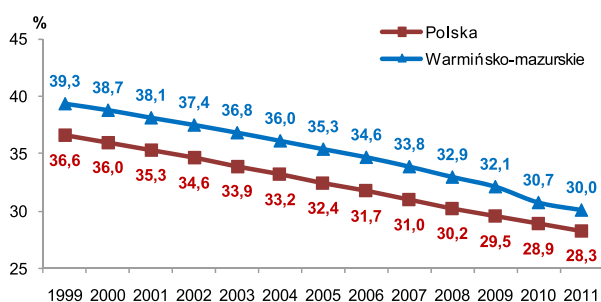
Wykres nr 18. Zmiana liczby ludności na 100 tys. mieszkańców³⁸

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Stopniowo zmniejszanie się udziału ludności młodej w ogólnej liczbie mieszkańców, zarówno w województwie, jak i w kraju jest odzwierciedleniem tendencji w sytuacji demograficznej wynikającej ze zmniejszającego się przyrostu naturalnego i wzrastającej długości życia. Jednocześnie, od 2006 r. stopniowo zmniejsza się różnica w wartości wskaźników między krajem i województwem.

Wykres nr 19. Udział ludności do 25. roku życia w ogólnej ludności³⁹

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

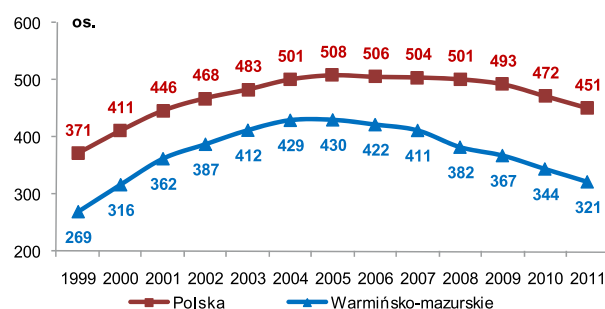
³⁷ Wartość wskaźnika dla 2010 r. została obliczona z uwzględnieniem liczby ludności w 2010 r. podawanej przed weryfikacją NSP'2011, natomiast wskaźnik dla 2011 r. obliczono z wykorzystaniem liczby ludności w 2010 r. uwzględniającej rezultaty NSP.

³⁸ Wartość wskaźnika dla 2010 r. została obliczona z uwzględnieniem liczby ludności w 2010 r. podawanej przed weryfikacją NSP'2011, natomiast wskaźnik dla 2011 r. obliczono z wykorzystaniem liczby ludności w 2010 r. uwzględniającej rezultaty NSP.

³⁹ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

Tendencje demograficzne przekładają się na sytuację w szkolnictwie wyższym – od 2006 r. zarówno w województwie, jak i w kraju spada liczba studentów. W 2011 r. w województwie liczba ta zmniejszyła się o 6,7% (w kraju o 4,5%), co w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców powoduje spadek o 23 osoby (w kraju o 21 osób). Dystans województwa do kraju w zakresie wskaźnika rośnie. W podregionie olsztyńskim, głównie w Olsztynie, studiuje ponad 80% studentów województwa. Większość z nich kształci się na kierunkach humanistycznych, pedagogicznych i społecznych, które mają mniejszy wpływ na regionalną gospodarkę, można jednak zaobserwować rosnące zainteresowanie kierunkami inżynierjno-technicznymi⁴⁰.

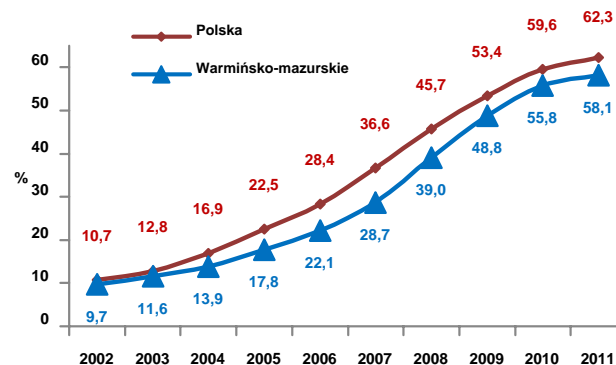
Wykres nr 20. Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców⁴¹

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W ostatnich latach województwo nadrabia dystans do kraju w dostępie do Internetu. Do 2010 r. udział gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do sieci rósł szybciej niż w kraju. W 2011 r. zanotowano większy przyrost w kraju (o 2,7 pkt %) niż w regionie (o 2,3 pkt %) oraz wzrost dystansu województwa do kraju (z 3,8 pkt % do 4,2 pkt %). Pod względem odsetka gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu województwo utrzymało 12. lokatę w kraju.

Wykres nr 21. Udział gospodarstw domowych z komputerem z dostępem do Internetu w ogólnej liczbie gospodarstw domowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

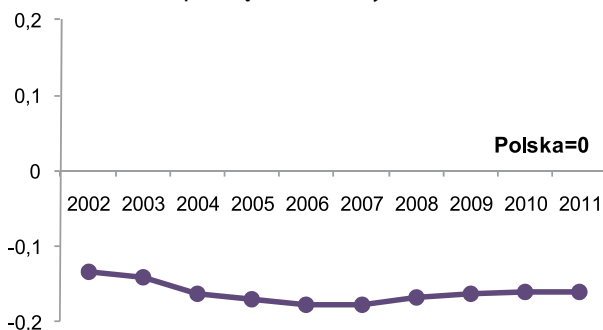
⁴⁰ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego. IBS i ReyTech na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2011.

⁴¹ Dane dla 2010 r. różnią się od podanych w Raporcie nr XI. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

4. CEL STRATEGICZNY – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

Wskaźnik syntetyczny liczby i jakości powiązań sieciowych dla województwa w 2011 r. nieznacznie oddalił się od średniej dla kraju, co oznacza pogorszenie sytuacji regionu. Dekompozycja wskaźnika wskazuje, że w porównaniu z rokiem poprzednim, na oddalenie wskaźnika wpłynął wzrost dystansu województwa do kraju w zakresie gęstości sieci drogowej, dostępności do sieci gazowej i do Internetu. Mniejszy niż w roku ubiegłym był dystans w zakresie gęstości sieci kolejowej. Przewaga województwa nad średnią krajową występuje w zakresie dostępu mieszkańców do sieci kanalizacyjnej, jednak jej wpływ na kształtowanie się wskaźnika syntetycznego nieznacznie zmalał.

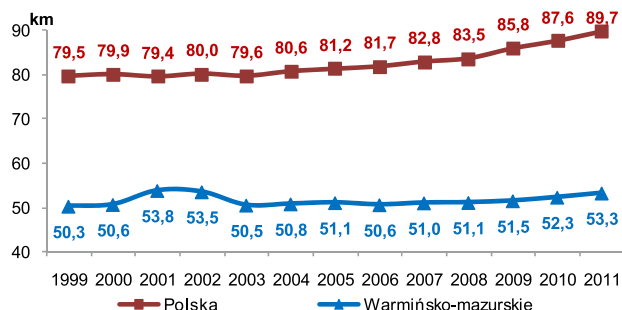
Wykres nr 22. Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych⁴²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Dzięki prowadzonym inwestycjom infrastrukturalnym, w 2011 r. długość dróg utwardzonych w województwie wzrosła o 231,8 km. Jednak przy przyroście dla kraju o 6640,7 km wzrósł dystans województwa w długości dróg przypadających na 100 km² (z 35,3 km na 100 km² do 36,4 km). Pod względem długości dróg region plasuje się na 12. miejscu, natomiast ich gęstość jest najniższa w kraju i ponad trzykrotnie niższa niż w województwie o największej gęstości (śląskim).

Wykres nr 23. Drogi utwardzone na 100 km²

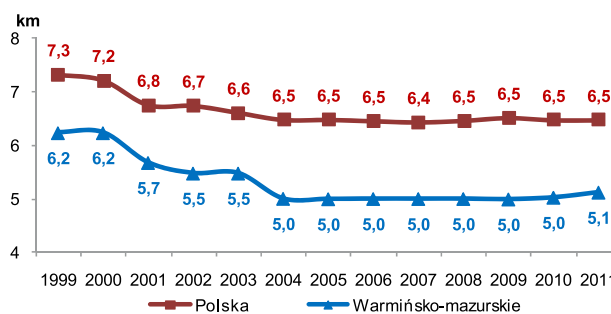

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

⁴² Wartość wskaźnika dla 2010 r. różni się od podanej w Raporcie nr XI. Wynika to z innych wartości wskaźników cząstkowych składających się na ten wskaźnik, tj.: udziału ludności korzystającej z kanalizacji oraz udziału ludności korzystającej z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności. Jest to spowodowane weryfikacją liczby ludności w 2010 r. w oparciu o wyniki NSP2011.

W 2011 r. długość eksploatowanych linii kolejowych w województwie wzrosła o 23 km (ponownie oddano do użytku odcinek na trasie Szczytno-Wielbark), co uplasowało region na 7. miejscu w kraju. Minimalnie zmniejszył się dystans do kraju w długości linii przypadających na 100 km² (do 1,4 km). Gęstość linii kolejowych plasuje województwo na 13. miejscu w kraju i jest również ponad trzykrotnie niższa niż w województwie o największej gęstości (śląskim).

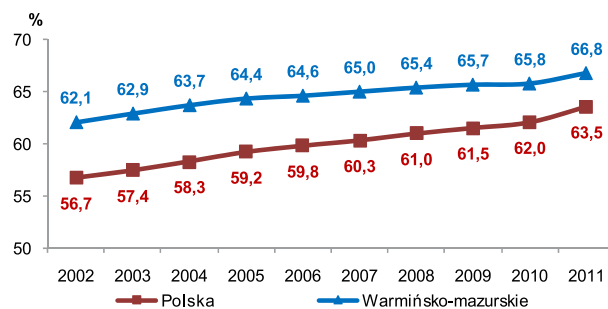
Wykres nr 24. Linie kolejowe na 100 km²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

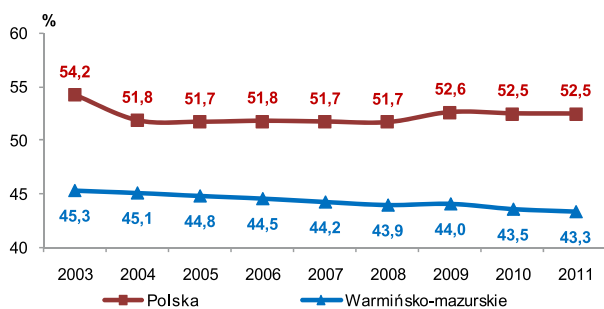
Zarówno w województwie, jak też w kraju wzrósł nieznacznie odsetek ludności korzystającej z kanalizacji – w województwie o 1 pkt %, w kraju o 1,5 pkt %. Jest to jedyny wskaźnik cząstkowy, którego wartość jest wyższa niż krajowa, ale przewaga ta z roku na rok stopniowo maleje. Udział mieszkańców korzystających z kanalizacji plasuje region na 5. miejscu w kraju.

Wykres nr 25. Udział ludności korzystającej z kanalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Województwo zwiększyło dystans do kraju pod względem dostępu do sieci gazowej, utrzymało jednak 11. lokatę w kraju. Na gęstość sieci gazowej wpływa gęstość zaludnienia oraz rozproszenie sieci osadniczej, jak również wykorzystanie innych źródeł energii.

Wykres nr 26. Udział ludności korzystającej z sieci gazowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Na rozwój powiązań sieciowych wpływa również dostęp gospodarstw domowych do Internetu. W 2011 r., po raz pierwszy od 2007 r., zanotowano wzrost dystansu województwa do kraju (do 4,2 pkt % wobec 3,8 pkt % rok wcześniej).

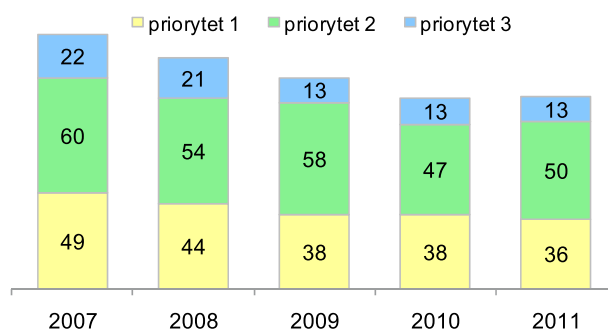
III. Synteza realizacji Strategii

Monitorowanie *Strategii* odbywa się poprzez identyfikację działań strategicznych⁴³, w ramach których realizowane są projekty⁴⁴ i inicjatywy⁴⁵. Agregacja danych odbywa się przy użyciu wskaźników określonych w narzędziu *SMS dla Warmii i Mazur*, umożliwiającym opomiarowanie stanu realizacji *Strategii*. Szeroki zakres działań strategicznych, jak również trudności w pozyskiwaniu niektórych informacji powodują, że nie zawsze udaje się identyfikacja wszystkich projektów i inicjatyw. W związku z tym wartości niektórych wskaźników (a zwłaszcza ich sumy na poziomie priorytetów i całego dokumentu) analizowane w raporcie należy traktować jako orientacyjne. Ponadto, nie zawsze udaje się eliminacja dublowania informacji, gdy pojedynczy projekt wpisuje się w więcej niż jeden cel operacyjny. Wykorzystywanie narzędzia *SMS* w monitorowaniu *Strategii* ulega corocznej ewolucji. Często subiektywne podejście do zasad *SMS* przez jednostki monitorujące powoduje, że niektóre wskaźniki, zwłaszcza liczba projektów i liczba inicjatyw, podawane są w różnych ujęciach (pojedynczo lub skumulowanie). Prowadzi to do sytuacji, w której w jednym działaniu projektem jest duża inwestycja angażująca znaczne zasoby kadrowe i finansowe, natomiast w innym – krótkotrwałe przedsięwzięcie skierowane do wąskiego grona osób. Różnice są również wynikiem szerokiego spektrum zaplanowanych w *Strategii* działań, obejmujących m.in. gospodarkę, kulturę, politykę społeczną, infrastrukturę komunikacyjną, ochronę środowiska, współpracę międzynarodową, rolnictwo, funkcjonowanie administracji i inne. W celu uzyskania strategicznego charakteru monitoringu, z roku na rok coraz więcej danych udaje się zagregować na coraz wyższym poziomie (tj. różnego rodzaju przedsięwzięcia udaje się przyporządkować do jednego wspólnego działania/projektu o charakterze strategicznym)⁴⁶. Takie postępowanie ma na celu syntetyczne zaprezentowanie dotychczas podejmowanych działań i dokonanie oceny stopnia realizacji *Strategii* przez autorów i odbiorców tego opracowania.

W 2011 r. zrealizowano 99 działań, w tym 36 w ramach priorytetu 1, 50 w ramach priorytetu 2 oraz 13 w ramach priorytetu 3. Jest to poziom zbliżony do wyników z roku poprzedniego i niższy niż w latach 2007–2009. Nie świadczy to jednak o mniejszym zaangażowaniu w realizację *Strategii*, gdyż np. nie każde działanie jest co roku realizowane.

zowaniu w realizację *Strategii*, gdyż np. nie każde działanie jest co roku realizowane.

Wykres nr 27. Liczba działań w priorytetach *Strategii* w latach 2007–2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z *SMS*.

Największą liczbę działań zidentyfikowano w celu 2.6. *Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu* – 9, 2.9. *Poprawa jakości i ochrona środowiska* – 9 oraz 1.5 *Wzrost potencjału turystycznego* – 8. Zasięg terytorialny większości działań dotyczył całego województwa.

W ramach działań zidentyfikowano 373 projekty (o 7 więcej niż w 2010 r.) oraz 88 inicjatyw (o 6 mniej niż w 2010 r.). Zbliżone liczby projektów i inicjatyw w porównaniu z rokiem poprzednim świadczą o ugruntowaniu zasad stosowania narzędzia *SMS*, ponieważ w odniesieniu do lat wcześniejszych, różnice są o wiele większe, co wiąże się przede wszystkim ze zmianami w podejściu do monitorowania *Strategii* przez jednostki uczestniczące w tym procesie (prezentacja danych w sposób syntetyczny, identyfikacja i prezentowanie projektów i inicjatyw o strategicznym znaczeniu dla regionu). Zabieg ten powoduje jednocześnie zmniejszenie wartości innych wskaźników wykorzystywanych do opisu działań. W związku z tym porównywanie wyników z roku 2011 do wartości z lat wcześniejszych może w niektórych przypadkach nie odzwierciedlać faktycznych zmian⁴⁷.

Największa liczba projektów została zrealizowana w celach: 1.1. *Wzrost konkurencyjności firm* – 45, 1.2. *Wzrost liczby miejsc pracy* – 42, 1.8 *Tworzenie społeczeństwa informacyjnego* i 2.3. *Rozwój społeczeństwa obywatelskiego* – po 40. Najwięcej inicjatyw podjęto w ramach osiągnięcia celu 3.3 *Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej* – 43.

⁴³ Działaniem jest aktywność, która bezpośrednio odnosi się do zapisu *Strategii* w ramach celu operacyjnego. Nazwa działania powinna wiązać się z tym zapisem.

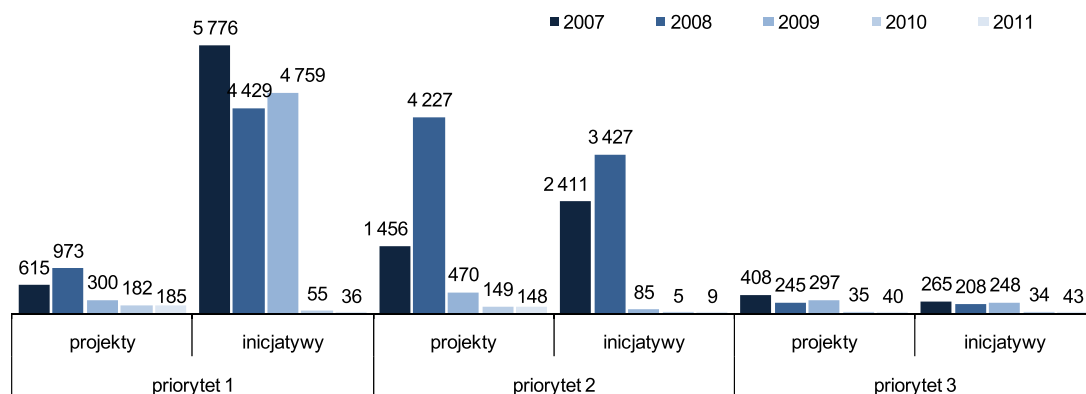
⁴⁴ Z projektem mamy do czynienia, gdy jest określony np.: tytuł, budżet, harmonogram, struktura zarządzająca.

⁴⁵ Inicjatywą może być spotkanie, koordynacja kontaktów, lobbowanie na rzecz czegoś. Inicjatywami są wszystkie rodzaje aktywności, które nie są formalnie wpisane w ramy określonych projektów. Projekty również mogą składać się z inicjatyw, jednak takie inicjatywy traktowane są jako inicjatywy projektowe i nie są wyodrębniane.

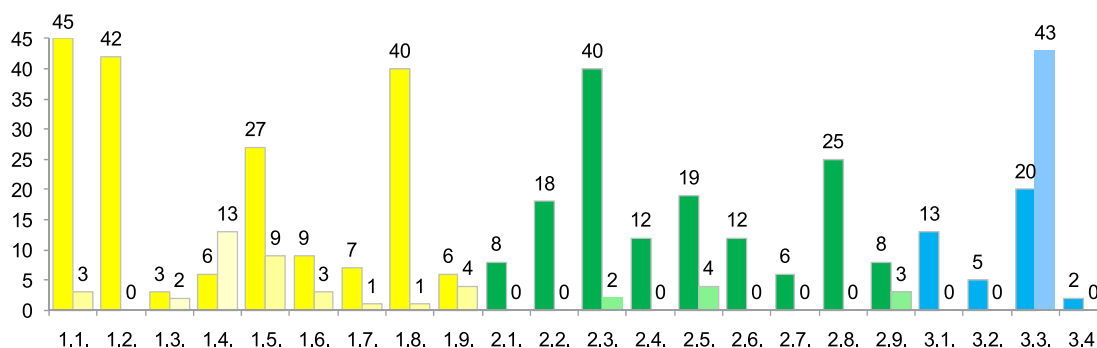
⁴⁶ W związku z tym wskaźniki działań są w niektórych przypadkach nieporównywalne z wartościami z lat ubiegłych.

⁴⁷ Odnosi się to zwłaszcza do wskaźników, których wartości znacznie zmalały wobec roku poprzedniego, podczas gdy w rzeczywistości wynika to wyłącznie ze sposobu agregacji danych.

Wykres nr 28. Liczba projektów i inicjatyw w priorytetach Strategii w latach 2007–2011

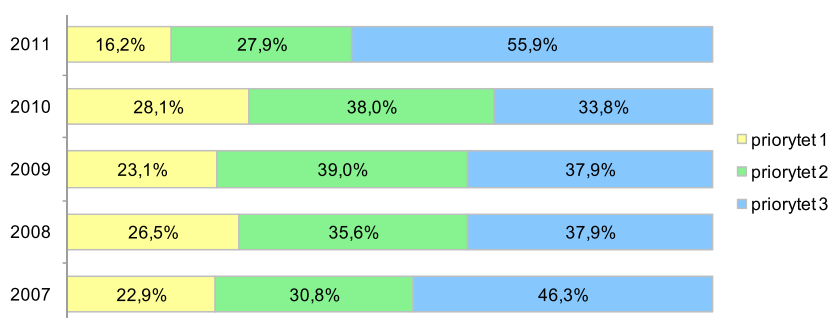
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SMS.

Wykres nr 29. Liczba projektów i inicjatyw w celach operacyjnych w 2011 r.

kolor ciemniejszy - projekty
kolor jaśniejszy – inicjatywy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SMS

Bardziej miarodajnym wskaźnikiem poziomu realizacji *Strategii* są wydatki, które poniesiono w ramach projektów i inicjatyw. W 2011 r. realizacja *Strategii* zaangażowała środki finansowe na poziomie około 3,3 mld zł. Na realizację priorytetu 1 wydano 535,9 mln zł (o połowę mniej niż w 2010 r., kiedy zidentyfikowano 1,1 mld zł), realizacja priorytetu 2 pochłonęła 923,9 mln zł (o około 38% mniej niż rok wcześniej, kiedy zidentyfikowano 1,5 mld zł), natomiast na realizację priorytetu 3 wydano 1849,8 mln zł (tj. o prawie 40% więcej niż rok wcześniej, kiedy zidentyfikowano 1325,8 mln zł). Łącznie, poniesione wydatki były o 16% mniejsze niż w 2010 r., o 12% większe niż w 2009 r., o 88% większe niż w 2008 r. i o 98% większe niż w 2007 r., jednak wartości te należy traktować jako przybliżone. Struktura procentowa wydatków w podziale na priorytety zmieniła się wobec 2010 r. – znacznie wzrósł udział wydatków poniesionych na realizację priorytetu 3, natomiast zmalały udziały wydatków na realizację priorytetu 1 i 2.

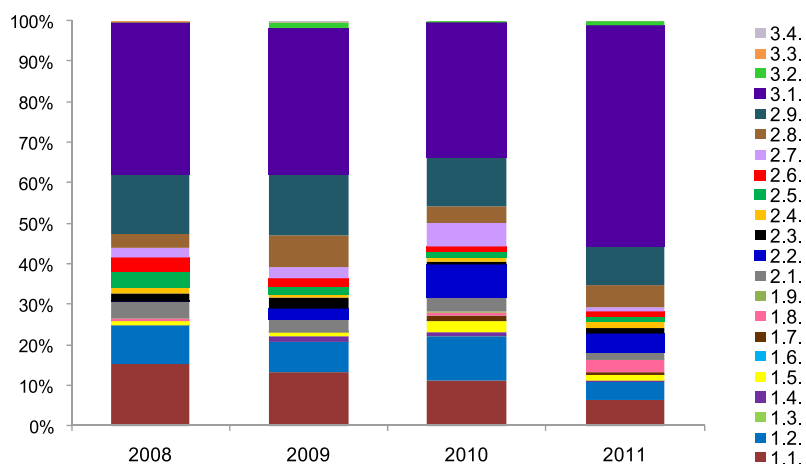
Wykres nr 30. Struktura wydatków poniesionych na realizację Strategii wg priorytetów w latach 2007–2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SMS

Udział wydatków w priorytecie 3 wynika głównie z realizacji założonych w nim celów o charakterze infrastrukturalnym, wymagających wysokich nakładów finansowych (wydatki celu 3.1 *Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności* stanowią 54,7% całkowitych wydatków poniesionych na realizację *Strategii*). W priorytecie 2 największy udział stanowią wydatki poniesione w ramach projektów infrastrukturalnych w celu 2.9 *Poprawa jakości*

i ochrona środowiska (9,6% całkowitych wydatków poniesionych na realizację Strategii), natomiast w priorytecie 1 największe wydatki wygenerowała realizacja działań w ramach celu 1.1. *Wzrost konkurencyjności firm* (6,2% całkowitych wydatków). Znaczny spadek wydatków w ramach realizacji priorytetu 1 wynika przede wszystkim z wyczerpania alokacji na priorytety związane z przedsiębiorczością zarówno w ramach RPO WiM jak i PO IG (na działania związane z podnoszeniem konkurencyjności firm wydano o ponad połowę mniej środków niż rok wcześniej), jak również znacznego ograniczenia środków przeznaczonych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych (wydatki z Funduszu Pracy były o 70% niższe niż w 2010 r.). Zmniejszenie wydatków w ramach priorytetu 2 wynika głównie ze spadku wydatków na remonty substancji mieszkaniowej. Znaczny wzrost wydatkowania środków w ramach priorytetu 3 wynika przede wszystkim z postępów w realizacji projektów na drogach – wydatki poniesione w ramach budowy drogi ekspresowej S7 wzrosły w 2011 r. o 406,7 mln zł w porównaniu do roku poprzedniego, natomiast projekty związane z budową obwodnic pochłonęły o 25,5 mln zł więcej niż w 2010 r.

Wykres nr 31. Struktura poniesionych wydatków wg celów operacyjnych w latach 2008–2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SMS

Źródłem finansowania działań były środki publiczne krajowe (budżetu państwa, samorządu województwa, samorządów gmin i powiatów i inne), środki publiczne zagraniczne (głównie Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – EFRR, Europejski Fundusz Społeczny – EFS) oraz prywatne (m.in. przedsiębiorców, stowarzyszeń, fundacji i osób prywatnych).

Szacunkowy podział wydatków wg głównych rodzajów finansowania w 2011 r. kształtuje się następująco⁴⁸:

⁴⁸ Wartości procentowe są w znacznym stopniu orientacyjne, z uwagi na niemożność jednoznacznego wyodrębnienia źródeł finansowania przy każdym projekcie i inicjatywie. Wiele projektów realizowanych jest przy zaangażowaniu kilku źródeł finansowania. Pod klasyfikacją budżet państwa, budżet województwa, budżety JST, środki prywatne mieszczą się środki finansowe zarówno współfinansujące programy operacyjne, jak również środki angażowane na inne projekty i inicjatywy.

- środki z funduszy europejskich dostępnych w ramach programów perspektywy finansowej 2007–2013: Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury (RPO WiM) – 11,9%, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IŚ) – 28,8%, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG) – 2,1%, Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) – 2,7%, Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW) – 8,0%, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) – 0,7%,
- budżet państwa – 23,4%,
- budżety jednostek samorządu terytorialnego (JST) z Warmii i Mazur (bez budżetu województwa) – 7,2%,
- budżet województwa – 2,7%,
- środki prywatne – 2,2%.

Projekty i inicjatywy realizowane były zgodnie z kompetencjami przez samorząd województwa i jego jednostki organizacyjne, samorządy gmin i powiatów, a także administrację rządową, uczelnie, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, podmioty ze sfery edukacji, przedsiębiorców, instytucje otoczenia biznesu i inne.

W 2011 r. zrealizowano 1593 inwestycje (w 2010 r. – 1770), w tym głównie w celu 1.1 *Wzrost konkurencyjności firm* – 380, 2.9 *Poprawa jakości i ochrona środowiska* – 347, 3.1 *Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności* – 175 i 3.2 *Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii* – 174.

Na rzecz przedsiębiorców realizowano 84 projekty i inicjatywy (rok wcześniej – 51), w tym w priorytecie 1 – 65 i w priorytecie 3 – 19. Najwięcej tego rodzaju projektów i inicjatyw zidentyfikowano w celach: 1.1 *Wzrost konkurencyjności firm* – 33, 3.3 *Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej* – 19 i 1.4 *Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości* – 17. Działaniami objęto 59,4 tys. przedsiębiorców (siedmiokrotnie więcej niż w roku poprzednim), w tym w celu 1.4 – 51,4 tys⁴⁹.

Na rzecz rozwoju turystyki realizowano 87 projektów i inicjatyw (w roku poprzednim – 96), w tym głównie w ramach celu 1.5 *Wzrost potencjału turystycznego* – 31. Na rzecz konkretnych produktów turystycznych podjęto 12 projektów i/lub inicjatyw (w 2010 r. – 30). Systemem promocji objęto 1334 produkty żywnościowe (wobec 1266 rok wcześniej) w ramach osiągnięcia celu 1.4 *Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości*.

Działaniami objęto 2 776 km infrastruktury (rok wcześniej – 4573 km). Wielkość powierzchni zadanej objętej działaniami wyniosła 57,6 tys. m²

⁴⁹ Tak duża liczba wynika przede wszystkim z założenia, że przedsiębiorcą jest również rolnik. W ramach celu 1.4 działaniami objęto 50,4 tys. rolników.

(41,0 tys. m² w 2010 r.), natomiast niezadaszonej – 83,2 tys. m² (261,2 tys. m² w 2010 r.) i dotyczyła przede wszystkim obiektów kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych.

O sieciowym charakterze działań świadczy liczba instytucji zaangażowanych, obok samorządu województwa, w projekty i inicjatywy. W 2011 r. uczestniczyło w nich 5039 podmiotów (w 2010 r. było ich 5756). Samorząd województwa wsparł 327 projektów i inicjatyw partnerskich (w 2010 r. – 343). W rezultacie działań powstało 328 nowych organizacji (347 rok wcześniej). Były to głównie rodziny zastępcze w ramach celu 2.6 *Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu*.

W projektach i inicjatywach uczestniczyło 4,7 mln osób (dwukrotnie więcej niż rok wcześniej), przy dominującym udziale priorytetu 1 – około 3,6 mln (w tym najwięcej w celu 1.5 *Wzrost potencjału turystycznego* – 2,8 mln, co wiąże się głównie z uczestnictwem w różnego rodzaju imprezach o charakterze kulturalnym i turystycznym)⁵⁰.

Działaniami objęto 27,4 tys. osób bezrobotnych, tj. o 39,0 tys. mniej niż przed rokiem (66,4 tys. osób), co związane jest przede wszystkim ze wspomnianym wyżej zmniejszeniem środków z Funduszu Pracy. Wydatki poniesione na działania związane z celem operacyjnym 1.2 *Wzrost liczby miejsc pracy* były w 2011 r. niemal trzykrotnie mniejsze niż rok wcześniej.

Dla lepszego powiązania gospodarki i rynku pracy z systemem edukacji niebagatelne znaczenie mają również staże, praktyki i stypendia dla studentów, absolwentów i doktorantów. W 2011 r. zidentyfikowano 2,5 tys. takich form aktywizacji i wsparcia (rok wcześniej było ich 10,2 tys.). W różnego rodzaju szkoleniach uczestniczyło 15,9 tys. osób (34,4 tys. w 2010 r.), a w ośrodkach doskonalenia przeszkolono 1120 nauczycieli (rok wcześniej – 3162).

Liczba wolontariuszy uczestniczących w działaniach wyniosła 5380 i była zbliżona do wartości z roku poprzedniego (5586 osób).

⁵⁰ Wskaźnik ten również ma charakter orientacyjny, ponieważ nie można wykluczyć sytuacji, w której ta sama osoba uczestniczyła w kilku imprezach.

IV. Realizacja celów operacyjnych Strategii

Priorytet 1. Konkurencyjna gospodarka

Cel 1.1. Wzrost konkurencyjności firm

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
wartość sprzedaży produkcji na jednego pracującego (z wyłączeniem produkcji rolniczej)	tys. zł	25,0	45,9	46,2	47,1	57,6	54,6	58,4	61,8	73,3
wartość inwestycji w rozwój lub rozbudowę przedsiębiorstw na podstawie całkowitych nakładów na realizację projektów (współfinansowanych środkami z UE)	mln zł	bd	21,5	15,2	60,8	150,2	265,0	381,0	321,0	127,5
liczba realizowanych projektów o charakterze innowacyjnym (współfinansowanych środkami z funduszy strukturalnych)	szt.	bd	21	24	9	11	15	105	68	31

W 2011 r. nastąpił dalszy wzrost wartości sprzedaży produkcji na 1 pracującego o kolejne 11,5 tys. zł, tj. o około 12%. Był to wzrost dwukrotnie większy niż w latach 2009–2010. W stosunku do 1999 r. poziom wskaźnika wzrósł blisko 3-krotnie. Pozostałe wskaźniki celu (zgodnie z przewidywaniami) charakteryzowały się znacznym, ponad 50-procentowym, spadkiem. Wartość inwestycji w rozwój przedsiębiorstw wyniosła zaledwie 39% wartości z roku ubiegłego, co związane jest z wyczerpaniem alokacji na większość działań obejmujących bezpośrednie wsparcie finansowe firm w ramach RPO WiM. Spadła również o ponad połowę liczba inwestycji o charakterze innowacyjnym. Ponownie podkreślić należy silną korelację dwóch ostatnich wskaźników celu z dostępnością bezzwrotnych dotacji z funduszy strukturalnych. Wartości indyktorów będą się wahać w kolejnych latach, w zależności od ilości narzędzi wsparcia przedsiębiorczości dostępnych w ramach programów unijnych.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wzrost konkurencyjności firm** osiągnąć był poprzez 5 działań, w ramach których realizowano 45 projektów i 3 inicjatywy. Samorząd województwa wsparł organizacyjnie lub finansowo 25 z nich. W ramach projektów realizowano 380 inwestycji. Na rzecz przedsiębiorców podjęto 33 aktywności (projektów i inicjatyw). W działaniach uczestniczyło 229 organizacji, 6,6 tys. przedsiębiorców i 57,3 tys. osób (w tym 237 bezrobotnych). Osiągnięcie celu pochłonęło w 2011 r. blisko 206 mln zł. Wydatki zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (głównie budżetu państwa, budżetu województwa i budżetów JST), środków publicznych zagranicznych, przede wszystkim funduszy europejskich (EFRR w ramach RPO WiM, PO IG, PO RPW, EFS w ramach PO KL, EFR⁵¹ w ramach PO Ryby, EFRROW w ramach PROW), środków Norweskiego

Mechanizmu Finansowego (NMF) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG) oraz środków prywatnych (m.in. WMARR S.A. w Olsztynie). Działaniami objęto obszar całego województwa.

1. W ramach działania **zwiększenie konkurencyjności MŚP poprzez wsparcie dostępu do kapitału** zrealizowano 7 projektów o wartości ponad 173 mln zł. Dotyczyły one m.in. bezpośredniego wsparcia finansowego dla MŚP, które realizowane jest przez WMARR. W 2011 r. podpisano wyłącznie umowy w ramach Poddziałania 1.1.9 *Inne inwestycje w przedsiębiorstwa* RPO WiM (89 umów o wartości ponad 55,7 mln zł). Przeprowadzonych zostało 9 naborów wniosków o dofinansowanie realizacji projektów w ramach PO IG – odpisano 31 umów o dofinansowanie na łączną kwotę 71,8 mln zł. W stosunku do 2010 r. podpisano o połowę mniej umów, jednak kwota dofinansowania wszystkich inwestycji była o około 50% wyższa. Ponad 83% udzielonego dofinansowania dotyczyło wsparcia nowych inwestycji o wysokim potencjale innowacyjnym, w tym m.in.: innowacyjnej produkcji biomasy w oparciu o przełomową technologię mikronizacji, innowacyjnej technologii ekstruzji profili okiennych oraz innowacyjnej technologii galwanizowania tworzyw sztucznych. Kontynuowano działalność funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, dokapitalizowanych ze środków RPO WiM. Konsorcjum instytucji prowadzących fundusze pożyczkowe w 2011 r. zawarło 187 umów o pożyczkę o łącznej wartości ponad 21,7 mln zł. Liczba przedsiębiorstw wspartych przez fundusze pożyczkowe wyniosła 164. Instytucje prowadzące fundusze poręczeniowe zawarły 137 umów na kwotę blisko 15,1 mln zł. Ponadto, Regionalny Fundusz Pożyczkowy prowadzony przy WMARR zawarł 66 umów pożyczki na kwotę 3,9 mln zł. Agencja w partnerstwie z Fundacją *Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach* kontynuowała także realizację dwóch projektów skierowanych do osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą, tj. *Krok do sukcesu*, w ramach którego powstały 43 nowe podmioty gospodarcze oraz *Wsparcie na starcie*, w ramach którego powstały 54 podmioty. Całkowite wydatki poniesione na realizację działania wyniosły 173,3 mln zł.

2. **Stymulowanie innowacyjności gospodarczej, poprzez promocję, wsparcie i rozwój mechanizmów transferu wiedzy i technologii z sektora nauki do biznesu oraz zarządzania własnością intelektualną** realizowane było w ramach 19 projektów na kwotę ponad 8,2 mln zł. Zakończono realizację projektu samorządu województwa pn. *RIS Warmia Mazury PLUS*, w ramach którego zaktualizowano *Regionalną Strategię Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego*. W 2011 r. opracowano m.in. katalog wskaźników monitorowania RSI i przygotowano 2 publikacje: podsumowującą realizację projektu oraz Plan Działań RIS. Projekt realizowano

⁵¹ Europejski Fundusz Rybacki 2007-2013.

we współpracy z Regionalnym Komitetem Sterującym ds. RSI. WMARR kontynuowała większość projektów rozpoczętych w latach ubiegłych, w tym kolejną edycję projektu pn. *Regionalny System Wspierania Innowacji*, w ramach którego konsultanci Powiatowych Punktów Kontaktowych odbyli ponad 2 tys. wizyt w przedsiębiorstwach i udzieliли 2,5 tys. konsultacji. Odbyły się kolejne edycje cyklicznych wydarzeń, tj. konkursu *Warmińsko-Mazurski Lider Innowacji*, w którym udział wzięło 26 przedsiębiorstw oraz *Regionalnej Wystawy Innowacyjności*, na której zaprezentowało się 16 firm. Konsultanci przeprowadzili również 10 spotkań informacyjnych dla przedsiębiorców i osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej. W ramach projektu pn. *BISNEP – Business and Innovation Support for North East Poland* realizowanego we współpracy m.in. z Centrum Innowacji i Transferu Technologii UWM, Politechniką Lubelską oraz Uniwersytetem Warszawskim jako część sieci Enterprise Europe Network zrealizowano m.in. 51 wizyt w regionalnych MŚP, 15 audytów oraz liczne spotkania i szkolenia. Realizacja projektu pn. *Neebor* (w partnerstwie z przedstawicielami instytucji wspierających rozwój regionów z Węgier, Finlandii, Łotwy, Słowacji, Rumunii, Grecji i Bułgarii) pozwoliła na zwiększenie efektywności polityki rozwoju regionalnego i systemu wspierania innowacji. W ramach projektu promowana była również transgraniczna współpraca gospodarcza z krajami spoza UE. W ramach projektu pn. *Business To Nature* przygotowano *Benchmarking instytucji i struktur wspierających działalność małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach naturalnych* oraz zorganizowano wizytę studyjną w województwie warmińsko-mazurskim. Realizacja projektu pn. *Innovation Boost for SMEs* (wspólnie z PARP i Podlaską Fundacją Rozwoju Regionalnego) objęła organizację kolejnych dni innowacji, podczas których IOB z regionu prezentowały swoją ofertę oraz warsztat *Transfer technologii i innowacji* poświęcony tematowi food designu. Ponadto zorganizowano dni otwarte w przedsiębiorstwach. Agencja rozpoczęła również działania zmierzające do utworzenia Centrum Wdrażania i Promocji Innowacji, które będzie zajmowało się popularyzacją innowacji w regionie poprzez organizację wystaw, konferencji, szkoleń, seminariów – w 2011 r. rozpoczęła się modernizacja i rozbudowa obiektu.

UWM realizował projekty na rzecz zwiększania poziomu komercjalizacji nauki i transferu technologii, w tym w ramach projektu pn. *Komercjalizacja wyników badań oraz kreowanie postaw przedsiębiorczych przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie poprzez staże, szkolenia i działania uświadamiające z zakresu przedsiębiorczości akademickiej – kontynuacja działań 24 przedsiębiorców* odbyło staże na UWM, 52 pracowników naukowych odbyło staże w przedsiębiorstwach, zrealizowano szkolenia i doradztwo. Projekt pn. *W kierunku rozwoju przedsiębiorczości – UWM w Olsztynie na rzecz stymulowania komercjalizacji badań naukowych w regionie Warmii i Mazur* zaowocował opracowaniem regulaminu dotyczącego zasad ochrony i komercjalizacji dóbr niematerialnych, przewodnika dotyczącego

zarządzania własnością intelektualną i ochrony prawnej dóbr niematerialnych powstałych na UWM oraz cyklem 18 spotkań informacyjnych z pracownikami uczelni. W ramach projektu pn. *Inwestycja w naukę, inwestycją w przyszłość – wspólna sprawa ośrodków naukowych z Krakowa, Olsztyna i Warszawy* (realizowanego w partnerstwie z Uniwersytetem Warszawskim i Centrum Transferu Technologii Medycznych Park Technologiczny Sp. z o.o. w Krakowie) zorganizowano 2 wykłady otwarte z udziałem wybitnych naukowców zagranicznych oraz 4 wizyty studyjne naukowców w europejskich jednostkach naukowych i badawczo-rozwojowych. Celem projektu pn. *Zarządzanie finansami – krok w umacnianiu przedsiębiorstw sektora MSP* było podniesienie lub uzupełnienie kwalifikacji zawodowych kadry zarządzającej i pracowników przedsiębiorstw poprzez udział w szkoleniach z zakresu zarządzania finansami. Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania Im. Prof. T. Kotarbińskiego (OWSliZ) realizowała 3 projekty dotyczące podnoszenia kwalifikacji przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw w zakresie ICT, mechatroniki i zarządzania. Miasto Elbląg w partnerstwie z Suwałkami kontynuowało projekt pn. *Kierunki rozwoju subregionalnych biegunów wzrostu i instrumentów wsparcia przedsiębiorczości byłych miast wojewódzkich Polski Wschodniej na przykładzie Elbląga i Suwałk*. W 2011 r. odbył się szereg spotkań, w tym seminarium, konferencja i I Elbląskie Forum Gospodarcze. Realizowano również projekt pn. *Wzrost innowacyjności i konkurencyjności elbląskich MŚP poprzez tymczasowe zatrudnienie wysoko wykwalifikowanej kadry*, w ramach którego dofinansowano zatrudnienie 3 osób.

3. W ramach wspierania inicjatyw klastrowych i współpracy przedsiębiorstw realizowano 6 projektów na łączną kwotę 6,7 mln zł. Kontynuowano projekt samorządu województwa pn. *Grono Menadżerów – sieć współpracy i wymiany informacji między naukowcami a przedsiębiorcami w województwie warmińsko-mazurskim*, w rezultacie którego uczestnicy szkoleń podjęli współpracę ze strukturami o charakterze klastrowym, przedstawiciele 72 firm uczestniczyli w spotkaniach oraz podjęto 10 wspólnych inicjatyw branżowych. Projekty realizowały ponadto następujące klastry: Warmińsko-Mazurski Klaster Ciepłowniczy *Razem Ciepłej*, Mazurskie Okna – klaster stolarki otworowej, klaster turystyki uzdrowiskowo-rahabilitacyjnej *Uzdrowisko Gołdap*, Turystyczna Sieć Współpracy – klaster Suwalszczyzna-Mazury oraz Klaster Mebel-Elbląg.

4. Wsparcie działalności B+R ukierunkowanej na budowę innowacyjności gospodarki realizowano poprzez 7 projektów na łączną kwotę ponad 11,3 mln zł. Dwa z nich realizowane były przez Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie i dotyczyły badań nad nowymi produktami o cechach funkcjonalnych i pro-zdrowotnych oraz ich komercjalizacji w ramach Regionalnego Centrum Badań i Transferu Wiedzy *Żywność dla Zdrowia*, jak również *Odblokowania potencjału Instytutu w celu wzmocnienia integracji z Europejską Przestrzenią Badawczą* poprzez m.in. wymianę osobową z jednostkami

partnerskimi. UWM kontynuował 5 projektów obejmujących m.in. wykorzystanie osiągnięć naukowych i nowych technologii w procesach produkcji. Projekty dotyczyły m.in.: optymalizacji produkcji wołowiny w Polsce, zgodnie ze strategią *od widelca do zagrody*, opracowania nowych technologii pozyskiwania i przetwarzania nośników bioenergii, doskonalenia metod hodowli ryb oraz badań w zakresie rybactwa śródlądowego.

5. Realizacja Warmińsko-Mazurskiego Programu Promocji Jakości odbyła się poprzez 6 projektów i 3 inicjatywy. Wśród nich znalazły się konkursy pro jakościowe: XI edycja *Warmińsko-Mazurskiej Nagrody Jakości* (do konkursu zgłosiło się 28 organizacji, w szkoleniu uczestniczyło 25, a samoocenę złożyło 10) i VI edycja konkursu *Najlepszy produkt i usługa Warmii i Mazur* (oceniono 24 zgłoszenia). Realizowano również projekty w ramach *Kalendarza imprez promujących żywność naturalną, tradycyjną, lokalną i regionalną województwa warmińsko-mazurskiego*, *Kalendarza imprez promujących produkt regionalny Warmii i Mazur*, program pn. *Poprawa jakości usług gastronomicznych i hotelarskich w regionie Warmii i Mazur*, w ramach *Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego (ESDK)*⁵², prowadzono regionalną Sieć Miast Cittaslow⁵³, współorganizowano konkursy *Przedsiębiorstwo Fair Play* (w 2011 r. uczestniczyło w nim 13 firm) oraz *Gmina Fair Play* (uczestniczyło w nim 5 samorządów lokalnych)⁵⁴, prowadzono w Urzędzie Marszałkowskim bank danych organizacji posiadających certyfikaty znormalizowanych systemów zarządzania (baza liczy obecnie około 440 organizacji i filii organizacji). Całkowite wydatki poniesione na realizację działania wyniosły 6,3 mln zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	45
liczba inicjatyw	szt.	3
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	25
liczba inwestycji	szt.	380
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	375
poniesione wydatki	zł	206 109 215
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	229
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	33
liczba przedsiębiorców objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	6634
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	57251
liczba osób przeszkolonych	os.	1871
liczba osób bezrobotnych objętych projektami i/lub inicjatywami	szt.	237
liczba staży i praktyk odbytych w ramach projektów i/lub inicjatyw	os.	76

⁵² Szczegóły nt. realizacji projektów opisano w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.4.

⁵³ Szczegóły nt. realizacji projektów opisano w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.9.

⁵⁴ Szczegóły nt. realizacji konkursu opisano w Raporcie w części dotyczącej realizacji celu operacyjnego 1.9.

Cel 1.2. Wzrost liczby miejsc pracy

Wskaźnik celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba pracujących w gospodarce narodowej	tys. os.	495,2	386,6	396,9	406,1	422,2	426,5	412,0	423,3	422,9

Rok 2011 był szczególnie trudny ze względu na drastyczne zmniejszenie środków Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych (wydatki z Funduszu były o 70% niższe niż w roku poprzednim). Na warmińsko-mazurskim rynku pracy zanotowano negatywne, ale i pozytywne zjawiska: liczba pracujących w gospodarce narodowej była niższa niż na koniec 2010 r. o 406 osób, o 1,3% wzrosła liczba osób rejestrujących się jako bezrobotne, ale zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw zwiększyło się o 4,0%, a przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw było wyższe o 4,0% niż rok wcześniej.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wzrost liczby miejsc pracy** osiągnęto poprzez 5 działań, w ramach których realizowano 42 projekty. Wszystkie działania w głównej mierze koncentrowały się na idei promowania przedsiębiorczości i kreowania nowych miejsc pracy w regionie, większość z nich (38) przyczyniła się do wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu. W projektach uczestniczyło 27,4 tys. osób, w tym 27,1 tys. osób bezrobotnych. Przeszkolono 5,5 tys. osób. Wydatki w wysokości 155,2 mln zł sfinansowane zostały ze środków publicznych krajowych (m.in. Funduszu Pracy i budżetu państwa) i zagranicznych (głównie EFS w ramach PO KL). Działaniami objęto teren całego województwa.

1. Wsparcie powstania nowych miejsc pracy poprzez samozatrudnienie bezrobotnych i dotacje dla pracodawców realizowane jest zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przez wszystkie powiatowe urzędy pracy. W ramach działania przyznano dotacje dla 955 osób bezrobotnych na otwarcie własnej działalności gospodarczej oraz środki dla 489 przedsiębiorców na refundację kosztów wyposażenia i doposażenia miejsca pracy, na których zatrudnienie znalazło 2 tys. osób. Na realizację wsparcia w postaci dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej przeznaczono 15,2 mln zł, natomiast na refundację kosztów wyposażenia i doposażenia stanowiska pracy 9,1 mln zł. Całkowite wydatki poniesione na realizację działania wyniosły 24,3 mln zł i zostały sfinansowane z Funduszu Pracy.

2. Działania zachęcające do zwiększenia zatrudnienia w firmach już działających obejmowały działania statutowe urzędów pracy, realizowane

w myśl ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W ramach wsparcia przedsiębiorstw zrealizowano 5 projektów: prace interwencyjne, na które skierowano 3,7 tys. osób bezrobotnych, roboty publiczne dla 1 tys. bezrobotnych, staże dla 4,5 tys. bezrobotnych, szkolenia zawodowe dla 2,2 tys. bezrobotnych oraz prace społecznie użyteczne, na które skierowano 5,4 tys. osób. Przeciętna efektywność zatrudnieniowa działań osiągnęła poziom 48,1% i była o 2,8 pkt % niższa niż w 2010 r., w tym najwyższa dotyczyła prac interwencyjnych (64%), a najniższa prac społecznie użytecznych (23,3%). Całkowity koszt realizacji działania wyniósł 84,3 mln zł, przy czym największe wydatki pochłonęły staże (50,5 mln zł) i prace interwencyjne (21,6 mln zł). Działaniem objęto 16,7 tys. osób bezrobotnych.

3. Działania zwiększające kwalifikacje osób bezrobotnych realizowane w ramach PO KL objęły 10 projektów na łączną kwotę 451,9 tys. zł. W ich ramach przeszkolono 279 osób bezrobotnych, m.in. w zakresie aktywnego poszukiwania pracy, języka angielskiego, ICT, przedsiębiorczości. Prowadzono również doradztwo zawodowe, warsztaty psychologiczne i indywidualne konsultacje.

4. Projekty systemowe powiatowych urzędów pracy realizowane w ramach działania 6.1.3 PO KL uwzględniały specyfikę lokalnego rynku pracy (m.in. poprzez dostosowanie profilu szkoleń zawodowych do potrzeb pracodawców oraz przygotowania pracowników pod kątem niezbędnych kwalifikacji i umiejętności). W 20 projektach realizowanych na terenie całego województwa uczestniczyło 6,4 tys. osób. Wsparcie dotyczyło szkoleń, staży, przygotowania zawodowego dorosłych, prac interwencyjnych, wyposażenia i doposażenia stanowisk pracy, dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Wydatki poniesione na realizację projektów wyniosły 40,3 mln zł.

5. Programy rynku pracy finansowane z rezerwy Ministra Pracy i Polityki Społecznej realizowano dzięki dodatkowym środkom w wysokości 5,8 mln zł. Programy dotyczyły aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych pochodzących ze szczególnie trudnych grup (w tym osób młodych, osób w wieku 45/50+, bezrobotnych, którzy utracili zatrudnienie z przyczyn niedotyczących pracownika). W ramach działania zrealizowano 5 programów dla 662 osób bezrobotnych, dzięki którym 99 osób otrzymało środki na podjęcie działalności gospodarczej, doposażono lub wyposażono 99 stanowisk pracy, 94 osoby zostały skierowane do prac interwencyjnych, 54 do robót publicznych, 153 osoby skorzystały ze staży, a 57 ze szkoleń (w tym 4 osoby uczyły się na studia podyplomowe).

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	42
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	37
poniesione wydatki	zł	155 206 801
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	1
liczba przedsiębiorców objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	489
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	27 400
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	38
liczba osób przeszkolonych	os.	5 451
liczba osób bezrobotnych objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	27 131
liczba staży i praktyk odbytych w ramach projektów i/lub inicjatyw	szt.	8 412

Cel 1.3. Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba inwestorów zagranicznych korzystających z systemu	szt.	b.d.	b.d.	20	15	23	17	20	22	18
% gmin, z których brakuje ofert inwestycyjnych w bazie RCOI	%	b.d.	b.d.	90	80	63	62	60	50	60
liczba ofert inwestycyjnych w bazie RCOI	szt.	b.d.	b.d.	15	35	130	250	212	300	280

W 2011 r. odnotowano spadek liczby inwestorów korzystających z usług Regionalnego Centrum Obsługi Inwestora (RCOI), pomimo systematycznych działań promocyjnych realizowanych zarówno przez samorząd województwa, jak i instytucje okołobiznesowe. Negatywnym zjawiskiem jest również ponowny wzrost liczby gmin, które nie udostępniały swojej oferty inwestycyjnej w bazie RCOI, co spowodowało konsekwentny spadek liczby ofert w bazie. Niezadowolający poziom wskaźników wskazuje na konieczność dalszych działań zarówno promocyjnych, jak i ukierunkowanych na wsparcie logicznego i spójnego systemu obsługi inwestora. Wyzwaniem pozostaje nadal właściwa edukacja gmin w zakresie promocji gospodarczej.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych** osiągnąć był poprzez 2 działania, w ramach których zrealizowano 3 projekty i 2 inicjatywy. Wszystkie działania realizowano na rzecz przedsiębiorców. Samorząd województwa wsparł organizacyjnie lub finansowo 3 projekty i 1 inicjatywę. Działaniami objęto 390 przedsiębiorców. W projektach

i inicjatywach uczestniczyło 806 osób, połowa z nich została przeszkolona. Wydatki poniesione w ramach działań wyniosły 2,1 mln zł i zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (budżetu samorządu) i zagranicznych (EFRR w ramach PO RPW) oraz środków własnych WMARR i W-MSSE. Projekty i inicjatywy realizowano na obszarze całego województwa.

1. Działanie polegające na obsłudze inwestorów zewnętrznych realizowane było przez 3 projekty i 1 inicjatywę. WMARR kontynuowała prowadzenie Warmińsko-Mazurskiego Centrum Obsługi Inwestora (W-MCOI), w ramach którego prowadzono obsługę projektów inwestycyjnych, aktualizację bazy danych, promocję oferty inwestycyjnej regionu podczas wydarzeń w kraju i za granicą i zorganizowano III Forum Rynków Wschodnich. Podejmowano również działania informacyjno-szkoleniowe na rzecz JST z zakresu podnoszenia kompetencji w obsłudze inwestorów, pozyskiwania funduszy na przygotowanie terenów inwestycyjnych oraz aplikowania o bezpłatny udział w wydarzeniach promocyjnych. WMARR uczestniczyła również w realizacji projektu pn. *Tworzenie i rozwój sieci współpracy Centrów Obsługi Inwestora łączącego RCOI z terenu Polski Wschodniej*, w ramach którego przeprowadzono m.in. monitoring terenów inwestycyjnych, zmodernizowano bazę terenów inwestycyjnych, przygotowano katalog ofert inwestycyjnych Polski Wschodniej. Samorząd województwa kontynuował realizację projektu pn. *Spójny system obsługi inwestora na Warmii i Mazurach – profesjonalne oddziaływanie promocji gospodarczej*, w ramach którego zorganizowano seminaria dla IOB i konferencje (w tym Forum Współpracy Biznesowej, konferencję Warmia-Mazury Wielkie Możliwości, 2 konferencje inwestycyjno-eksportowe w Kaliningradzie). W 2011 r. województwo przystąpiło do projektu systemowego Ministerstwa Gospodarki pn. *Sieć Centrów Obsługi Inwestorów i Eksporterów*, którego celem jest ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do usług informacyjnych w zakresie niezbędnym do planowania i realizacji eksportu i/lub inwestycji poza granicami Polski (w monitorowanym roku zrealizowano 52 usługi na rzecz przedsiębiorców polegające m.in. na identyfikacji rynku dla produktów). Całkowite wydatki poniesione na realizację działania wyniosły blisko 2,1 mln zł.

2. Działania nastawione na pozyskanie inwestorów z branż znaczących dla regionu prowadzone były przez W-MSSE zmierny do pozyskania nowych inwestycji, rozwoju biznesu i ożywienia lokalnego rynku, a tym samym utworzenia nowych miejsc pracy. Zorganizowano szereg szkoleń dotyczących działalności w strefie. Wydano 7 zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w ramach strefy dla firm z branży budowlanej i spożywczej. W-MSSE współpracowała przy realizacji działania m.in. z firmami doradczymi Deloitte, KPMG, Izbą Celną w Olsztynie i samorządami. Realizacja działania pochłonęła 10 tys. zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	3
liczba inicjatyw	szt.	2
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	3
poniesione wydatki	zł	2 094 894
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	37
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	5
liczba przedsiębiorców objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	390
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	806
liczba osób przeszkolonych	os.	403

Cel 1.4. Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba gospodarstw ekologicznych	szt.	25	244	484	586	770	1 059	1 514	2 279	3 055
% powierzchni upraw prowadzonych metodami ekologicznymi	%	0,2	1,5	2,4	3,7	4,0	4,0	5,0	6,2	8,3

W 2011 r., zgodnie z obserwowaną w ostatnich latach tendencją, nastąpił kolejny znaczny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych o ponad 34%, natomiast od 1999 r. liczba ta wzrosła 122-krotnie. Pod względem tego wskaźnika województwo zajmuje drugie miejsce w Polsce, ustępując jedynie zachodniopomorskiemu, w którym zarejestrowanych było zaledwie 50 podmiotów więcej. Konsekwentnie wzrósł również areał upraw roślin metodami ekologicznymi z 5,0% do 6,2%. W latach 1999–2011 powierzchnia ta wzrosła ponad 31-krotnie. Wskaźnik plasuje region na drugim miejscu w kraju. Należy podkreślić, iż łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych (po zakończeniu okresu konwersji oraz będących w trakcie tego okresu) w województwie stanowiła ponad 16% wszystkich użytków rolnych o tym statusie w kraju (w województwie zachodniopomorskim było to około 20%). Nadal niezadowolająca jest liczba przetwórci ekologicznych, wobec czego konieczne są dalsze działania w kierunku zwiększenia ich ilości (w 2011 r. było ich 11, tj. o jedną więcej niż w 2010 r., co plasuje region nadal na 12. miejscu w kraju).

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości** osiągniany był przez realizację 4 działań, w ramach których podjęto 6 projektów i 13 inicjatyw. Wszystkie aktywności zostały finansowo lub organizacyjnie wsparte przez samorząd województwa, a 17

realizowanych było na rzecz przedsiębiorców. W działaniach uczestniczyło 106 organizacji, 508,7 tys. osób, 51,4 tys. przedsiębiorców, w tym 50 tys. rolników. Systemem promocji objęto 1 334 produkty żywnościowe. Wydatki poniesione na realizację projektów i inicjatyw wyniosły 6,7 mln zł i zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (budżetu państwa, budżetów JST) i środków publicznych zagranicznych (EFROW w ramach PROW, EFRR w ramach RPO WiM). Działania objęły obszar całego województwa.

1. W ramach kontynuacji procesu inwentaryzacji uwarunkowań produkcji żywności w regionie, a następnie określenia wolnych nisz w gospodarce żywnościowej UE – optymalne ekonomicznie branże – i możliwości uzyskania konkurencyjnej jakości zdrowotnej oraz handlowej realizowano 2 projekty, których wydatki w 2011 r. przekroczyły 4,5 mln zł. Kontynuowano realizację projektu pn. *Model kształcenia w branży gastronomiczno-hotelarskiej połączony z systemem walidacji kwalifikacji i kompetencji formalnych*, mającego na celu wdrożenie nowego modelu kształcenia w branży gastronomiczno-hotelarskiej, opracowanie programów modułowych dla 6 zawodów (m.in. kucharz, kelner, piekarz, technik hotelarstwa) i przeszkolenie nauczycieli. Ukończono realizację projektu pn. *Budowa, rozbudowa i unowocześnianie bazy szkolnictwa zawodowego gastronomiczno-hotelarskiego z uwzględnieniem dostosowania do standardów unijnych*. Dzięki realizacji projektów, następuje poprawa jakości kształcenia na poziomie zawodowym, poprzez m.in. zmniejszenie liczebności klas w szkole zawodowej, stworzenie ukierunkowanych klas, poprawę infrastruktury technicznej, dostosowanie profilów kształcenia do potrzeb rynku pracy i przygotowanie do mobilności na tym rynku.

2. W zakresie wsparcia producentów żywności pod względem wiedzy i praktycznego zastosowania metod ułatwiających im rozwój produkcji wysokiej jakości zorganizowano konferencję pn. *Żywność regionalna i tradycyjna – aspekty surowcowe, technologiczne i ekonomiczne*, która miała na celu wypracowanie stanowiska polskich regionów wobec zmian polityki wspólnotowej dotyczącej żywności wysokiej jakości. Konferencja była platformą wymiany doświadczeń, dobrych praktyk i opinii w sprawie rynku produktów naturalnych i tradycyjnych z całej Polski. W ramach działania zorganizowano także m.in. wizyty studyjne, umożliwiające wymianę doświadczeń między przedsiębiorcami regionu a przedsiębiorcami krajowymi i zagranicznymi. Przeprowadzone zostały również badania w zakresie właściwości zbóż, rzepaku i ziemniaków w ramach doświadczalnictwa odmianowego. Łącznie poniesione wydatki wyniosły 298,2 tys. zł.

3. Wspieranie wewnątrzregionalnej kooperacji na linii rolnicy-przemysł rolno-spożywczy-handel odbywało się w ramach realizacji projektu i inicjatywy związanych z siecią *Dziedzictwo Kulinarne Warmia*

Mazury Powiśle. Na koniec 2011 r. sieć liczyła 110 członków, którzy m.in. dzięki realizacji projektu pn. *Dziedzictwo Kulinarne Warmii Mazur i Powiśla produktem regionalnym*, otrzymują wsparcie promocji produktów regionalnych, wytwarzanych tradycyjnymi metodami, z surowców wyhodowanych przez regionalne gospodarstwa. Wydatki poniesione na realizację działania wyniosły blisko 224 tys. zł.

4. W zakresie wspierania promocji żywności regionalnej, tradycyjnej i naturalnej pochodzącej z Warmii i Mazur zrealizowano 3 projekty i 8 inicjatyw. Województwo uczestniczyło w wydarzeniach targowych i wystawienniczych: targach *Smaki Regionów* w Poznaniu, *Natura Food* w Łodzi, Międzynarodowych Targach Gospodarki Żywnościowej, Rolnictwa i Ogrodnictwa w Berlinie, Międzynarodowych Targach Przemysłu Spożywczego i Opakowaniowego Prod-Expo oraz w imprezie pn. *Lista Produktów Tradycyjnych* w Szczecinie. Wraz z samorządami lokalnymi i Lokalnymi Grupami Działania województwo zorganizowało *Kalendarz imprez regionalnych promujących żywność naturalną, tradycyjną, lokalną i regionalną województwa warmińsko-mazurskiego*, w ramach którego odbyło się 19 imprez, podczas których przeprowadzono m.in. konkursy kulinarne promujące żywność opartą na surowcach lokalnych, propagowanie wiedzy o tradycjach kuchni regionalnej, ochronę dziedzictwa kulinarnego oraz promocję zakładów gastronomicznych z regionu. Realizacja *Kalendarza imprez regionalnych* wsparta została projektem pn. *Kalendarz imprez promujących produkt regionalny Warmii i Mazur*. W 2011 r. zainicjowano również organizację kiermaszów produktów sieci *Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle* – odbyło się 5 kiermaszów na Starym Mieście w Olsztynie, mających na celu promocję dziedzictwa kulinarnego województwa oraz wskazanie powiązań pomiędzy działaniami prowadzonymi wśród członków sieci a pozytywnym wpływem na rozwój obszarów wiejskich. Cykl kiermaszów miał również na celu prezentację i upowszechnienie, głównie wśród mieszkańców regionu, ale także wśród turystów, kulinarnego bogactwa Warmii i Mazur w postaci produktów żywnościowych najwyższej jakości. Przedstawiciele województwa wzięli udział w Forum ESDK, w ramach którego odbyły się wizyty studyjne w przedsiębiorstwach należących do sieci. Województwo promowało także *Program Promocji Jakości* w mediach. Zorganizowano ponadto festiwal rybny oraz dożynki w Olsztynku. W Elblągu odbyło się Święto Chleba, podczas którego promowano wyroby piekarnicze oraz rękodzieło, sztukę ludową, wyroby ekologiczne. Łącznie na działania promujące żywność regionalną i naturalną wydano ponad 1,6 mln zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	6
liczba inicjatyw	szt.	13
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	19
poniesione wydatki	zł	6 684 230
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	106
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	17
liczba przedsiębiorców objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	51 372
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	508 744
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	2
liczba osób przeszkolonych	os.	0
liczba rolników uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	50 370
liczba produktów żywnościowych objętych systemem promocji	szt.	1 334

Cel 1.5. Wzrost potencjału turystycznego**Wskaźniki celu operacyjnego**

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	tys. szt.	55,7	34,8	37,4	38,3	38,2	38,7	38,0	37,7	37,8
korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	tys. os.	1 070,0	764,0	758,0	819,0	869,0	906,0	850,0	898,8	959,4
turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania	szt.	855,0	341,0	353,0	365,0	371,0	384,0	390,0	387,0	386

W 2011 r. odnotowano nieznaczny wzrost dwóch wskaźników celu. Zwiększyła się liczba korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania. Turyści odwiedzający Warmię i Mazury korzystali z noclegów głównie w okresie od maja do września, jednak, pomimo sezonowości turystyki, liczba osób korzystających z noclegów była większa niż rok wcześniej o 6,7%. O jeden obiekt zmniejszyła się liczba turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wzrost potencjału turystycznego** osiągnęto poprzez realizację 8 działań, a w ich ramach 25 projektów i 9 inicjatyw. Samorząd województwa wsparł organizacyjnie lub finansowo 27 z nich. Realizowano 14 inwestycje obejmujące 158 km infrastruktury i 26,7 tys. m² powierzchni zadaszanej. W działaniach uczestniczyło 2,5 mln osób. Na rzecz rozwoju turystyki realizowano 29 projektów i/lub inicjatyw, na rzecz konkretnych produktów turystycznych – 12. Wydatki poniesione na realizację celu wyniosły w 2011 r. 48,2 mln zł i zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (budżetu województwa i pozostałych

JST, budżetu państwa), środków publicznych zagranicznych (m.in. EFRR w ramach RPO WiM, Programu Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk) oraz środków fundacji, stowarzyszeń, organizacji i firm prywatnych. Działaniami objęto obszar całego województwa.

1. W ramach promocji i informacji na temat oferty turystycznej i kulturalnej zrealizowano 7 projektów i 3 inicjatywy, na które łącznie wydano blisko 4 mln zł. Województwo promowane było na targach o charakterze międzynarodowym (m.in. w Brnie, Bratysławie, Wilnie, Kaliningradzie i Moskwie). W ramach projektu pn. *Kampania promocji turystycznej Warmii i Mazur* promowano region na targach w Pradze, Brukseli i Berlinie oraz zorganizowano wizyty studyjne dla dziennikarzy. Duże znaczenie w realizacji działania miały 2 projekty: *Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej*, którego celem jest podwyższenie standardów funkcjonowania punktów Informacji turystycznej na terenie województwa oraz *Portal turystyczny Warmii i Mazur*, w ramach którego tworzony jest portal-serwis prezentujący region. Promocję najważniejszych wydarzeń, imprez i atrakcji tu-

rystycznych w województwie prowadzono w magazynach turystycznych: Travel Profit, Obieżyświat, Wprost, Expo-In-Gościnną Polska, Lider, Wiadomości Turystyczne. Publikowane były również wydawnictwa związane z konkretnymi produktami turystycznymi regionu, zakupiono mapy, foldery, materiały promocyjne, albumy (w tym: *Święta Warmia, Mazurska Kraina, Cudowne miejsca, cudowny wypoczynek, Omulew Pisa – Szlak wodny*). Na bieżąco prowadzono działania promocyjne i informacyjne dotyczące kulturalnej oferty regionu. Kontynuowano projekt pn. *Pamiętka regionu Warmii i Mazur* (prace zgłosiło 35 artystów). W ramach projektu pn. *Zintegrowany system promocji turystycznej obszaru Kanału Elbląskiego* zrealizowano 14 inicjatyw, w tym m.in: konferencje, promocję w mediach, produkcję filmów reklamowych, udział w targach, imprezę promocyjną. Samorząd województwa współorganizował II Międzynarodowe Regaty o Puchar 3 Marszałków po Zalewie Wiślanym i Kaliningradzkim.

2. Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej realizowane było w ramach projektu pn. *Znakowanie turystyczne regionu Warmii i Mazur*. Projekt przewiduje zamontowanie w terenie 710 tablic drogowych oraz 51 tablic wielkogabarytowych informacyjnych. W 2011 r. poniesiono na realizację projektu wydatki w wysokości 77,5 tys. zł. Elbląg był miejscem realizacji 4 istotnych projektów infrastrukturalnych, w tym: rozbudowy portu żeglarskiego w ramach projektu pn. *Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej*, rozbudowy portu morskiego w ramach projektu pn. *Modernizacja i rozbudowa infrastruktury Portu Morskiego w Elblągu (w obrębie Starego Miasta)* oraz odbudowy Ratusza Staromiejskiego i budowy siedziby Młodzieżowego Domu Kultury. Całkowite wydatki poniesione

na realizację działania wyniosły 9,2 mln zł (w tym rozbudowa portu morskiego w Elblągu pochłonęła 7,2 mln zł).

3. Współpraca w na rzecz rozwoju turystyki realizowana była przez 2 projekty i 6 inicjatyw i obejmowała współpracę z regionami europejskimi oraz wsparcie organizacji pozarządowych w zakresie rozwoju turystyki kulturowej i agroturystyki. Bardzo istotnym elementem tego działania jest współpraca z obwodem kalininradzkim, której celem jest stałe podnoszenie atrakcyjności obu regionów poprzez wspólne projekty (konferencje, targi, imprezy turystyczne). W ramach kontaktów z obwodem zorganizowano m.in. dwie edycje warsztatów tzw. *Spotkań stolikowych*, których celem była prezentacja potencjału oraz produktów turystycznych Warmii i Mazur. Planowanym efektem przedsięwzięcia ma być m.in. zwiększenie przygranicznej wymiany turystycznej. Na realizację działania wydano blisko 260 tys. zł.

4. Zwiększenie dbałości o muzea polegało na gromadzeniu oraz konserwacji zbiorów w muzeach na terenie Warmii i Mazur. W 2011 r. muzea pozyskały zbiory będące zabytkami (m.in. muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku pozyskało 51 eksponatów). Przeznaczone na ich zakup środki finansowe pochodziły głównie z budżetu instytucji i województwa oraz środków prywatnych. W 2011 r. muzea przeprowadziły łącznie ok. 200 prac konserwatorskich. Całkowite wydatki związane z realizacją działania wyniosły 428,5 tys. zł.

5. Poprawa stanu bazy lokalowej i wyposażenia technicznego instytucji kultury, na którą wydatkowano ponad 4,6 mln zł, realizowana była ze środków własnych województwa, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz środków unijnych (EFRR w ramach RPO WiM, Programu Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska-Rosja). W ramach działania Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku wybudowało wiatę magazynową o konstrukcji drewnianej na materiały budowlane oraz zaplecze na parkingu, fundamenty chałupy i budynku gospodarczego. W muzeum w Stębarku zakupiono komputery oraz narzędzia stolarskie, niezbędne do podstawowych prac oraz przygotowywania imprez rycerskich i wydarzeń kulturalnych.

6. W ramach budowy instytucji kultury kontynuowano duże inwestycje w regionie, w tym m.in. budowę Warmińsko-Mazurskiej Filharmonii w Olsztynie (uroczyste otwarcie obiektu nastąpiło we wrześniu 2011 r.), na którą wydatkowano ponad 16 mln zł oraz rewitalizację Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie (w 2011 r. koszt wyniósł ponad 7 mln zł). Ponadto Centrum Spotkań Europejskich Światowid w Elblągu prowadziło projekt pn. *Rozbudowa, przebudowa i remont Teatru im. Aleksandra Sewruka w Elblągu oraz Centrum Spotkań Europejskich Światowid w Elblągu*. Całkowite wydatki poniesione w ramach działania wyniosły 24,8 mln zł.

7. Działanie na rzecz wzrostu jakości oferty instytucji kultury realizowane było głównie ze środków własnych instytucji, budżetu województwa, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Goethe Institut, Funduszu Małych Projektów Polska-Litwa oraz sponsorów prywatnych. Instytucje w ramach tego działania powiększają swoją ofertę dostosowując ją m.in. do dzieci, rodzin i seniorów. Przykładowym projektem jest tu *Rozbudowa Wirtualnego Centrum Kultury Światowid.pl* – stworzenie społecznościowego portalu kulturalnego. Wydatki poniesione na realizację działania wyniosły ponad 2,3 mln zł.

8. Realizacja działania na rzecz ochrony i konserwacji zabytków polegała na udzieleniu dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane w obiektach wpisanych do rejestru zabytków, usytuowanych na terenie Elbląga, Olsztyna i Ełku (ze środków pochodzących z budżetów miast) oraz w innych lokalizacjach na terenie województwa (ze środków pozostających w dyspozycji Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i samorządu województwa). Przeprowadzono prace przy zabytkowych kamienicach w Elblągu oraz zabytkach w Olsztynie. W Parafii Rzymskokatolickiej p.w. Św. Bartłomieja w Jezioranach została przeprowadzona konserwacja baldachimu ambony, w katedrze Wniebowzięcia NMP i Św. Andrzeja we Fromborku przeprowadzono konserwację ołtarzy bocznych. W 2011 r. wyremontowano również Seminarium Duchowne Diecezji Ełckiej. Łącznie wydatkowano blisko 2,6 mln zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	27
liczba inicjatyw	szt.	9
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	29
liczba inwestycji	szt.	144
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	79
poniesione wydatki	zł	48 175 002
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	250
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	31
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz konkretnych produktów turystycznych	szt.	12
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	2 816 040
liczba osób przeszkolonych	os.	698
liczba nowych organizacji	szt.	0
długość infrastruktury	km	1 048
wielkość powierzchni (niezadaszonej)	m ²	0
wielkość powierzchni (zadaszonej)	m ²	26 673

Cel 1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa**Wskaźniki celu operacyjnego**

wskaźnik	miara	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
imigracja w wieku powyżej 60 lat	os.	1 585	1 411	1 228	1 383	1 437	1 274	1 160	1 224	1 525	1 138	1 031	1 241	1 228
długość życia (uśredniona)	lata	73,2	73,9	74,0	74,4	74,3	74,4	74,7	74,8	74,9	75,2	75,3	75,9	76,1
liczba miejsc w placówkach opieki nad osobami starszymi	szt.	1 210	1 287	1 312	1 324	1 336	1 403	1 440	1 376	1 376	1 543	1 550	1 600	1 646

W 2011 r. nadal obserwowano proces starzenia się społeczeństwa Warmii i Mazur, co jest zbieżne z tendencją krajową i europejską. Średnia długość życia sukcesywnie rośnie – w porównaniu z 1999 r. w województwie wzrosła o 2,9 roku (w kraju o 3,5 roku), natomiast wobec 2010 r. wzrosła o 0,2 roku (w kraju o 0,3 roku). W porównaniu z rokiem poprzednim, zmniejszył się napływ ludności w wieku powyżej 60 lat. Należy zauważyć, że udział ludności w wieku poprodukcyjnym⁵⁵ wzrósł w regionie do 15,2% wobec 14,7% w 2010 r. i 12,6% w 1999 r. (w kraju 17,3% wobec 16,8% rok wcześniej i 14,6% w 1999 r.), ale na tle innych województw, warmińsko-mazurskie notuje najniższy odsetek ludności w tej grupie wieku. Nastąpił dalszy wzrost liczby placówek w obszarze pomocy społecznej, świadczących usługi m.in. na rzecz osób starszych. Powstało pięć środowiskowych domów samopomocy oraz trzy nowe placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku prowadzone w ramach działalności gospodarczej. W sumie w województwie funkcjonowało 20 domów pomocy społecznej (DPS) przyjmujących osoby starsze na łączną liczbę 1400 miejsc, w tym: 5 DPS i 1 filia DPS (384 miejsca) dla osób przewlekle somatycznie chorych, 7 DPS (321 miejsc) dla osób w podeszłym wieku, 7 DPS (695 miejsc) w typie łączonym tzn. dla osób przewlekle somatycznie chorych i w podeszłym wieku. Ponadto funkcjonowało 5 rodzinnych domów pomocy⁵⁶ (22 miejsca) i 9 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku, prowadzonych w formie działalności gospodarczej (224 miejsca)⁵⁷.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa** osiągnąć był poprzez 2 działania, w ramach których na obszarze całego województwa realizowano 9 projektów i 3 inicjatywy. W przedsięwzięciach uczestniczyło 1,8 tys. osób, przeszkolono 140 osób. Całkowite

wydatki poniesione w 2011 r. wyniosły 185,3 tys. zł i były finansowane ze środków publicznych krajowych (budżetu państwa, budżetu województwa) i środków europejskich (EFS w ramach PO KL) oraz środków prywatnych.

1. Realizacja wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych na lata 2009–2013 *Pogodna i bezpieczna jesień życia na Warmii i Mazurach*

kolejny rok objęła projekty i inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe. W 2011 r. samorząd województwa dofinansował 7 projektów, których łączny koszt wyniósł 55 tys. zł. Dotyczyły one m.in. promocji idei wolontariatu wśród osób starszych i młodzieży oraz edukacji i aktywizacji seniorów. Ponadto zrealizowano 3 inicjatywy, w tym konferencje nt. współczesnej opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi. Całkowite wydatki poniesione na realizację działania wyniosły 57 tys. zł.

2. W ramach wsparcia kształcenia ukierunkowanego na rozwój usług dla starzejącego się społeczeństwa realizowano 2 projekty: projekt Ministerstwa Zdrowia mający na celu kształcenie zawodowe pielęgniarek i położnych, w ramach którego UWM organizuje bezpłatne studia pomostowe na kierunku Pielęgniarstwo oraz projekt dotyczący poszerzenia oferty usług dla osób starszych o usługi z zakresu fitness w 25 firmach z województwa warmińsko-mazurskiego. Koszt działania wyniósł 128,2 tys. zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	9
liczba inicjatyw	szt.	3
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	11
liczba inwestycji	szt.	0
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	0
poniesione wydatki	zł	185 281
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	22
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	1 788
liczba osób przeszkolonych	os.	140
liczba nowych organizacji	szt.	0
długość infrastruktury	km	0
wielkość powierzchni (niezadaszonej)	m ²	0
wielkość powierzchni (zadaszonej)	m ²	0
liczba badań popytu krajowego i zagranicznego na usługi dla starzejącego się społeczeństwa	szt.	0

⁵⁵ Mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

⁵⁶ W Nowym Kawkowie, Ramsowie, Reszkach oraz dwa w Olsztynie.

⁵⁷ W Waplewie, Morągu, Ulesiu, Lidzbarku Warmińskim, Marcinkowie, Żurejnach, Rogózu, Świętej Lipce, Olsztynie.

Cel 1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba IOB w regionie – funkcjonujących w ramach KSU	szt.	15	18	18	18	21	12	12	12	11
liczba realizowanych projektów przez IOB	szt.	0	19	34	20	21	12	17	40	41

Zgodnie z dotychczas stosowaną metodologią, we wskaźnikach ujęto IOB funkcjonujące w ramach Krajowego Systemu Usług (KSU), który wymusza spełnianie standardów funkcjonowania przyjętych na poziomie krajowym przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP). W zależności od przyjętej definicji, różne źródła podają od 80 do 130 IOB funkcjonujących na Warmii i Mazurach. W bazie KSU w 2011 r. funkcjonowało 11 IOB z województwa, tj. o 1 mniej niż w roku ubiegłym. Dane dotyczące liczby projektów realizowanych przez IOB zostały zaczerpnięte z zestawienia Systemu Informatycznego Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności na lata 2007–2013 (SI-MIK). Liczba projektów pozostała na poziomie zbliżonym do roku 2010, co wskazuje na stałe zaangażowanie instytucji w pozyskiwanie środków unijnych. Projekty były realizowane w ramach RPO WiM, PO KL, PO RPW i PO IG.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu** osiągnęto poprzez 2 działania, a w ich ramach 7 projektów i 1 inicjatywę, których łączny koszt wyniósł niemal 23 mln zł. Samorząd województwa wsparł organizacyjnie lub finansowo 5 aktywności. W działaniach uczestniczyło 51 instytucji. We współpracy co najmniej dwóch IOB realizowano 3 projekty i 1 inicjatywę. Realizacja celu pochłonęła niemal 23 mln zł, wydatki te zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (budżetu państwa, województwa oraz budżetów Olsztyna, Elbląga i Ełku) oraz środków publicznych zagranicznych (EFRR w ramach PO RPW, RPO WiM, EFS w ramach PO KL, Programu Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk). Działaniami objęto całe województwo.

1. Wspieranie stałego podnoszenia jakości usług i oferty instytucji otoczenia biznesu poprzez budowanie sieci współpracy realizowane było w ramach 3 projektów i 1 inicjatywy. Szczególne znaczenie dla tego działania miała kontynuacja projektu pn. *Regionalny System Usług – Sieć InnoWaMa*, którego celem był rozwój usług proinnowacyjnych poprzez utworzenie sieci nowoczesnych instytucji otoczenia biznesu. W 2011 r. uruchomiono nabór na członków i 15 listopada Zarząd Województwa zatwierdził skład instytucjonalny Regionalnego Systemu Usług (RSU), obejmujący 14 członków. Zorganizowano również 5 spotkań, w tym warsztaty i posiedzenia Rady RSU. Prowadzono działania dotyczące analizy i transferu dobrych praktyk

w zakresie monitorowania działalności usługowej IOB. Miasto Elbląg z partnerami z Łotwy, Szwecji, Niemiec, Białorusi, Rosji i Norwegii kontynuowało realizację projektu pn. *IBI-NET Międzynarodowa Sieć Inkubatorów Biznesu*. Celem projektu jest utworzenie i wzmocnienie międzynarodowej sieci inkubatorów biznesu w regionie Morza Bałtyckiego poprzez stałą wymianę informacji, know-how i technologii, wspierających rozwój innowacyjnych i nastawionych na eksport MŚP. Zrealizowano wizyty studyjne u partnerów oraz szereg spotkań grup roboczych. Elbląg był również koordynatorem projektu pn. *DISKE – Rozwój Innowacyjnych Systemów poprzez wymianę wiedzy*. Projekt skupiał się na intensyfikacji transgranicznych związków pomiędzy MŚP i wzmacnianiu ich potencjału, dzięki współpracy parków naukowych i technologicznych oraz inkubatorów przedsiębiorczości. Projekt realizowany był w partnerstwie z parkami i centrami technologicznymi z Polski, Szwecji, Danii i Niemiec. W 2011 r. przeprowadzono benchmarking parków technologicznych na obszarze Bałtyku Południowego, opracowano strategię rozwoju Elbląskiego Parku Technologicznego oraz strategię przyszłej współpracy parków technologicznych. Zrealizowano także szereg szkoleń i seminariów. Kontynuowane były również działania PARP skierowane do instytucji zrzeszonych w ramach KSU, które świadczyły usługi informacyjne, doradcze, finansowe i proinnowacyjne. Łącznie na realizację działania wydano ponad 1,7 mln zł.

2. Tworzenie nowych instytucji otoczenia biznesu skupione było wokół 4 projektów związanych z budową i wyposażeniem parków naukowo-technologicznych w Olsztynie, Elblągu i Ełku, na które łącznie wydano ponad 21,4 mln zł. Kontynuowano prace związane z uruchomieniem Olsztyńskiego Parku Naukowo-Technologicznego w ramach projektu realizowanego przez Gminę Miasto Olsztyn. Park olsztyński został zaplanowany jako platforma skupiająca firmy działające w innowacyjnych branżach stymulujących rozwój potencjału społeczno-gospodarczego Olsztyna i regionu. W 2011 r. zakończono prace związane z budową dróg dojazdowych do OPN-T oraz rozpoczęto prace przy budowie 3 budynków. Koszt projektu wyniósł 14,7 mln zł. Uzupełnieniem realizacji I etapu tworzenia Elbląskiego Parku Technologicznego była realizacja projektu pn. *Doposażenie laboratoriów i pomieszczeń Elbląskiego Parku Technologicznego*. Zakupiono niezbędne meblowanie i sprzęt do Centrum Biznesu, Rozwoju i Innowacji. Kontynuowano wyposażanie laboratoriów Centrum Logistycznego, wyposażono w specjalistyczny sprzęt Laboratorium Drewna i Mebli. Łącznie na rzecz Parku w Elblągu wydano 4,4 mln zł. Budowa Techno-Parku w Ełku realizowana była poprzez dwa projekty: *Rozbudowa Techno-Parku w Ełku* obejmująca budowę kompleksu budynków, w skład którego wchodzi Inkubator przedsiębiorczości, Inkubator technologiczny, Centrum Badawczo-Rozwojowe z Laboratorium, Centrum Logistyczno-Usługowe oraz Szkoła Młodego Einsteina oraz *Wyposażenie budynków Techno-Parku w Ełku* w meble, sprzęt elektryczny i elektroniczny. W 2011 r. poniesiono wydatki w wysokości 3,2 mln zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	7
liczba inicjatyw	szt.	1
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	5
poniesione wydatki	zł	22 973 287
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	51
liczba nowych organizacji	szt.	1
liczba projektów i/lub inicjatyw realizowanych we współpracy co najmniej dwóch IOB	szt.	4

Cel 1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego**Wskaźniki celu operacyjnego**

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
gospodarstwa domowe z dostępem do Internetu	%	b.d.	13,9	17,8	22,1	28,7	39,0	48,8	55,8	58,1
przedsiębiorstwa z dostępem do Internetu	%	b.d.	b.d.	b.d.	82,8	89,9	90,4	85,8	94,0	93,7
% urzędów gmin umożliwiających obsługę mieszkańców poprzez Internet	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	23,5	23,5	80,2	80,2	100,0
% urzędów gmin posiadających obcojęzyczną wersję strony internetowej	%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	26,7	31,9	24,1	25,0

Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu w województwie systematycznie rośnie – z 9,7% w 2002 r. do 58,1% w 2011 r. Rezultat ten nie jest w pełni zadowalający w porównaniu do innych województw, region plasuje się na 12. miejscu w kraju, przy średniej dla kraju wynoszącej 62,3%. W latach 2006–2008 obserwowano stopniowy wzrost odsetka przedsiębiorstw z dostępem do Internetu, jednak w 2009 r. zanotowano spadek. W 2011 r. wskaźnik ten był na poziomie zbliżonym do średniej krajowej (93,9%). Udział urzędów gmin umożliwiających obsługę mieszkańców poprzez Internet jest ściśle związany z realizacją projektu pn. *Wrota Warmii i Mazur* oraz podobnych przedsięwzięć realizowanych przez samorządy w regionie. W 2011 r. odnotowano 20-punktowy wzrost wskaźnika – obecnie wszystkie urzędy gmin mogą obsługiwać mieszkańców drogą elektroniczną. Co czwarty urząd gminy posiada obcojęzyczną wersję strony internetowej. W 2011 r. zrealizowano 25 inicjatyw związanych z funkcjonowaniem obcojęzycznych stron internetowych⁵⁸.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Tworzenie społeczeństwa informacyjnego** osiągnęto dzięki 5 działaniom, w ramach których realizowano 40 projektów i 1 inicjatywę, w większości wspartych finansowo lub organizacyjnie przez samorząd województwa. Zrealizowano 32 inwestycje. Wśród

projektów 9 realizowano na rzecz przedsiębiorców, 5 na rzecz rozwoju turystyki, 14 na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców. W działaniach uczestniczyło 7 przedsiębiorców i blisko 150 tys. osób, przeszkolono 823 osoby. Wydatki poniesione w ramach osiągnięcia celu przekroczyły 93,6 mln zł i zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (budżetu państwa, województwa, pozostałych JST) oraz środków publicznych zagranicznych (EFS w ramach PO KL, EFRR w ramach RPO WiM i PO RPW). Działaniami objęto całe województwo.

1. Działanie polegające na poszerzaniu możliwości korzystania poprzez Internet z usług informacyjnych oraz administracyjnych realizowane było przez 8 projektów na kwotę 14,2 mln zł. Wśród nich wymienić należy projekty miasta Olsztyn: *Rozwój miejskiego Systemu Informacji*

Przestrzennej Miasta Olsztyn i modernizacji Miejskiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, który zapewni powszechny publiczny dostęp do aktualizowanych referencyjnych baz danych przestrzennych miasta oraz *Wdrożenie Zintegrowanego Systemu Informatycznego w Urzędzie Miasta* w celu poprawy efektywności świadczonych usług publicznych i procesów administracyjnych. Miasto Ełk realizowało projekt pn. *e-Ełk: usługi i aplikacje dla przedsiębiorców*, zmierzający do intensyfikacji rozwoju wysokiej jakości usług cyfrowych i aplikacji dla MŚP

oraz *Aplikacja – system geograficznej informacji przestrzennej Gminy Miasta Ełku w Urzędzie Miasta Ełk* w ramach projektu pn. *NOVUS – program rozwoju administracji samorządowej Warszawy, Poznania, Lublina, Ełku i Łodzi*. Komponent ełcki obejmował m.in. szkolenia kadr urzędu oraz usprawnienie procesu wydawania decyzji administracyjnych, powstała m.in. baza danych pn. *Mapa aktywności lokalnej*. W Działdowie realizowano projekt pn. *Rozwój i promocja e-usług publicznych w Urzędzie Miasta w Działdowie*, natomiast powiat kętrzyński realizował projekt pn. *Profesjonalny urzędnik – wysoka jakość usług publicznych*. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie kontynuował realizację projektu pn. *E-administracja warunkiem rozwoju Polski. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw z wykorzystaniem innowacyjnych modeli referencyjnych procesów administracji publicznej*, którego celem jest opracowanie innowacyjnych rozwiązań dla branży informatycznej i doradczej oraz rozwój e-usług wśród społeczeństwa.

2. W ramach informatyzacji usług medycznych realizowano 6 projektów obejmujących m.in. budowę zintegrowanego systemu informatycznego w Samodzielnym Publicznym Zespole Gruźlicy i Chorób Płuc w Olsztynie, zakończono I etap kompleksowej informatyzacji Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego w Olsztynie, kontynuowano realizację projektu pn. *e-pacjent w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Elblągu – usprawnienie obsługi pacjenta oraz powiązanych z nim danych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii usprawniających bezpieczeństwo*. Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie realizo-

⁵⁸ Jednostki z województwa warmińsko-mazurskiego, w oparciu o które sporządzono przedmiotowe podsumowanie, nie wykazały wielkości wydatków związanych z utworzeniem obcojęzycznych stron językowych.

wał projekt pn. *Rozbudowa infrastruktury informatycznej WZLP w Olsztynie w celu poprawy jakości i dostępności usług medycznych*, prowadzono prace w ramach projektu pn. *Zapewnienie wysokiej jakości usług dla obywateli poprzez unowocześnienie systemu i infrastruktury informatyczne w Wojewódzkim Szpitalu Rehabilitacyjnym dla Dzieci w Ameryce*. W 2011 r. rozpoczęto również tworzenie dyspozytorni medycznej na terenie województwa poprzez podłączenie poszczególnych dyspozytorni medycznych (numeru 999) z powiatów do jednej dyspozytorni w Olsztynie. Całkowite wydatki poniesione na realizację działania wyniosły 2,1 mln zł.

3. Działanie dotyczące zwiększenia wykorzystywania urządzeń teleinformatycznych i Internetu w pracy i w życiu codziennym realizowane było przez 5 projektów i 1 inicjatywę. Starostwo powiatowe w Olecku realizowało projekt pn. *Jesteśmy przyszłością lokalnego rynku pracy*, polegający na przeszkoleniu informatycznym 16 osób, natomiast Wojewódzki Urząd Pracy (WUP) skierował na szkolenia informatyczne swoich pracowników. Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie realizowało 2 projekty: *Parkowa 2.0*, polegający na budowie nowoczesnych witryn internetowych o tematyce kulturalnej jako multimedialnej encyklopedia artystów, działaczy, instytucji i wydarzeń kulturalnych oraz *Archipelag*, w którego wyniku powstał *Atlas Miejsc Niezwykłych Warmii i Mazur*. Warmińsko-Mazurski Związek Pracodawców Prywatnych *Lewiatan* zakończył tworzenie Warmińsko-Mazurskiego Centrum Edukacyjno-Technologicznego IT, które dostępne jest dla przedsiębiorstw zainteresowanych nabyciem kompetencji na temat możliwości wykorzystania nowoczesnych obszarów IT (koszt projektu wyniósł ponad 19 mln zł). Wydatki poniesione w ramach działania w monitorowanym roku wyniosły blisko 20 mln zł.

4. Do zwiększenia wykorzystywania urządzeń teleinformatycznych i Internetu w edukacji przyczyniła się realizacja 8 projektów, w tym 4 realizowanych przez UWM w Olsztynie. W ramach *Akademii EMC – laboratorium pamięci masowych* na Uniwersytecie powstaną laboratoria przeznaczone do nauki w zawodzie informatyk, w 2011 r. wykonano studium wykonalności i zakupiono sprzęt. Kontynuowano również tworzenie możliwości rozwoju telemedycyny oraz przygotowanie infrastruktury sieci miejskiej i sieci kampusowej do korzystania z zasobów Regionalnego Centrum Informatycznego w ramach projektu pn. *Rozwój infrastruktury e-Kortowo i telemedycyny* (m.in. zakupiono sprzęt, zakończono budowę infrastruktury pasywnej oraz rozpoczęto akcję promocyjną). W monitorowanym roku przygotowano studium wykonalności przedsięwzięcia polegającego na podłączeniu wszystkich domów studenckich, uruchomieniu bezprzewodowego dostępu do Internetu w miasteczku studenckim oraz wdrożeniu rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo sieci. Uniwersytet kontynuował również tworzenie Warmińsko-Mazurskiego Portalu Weterynaryjnego wraz z budową baz danych i digitalizacją zasobów. Ponadto wykonano i wdrożono portal weterynaryjny. W Elblągu

zakończono budowę elektronicznej platformy edukacyjnej dla ludności regionu elbląskiego na bazie Elbląskiego Systemu Informacji Przestrzennej (ESIP), na którą wydano w 2011 r. ponad 2 mln zł. Ponadto wyposażono laboratoria informatyczne oraz pracownie komputerowe w Zespole Szkół Zawodowych w Ostródzie, Zespole Szkół Rolniczych w Ostródzie, Zespole Szkół Licealnych w Morągu, Zespole Szkół w Nowym Mieście Lubawskim oraz Technikum nr 1 w Działdowie. Łączne wydatki w ramach działania wyniosły niemal 6 mln zł.

5. Działanie wspieranie rozwoju społeczeństwa informacyjnego na terenie województwa polegało na realizacji 13 projektów na łączną kwotę ponad 51,4 mln zł. Urząd Miasta Olsztyn realizował 3 projekty dotyczące utworzenia *Multimedialnej Infrastruktury Zasobów Astronomii dla Regionu*, modernizacji Olsztyńskiego Planetarium wraz z zakupem wyposażenia multimedialnego oraz budowy infrastruktury sieci miejskiej obejmującej 49 jednostek publicznych. W Elku realizowano projekty mające na celu zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu podmiotom i instytucjom oraz utworzenie i udostępnienie e-usług dla MŚP. Miasto Elbląg realizowało 2 projekty polegające na budowie centrum zarządzania siecią i budowie sieci szerokopasmowej w mieście, natomiast starostwo powiatowe w Elblągu rozwijało e-usługi dla firm z powiatu. Samorząd województwa kontynuował modernizację i rozbudowę Centrum Zarządzania Siecią w Urzędzie Marszałkowskim, rozbudowę infrastruktury szerokopasmowego dostępu do Internetu i sieci PIAP-ów w województwie. Trwały również prace nad dokumentacją związaną z wyborem Inżyniera Kontraktu i partnera prywatnego pełniącego funkcję Operatora Infrastruktury w projekcie pn. *Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo warmińsko-mazurskie*. Samorząd rozpoczął tworzenie Warmińsko-Mazurskiej platformy GIS dla przedsiębiorstw, która ma umożliwiać przeprowadzanie analiz gospodarczych. Gmina Nowe Miasto Lubawskie kontynuowała projekt pn. *Okno na świat – przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Nowe Miasto Lubawskie*.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	40
liczba inicjatyw	szt.	1
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	30
liczba inwestycji	szt.	32
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	32
poniesione wydatki	zł	93 564 647
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	9
liczba przedsiębiorców objętych projektami i/lub inicjatywami	os.	7
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	5
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	149 186
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	14
liczba osób przeszkolonych	os.	823

Cel 1.9. Doskonalenie administracji**Wskaźniki celu operacyjnego**

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
% ludności wysoko oceniającej działalność administracji samorządowej	%	b.d.	b.d.	b.d.	75,0	77,5	75,2	84,0	79,5	79,5
% uchylanych decyzji przez Samorządowe Kolegia Odwoławcze	%	41,6	38,6	42,2	39,5	39,8	29,0	35,3	37,6	34,7
liczba certyfikatów jakości w urzędach administracji samorządowej (trzy szczeble)	szt.	0,0	12,0	12,0	19,0	20,0	21,0	22,0	35,0	28
% urzędów gminnych posiadających certyfikaty jakości	%	0,0	5,2	5,2	10,3	11,2	11,2	12,9	21,9	15,8
% pracowników Urzędu Marszałkowskiego uczestniczących w co najmniej jednym szkoleniu	%	b.d.	62,0	83,0	91,0	80,0	91,0	98,0	91,4	82,1

Odsetek ludności wysoko oceniającej działalność administracji samorządowej pozostał w 2011 r. na poziomie analogicznym jak rok wcześniej. Na podstawie danych⁵⁹ otrzymanych z 24 urzędów, w tym dotyczących pracy Urzędu Marszałkowskiego, 79,5% klientów dobrze i wysoko oceniło działalność urzędów. Liczba spraw rozstrzygniętych przez Samorządowe Kolegia Odwoławcze (SKO) wyniosła 8430, z czego uchylono 2921 (34,7%) decyzji. Podobnie jak w latach poprzednich, powodem uchylanych decyzji były najczęściej powtarzające się nieprawidłowości, tj. naruszenie prawa procesowego i przepisów prawa materialnego (różnego typu niejasności, wadliwe doręczenie decyzji itp.). Należy zauważyć, że liczba spraw, które wpływają corocznie do SKO stanowi znikomy ułamek decyzji administracyjnych podejmowanych przez urzędy administracji samorządowej w regionie. Liczba certyfikatów jakości w urzędach administracji samorządowej spadła i na koniec 2011 r. wyniosła 28 urzędów, z czego 18 to urzędy szczebla podstawowego. Z Systemu Zarządzania Jakością zrezygnowało 7 urzędów samorządowych w województwie⁶⁰, głównie z powodu zmiany we władzach samorządowych, zmiany interpretacji kryteriów przynależności do sieci Cittaslow (wycofanie się z wymogu dotyczącego posiadania certyfikatów ISO w urzędzie danego miasta) oraz poszukiwania źródeł oszczędności. Dodatkowo, w związku z brakiem środków na realizację projektów współfinansowanych w tym zakresie ze środków UE, nie wdrożono SZJ w żadnym urzędzie samorządowym. Na koniec monitorowanego roku 15,8% urzędów gminnych posiadało certyfikaty ISO. Obniżył się też odsetek pracowników Urzędu Marszałkowskiego uczestniczących w co najmniej jednym szkoleniu, co spowodowane było prawdopodobnie poszukiwaniem oszczędności w Urzędzie.

⁵⁹ Wynik oparty na 2932 ankietach.

⁶⁰ Urząd Miasta w Lidzbarku Warmińskim, Urząd Miasta w Bisztyńku, Urząd Miasta we Fromborku, Urząd Miasta w Działdowie, Urząd Miasta w Nowym Mieście Lubawskim, Urząd Gminy w Pozezdrzu, Urząd Miasta w Tolkmicku.

Działania realizowane w 2011 roku

W ramach osiągnięcia celu operacyjnego **Doskonalenie administracji** realizowano 3 działania, w ramach których podjęto 6 projektów i 4 inicjatywy. Wszystkie aktywności zostały finansowo lub organizacyjnie wsparte przez samorząd województwa. W działaniach uczestniczyło 761 osób, przeszkolono 98 z nich. Wydatki poniesione na realizację projektów i inicjatyw wyniosły 974,1 tys. zł i zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (budżetu państwa i województwa) oraz środków publicznych zagranicznych (m.in. EFRR w ramach RPO WiM, EFS). Działaniami objęto obszar całego województwa.

1. Wdrażanie w urzędach systemów zarządzania jakością i ich certyfikacja objęło 2 projekty i 4 inicjatywy. Najwięcej środków zaangażowała realizacja projektu pn. Produkt regionalny województwa warmińsko-mazurskiego – cykl konkursów, który, ze względu na czas trwania i zasięg związany z działaniami promocyjnymi, jest najistotniejszy z punktu widzenia realizacji działania. Ze względu na charakter promocyjny, nie można dokładnie oszacować ilości osób, które skorzystały z jego rezultatów. W projekcie promowane są 2 konkursy: Warmińsko-Mazurska Nagroda Jakości oraz Najlepszy Produkt i Usługa Warmii i Mazur. Jednak ze względu na to, iż w Warmińsko-Mazurskiej Nagrodzie Jakości mogą brać udział organizacje publiczne, właśnie ten konkurs przyczynia się do poprawy zarządzania w tych organizacjach, a zwłaszcza w administracji. W celu promocji konkursów pro jakościowych zaangażowano media, wydano filmy promocyjne, broszurę i szereg publikacji w prasie. W grudniu 2011 r. audytorzy z Polskiej Izby Handlu Zagranicznego Certyfikacja przeprowadzili w Urzędzie Marszałkowskim kolejny audit recertyfikacyjny na zgodność z normą międzynarodową PN-EN ISO 9001:2009. Audit zakończył się wynikiem pomyślnym i nadaniem nowego certyfikatu z terminem ważności do 2015 r. Przeprowadzono także szkolenie dla auditorów wewnętrznych Urzędu. W ramach inicjatywy przeszkolono 6 pracowników Urzędu oraz zorganizowano dwie edycje warsztatów doskonalących dla auditorów wewnętrznych pozwalające kształtować właściwe zachowania i podejście do klienta wśród pracowników administracji samorządowej. W ramach modernizacji Systemu Zarządzania Jakością w Urzędzie w przeprowadzono konsultacje z Krajową Izbą Gospodarczą z Warszawy. Wynikiem konsultacji jest nowe wydanie dokumentacji systemu, ze szczególnym uwzględnieniem nowego podejścia do identyfikacji procesów i ich właścicieli. Inicjatywa została sfinansowana ze środków projektu pn. Profesjonalny Urząd Administracji Samorządowej. W wyniku modernizacji opracowano rozwiązania pilotażowe, które zostały pozytywnie zweryfikowane podczas auditu recertyfikacyjnego. Inne inicjatywy to prowadzenie banku danych organizacji stosujących Znormalizowane Systemy Zarządzania Jakością oraz badanie zadowolenia klientów JST posiadających SZJ.

2. W ramach działania **rozwój kompetencji i doskonalenie wiedzy pracowników administracji** samorząd województwa współorganizował wraz z Instytutem Badań nad Demokracją Lokalną i przedsiębiorstwem prywatnym konkurs *Gmina Fair Play Certyfikowana Lokalizacja Inwestycji* afiliowany przy Krajowej Izbie Gospodarczej. Konkurs odbywa się w wymiarze regionalnym pod patronatem Marszałka Województwa. Samorządy, które przystępują do konkursu powinny m.in. promować przejrzyste relacje z przedsiębiorcami i społecznością lokalną, cenić dobrą współpracę z biznesem i być przyjaznymi dla inwestorów, przestrzegać zasad rzetelności i uczciwości w relacjach z przedsiębiorcami. W sumie w ciągu 10 lat funkcjonowania konkursu wzięło w nim udział 22 samorządów szczebla lokalnego z Warmii i Mazur, tj. 8 miast⁶¹ i 14 gmin⁶². W 2011 r. w konkursie wzięło udział 5 samorządów: 2 miasta (Bartoszyce i Kisielice) i 3 gminy (Iława, Lubawa⁶³ i Dywity).

3. Działanie **wspieranie zachowań i inicjatyw, których celem jest przełamywanie stereotypów administracji** polegało na realizacji 3 projektów. Projekt pn. *Cittaslow – sieć miast Warmii Mazur i Powiśla stawiających na dobrą jakość życia* zakłada stworzenie i wypromowanie marki, logo Sieci a przede wszystkim obszarów (miast) wchodzących w skład Sieci w taki sposób, aby obszar ten był rozpoznawalny i kojarzony z pozytywnym wizerunkiem w regionie, kraju i za granicą. W 2011 r. wykonano broszurę pt. *Cittaslow Warmia, Mazury, Powiśle 2011*, zrealizowano programy w mediach ogólnopolskich oraz zorganizowano Festiwal Cittaslow w Lidzbarku Warmińskim. Miasta Cittaslow uczestniczyły także w XIX Międzynarodowych Targach Turystycznych TTWarsaw. Projekt pn. *Promocja idei Cittaslow na Warmii Mazurach i Powiślu* zakłada wszechstronną i kompleksową promocję idei Sieci i zbudowanie wizerunku Sieci jako produktu turystycznego. W 2011 r. odbyły się warsztaty dla miast-pretendentów, wydano artykuły sponsorowane, spot promocyjny oraz gadzety. Ponadto zrealizowano profesjonalną sesję zdjęciową miast, zorganizowano Zgromadzenie Ogólne Cittaslow, prowadzono stronę internetową www.cittaslowpolska.pl. W ramach projektu pn. *Koordinacja działania struktury – Polska Krajowa Sieć Miast Cittaslow w ramach Międzynarodowego Stowarzyszenia Cittaslow* prowadzono biuro Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow, do której w 2011 r. należało 6 miast⁶⁴, odbyło się 5 spotkań Sieci, przedstawiciel Sieci w Komitecie Naukowym Międzynarodowego Stowarzyszenia Cittaslow wziął udział w konferencji nt. odpowiedzialności społecznej w Komisji Europejskiej, zorganizowano międzynarodowe święto Cittaslow – Niedziela Cittaslow w miasteczkach Polskiej Krajowej Sieci, a przedstawiciele Sieci uczestniczyli w posiedzeniu Międzynarodowego Komitetu Koordynującego Sieci Miast Cittaslow w mieście Pollica (Włochy).

⁶¹ Giżycko, Lubawa, Elbląg, Elk, Orzysz, Bartoszyce, Korsze, Kisielice.

⁶² Gmina Wydminy, Gmina Iława, Gmina Nowe Miasto Lubawskie, Gmina Giżycko, Gmina Łukta, Gmina Elk, Gmina Nidzica, Gmina Zalewo, Gmina Barciany, Gmina Orzysz, Gmina Gietrzwałd, Gmina Dywity, Gmina Lubawa.

⁶³ Gmina Lubawa przystąpiła do konkursu w 2011 r.

⁶⁴ Reszel, Biskupiec, Bisztynek, Lidzbark Warmiński oraz Murowana Goślina.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	6
liczba inicjatyw	szt.	4
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	10
liczba inwestycji	szt.	0
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	0
poniesione wydatki	zł	974 105
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	761
liczba osób przeszkolonych	os.	98

Priorytet 2. Otwarte społeczeństwo

Cel 2.1. Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
bezrobotni w wieku do 25 lat w % ogółu bezrobotnych	%	27,1	23,4	22,5	21,2	19,0	20,8	22,3	21,7	21,4
liczba filii uczelni wyższych spoza regionu	szt.	5,0	6,0	5,0	7,0	7,0	7,0	7,0	11,0	10,0
liczba zawodów deficytowych, w których pomimo ponawiania oferty nie można znaleźć chętnych do pracy	szt.	b.d.	b.d.	210,0	392,0	291,0	499,0	355,0	410,0	471,0

W 2011 r. WUP odnotował 21,4% bezrobotnych w wieku do 25 lat. W porównaniu do 2010 r. odsetek ten zmniejszył się o 0,3 pkt %, co z pewnością jest pozytywnym zjawiskiem. Liczba filii uczelni wyższych spoza regionu zmalała o 1 w porównaniu z rokiem poprzednim. W grupie zawodów deficytowych w końcu 2011 r. było 5,8 tys. osób pozostających bez pracy. Wyłoniono 471 zawodów deficytowych. W oparciu o uzyskane dane, opracowano ranking 30 zawodów deficytowych o najwyższym poziomie i wskaźniku deficytu (m.in.: robotnik gospodarczy, pracownik obsługi biurowej, kierowca samochodu ciężarowego, pracownik ochrony mienia i osób, regionalny przedstawiciel handlowy itd.). W większości przypadków praca w ww. zawodach wiąże się z ofertami stażu, przygotowania zawodowego, robotami publicznymi, bądź pracami interwencyjnymi, a zatem ofertami subsydiowanymi a nie pracą na stałe. Może to być powodem, dla którego zawody te znalazły się w czołówce zawodów deficytowych.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy** osiągnąć był poprzez realizację 3 działań, w ramach których podjęto 8 projektów, z których większość uzyskała wsparcie samorządu

województwa. Uczestniczyły w nich, obok samorządu województwa, 182 organizacje i 17,6 tys. osób. Wydatki poniesione na realizację działań wyniosły 59,0 mln zł i zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (głównie Funduszu Pracy, budżetu państwa i budżetu województwa) i zagranicznych (EFRR w ramach RPO WiM, EFS w ramach PO KL). Działania objęły teren całego województwa.

1. Działanie dotyczące podniesienia jakości kształcenia realizowane było przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową (PWSZ) i Elbląską Uczelnię Humanistyczno-Ekonomiczną (EUH-E) w Elblągu oraz UWM w Olsztynie. Działanie to polegało głównie na wsparciu rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie oraz udostępnieniu wysokiej jakości usług cyfrowych. Istotną rolę odegrało w tym przypadku kształcenie kadr nowoczesnej gospodarki, ze szczególnym nastawieniem na nowoczesne technologie informatyczne, mające na celu stworzenie nowoczesnej bazy naukowo-dydaktycznej. Poprzez Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia (WSZJK), który odnosi się do wszystkich etapów i aspektów procesu dydaktycznego oraz uwzględnia wnioski z monitorowania kariery zawodowej absolwentów uczelni oraz wnioski z badań oczekiwań pracodawców, można było lepiej dostosować system kształcenia na PWSZ w Elblągu do potrzeb rynku pracy. Na UWM natomiast, w ramach wzmocnienia potencjału dydaktycznego utworzono 2 nowe kierunki studiów (gastrologia – sztuka kulinarna oraz zarządzanie i inżynieria produkcji), a 7 nauczycieli akademickich odbyło staże zagraniczne. Łączne koszty poniesione w 2011 r. w ramach RPO WiM oraz PO KL to 888,5 tys. zł. Z rezultatów podejmowanych działań skorzystało 7,5 tys. studentów.

2. W ramach działania utworzenie banku informacji o potrzebach rynku pracy PWSZ w Elblągu realizowała bezkosztowy projekt pod nazwą *Badanie rynku pracy*, mający na celu dostosowanie oferty studiów do obecnego rynku pracy oraz udoskonalenie systemu kształcenia. W projekcie tym uczestniczyło, poza instytucją realizującą, 95 przedsiębiorstw, a z jego rezultatów w postaci aktualizacji Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia korzystało 3,4 tys. osób. Działania w ramach tego projektu to głównie przeprowadzenie badania ankietowego wybranej grupy 94 pracodawców z regionu Elbląga oraz okolic. Uzyskane wyniki pozwalają na określenie preferowanych działów (obszarów) realizacji praktyk studenckich oraz wskazanych kompetencji przydatnych lub wymaganych na danym stanowisku pracy, a także dostosowanie programów kształcenia do oczekiwań pracodawców i modyfikację programów praktyk celem uzyskania oczekiwanych kompetencji zawodowych. PWSZ w Elblągu prowadzi również ciągłą analizę danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Elblągu dotyczących bezrobocia.

3. W ramach aktywizacji edukacyjnej poprzez staże dla absolwentów i przygotowanie zawodowe dorosłych powiatowe urzędy pracy w 2011 r. zorganizowały 2,5 tys. staży zawodowych dla bezrobotnych, w tym absolwentów szkół województwa warmińsko-mazurskiego do 25. roku życia. Z instrumentu tego skorzystało 4530 osób (o 72,3% mniej niż przed rokiem). Zdecydowanie częściej z tej formy aktywizacji korzystały kobiety (69,1%). Wydatki na stypendia z tytułu odbywania stażu wyniosły 50,5 mln zł i były to środki pochodzące z Funduszu Pracy, którymi dysponują powiatowe urzędy pracy. W 2011 r. ze środków Funduszu Pracy oraz EFS w wysokości 3,76 mln zł zorganizowano także szkolenia dla 2,2 tys. osób. Wydatki poniesione na szkolenia stanowiły 3,1% ogółu wydatków poniesionych w 2011 r. na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu. Instrument przygotowania zawodowego dorosłych skierowany był do 58 osób bezrobotnych (o 132 osób mniej niż w 2010 r.). Projekt realizowany był przez powiatowe urzędy pracy z całego województwa warmińsko-mazurskiego, również ze środków Funduszu Pracy w wysokości 1,8 mln złotych. Przygotowanie zawodowe dorosłych odbywało się w formie praktycznej nauki zawodu i przyuczania do pracy. W ramach projektu *DrINNO2* 50 osób realizujących badania w ramach prac doktorskich mogących wykazać się wysokim poziomem badań naukowych, jak również własną aktywnością naukową, otrzymało wsparcie na okres 1 roku w wielkości 3 tys. zł miesięcznie. Poza otrzymywanym stypendium przewidziane było w ramach projektu dla doktorantów szkolenie nt. komercjalizacji wiedzy i wyników badań, a jego celem przekazanie wiedzy na temat możliwości wdrażania własnych wyników badań. Wartość projektu w 2011 r. to ponad 2 mln zł, z czego 1,7 mln zł to środki z PO KL.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	8
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	6
liczba inwestycji	szt.	1
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	1
poniesione wydatki	zł	58 961 652
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	182
liczba osób uczestniczących (np. liczba osób, które korzystały z rezultatów)	os.	17 622
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	7
liczba nowych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	2
liczba zlikwidowanych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	0
liczba staży dla absolwentów, stypendiów, staży dla doktorantów i innych tego typu narzędzi	szt.	2 521

Cel 2.2. Różnorodna i dostępna edukacja

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
udział uczących się w szkołach dla dorosłych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym	%	1,2	2,8	2,7	2,8	1,4	0,5	1,6	1,8	1,3
absolwenci szkół średnich, policealnych i wyższych	tys. os.	23,6	22,8	31,6	35,3	34,7	39,1	35,4	31,0	31,2
% uczniów w szkołach niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia i inne organizacje	%	0,0	3,1	2,7	2,2	5,1	2,6	2,7	3,0	3,5
liczba studentów na 10 tys. mieszkańców	os.	0,0	429,0	430,0	422,0	411,0	382,0	367,0	350,0	321,0
liczba dzieci dowożonych do szkół	tys. os.	b.d.	51,6	49,3	47,2	39,1	36,3	36,9	40,8	36,5

W 2011 r. udział uczących się w szkołach dla dorosłych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 1,3%, co oznacza spadek o 0,5 pkt % w stosunku do 2010 r. Jest to nieznaczny spadek, ale biorąc pod uwagę szeroką ofertę nauczania dla osób chcących się dokształcać, dosyć zaskakujący. Być może należałoby zweryfikować proponowane kierunki w odniesieniu do aktualnych potrzeb rynku pracy. Absolwentów szkół średnich, policealnych i wyższych było 31,2 tys. osób – to nieznaczny wzrost w odniesieniu do roku poprzedniego. Procent uczniów w szkołach niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia i inne organizacje wzrósł o 0,5 pkt % w porównaniu z rokiem 2010 i wyniósł 3,5%. Liczba uczniów kończących szkoły ponadgimnazjalne ponownie zaczęła rosnąć po zanotowanym w 2008 i 2009 r. drastycznym spadku, co jest pozytywnym zjawiskiem, wskazującym na chęć młodzieży do podejmowania kształcenia. Niestety znacznie zmniejszyła się liczba studentów na 10 tys. mieszkańców i w 2011 r. wyniosła 321 osób. Mogło to być spowodowane spadkiem liczby ludności w wieku 19-24 lat, jak również migracjami młodzieży do innych województw, a nawet państw w poszukiwaniu ciekawszych kierunków nauczania. Obecnie trzeba skupić się na zatrzymaniu odpływu młodych ludzi z naszego regionu poprzez atrakcyjniejszą ofertę kształcenia dostosowaną do aktualnego rynku pracy. Do szkół dowożonych było 36,5 tys. dzieci, co również oznacza spadek w stosunku do roku poprzedniego.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Różnorodna i dostępna edukacja** osiągniany był poprzez 6 działań, w których realizowano 18 projektów dotyczących całego regionu, z których 13 otrzymało wsparcie samorządu województwa. Uczestniczyły w nich, poza samorządem województwa, 54 organizacje i 12,1 tys. osób. Przeszkolono 1,1 tys. nauczycieli i uruchomiono 4 nowe kierunki kształcenia. Wydatki poniesione na realizację celu wyniosły 163,2 mln zł i zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (budżetu państwa oraz samorządów lokalnych i województwa) i zagranicznych (w ramach RPO WIM i PO KL).

1. W ramach działania **podnoszenie kwalifikacji mieszkańców regionu** w 2011 r. w województwie można

było zauważyć szeroką ofertę rodzajów kształcenia zawodowego oraz szkoleń z konkretnych specjalności, które cieszą się dużym zainteresowaniem, m.in. w następujących zawodach: stolarz, cukiernik, kamieniarz, krawiec, dekarz, ślusarz, rzeźnik, piekarz, cieśla i spawacz. Ponadto tworzone były nowe kierunki studiów podyplomowych (*Programowanie obrabiarek sterowanych numerycznie, Administrowanie sieciami komputerowymi przedsiębiorstw, Technologie multimedialne i grafika komputerowa w przedsiębiorstwach oraz Zarządzanie środowiskiem serwerowym przedsiębiorstw*), ułatwiające w przyszłości znalezienie pracy

w wybranym zawodzie. Osoby posiadające już konkretne kwalifikacje miały możliwość ich potwierdzenia poprzez egzaminy w Warmińsko-Mazurskiej Izbie Rzemiosła i Przedsiębiorczości, uzyskując dyplom czeladnika, bądź mistrza. Zadania realizowane były przez 3 instytucje (EUH-E w Elblągu, OWSliZ oraz Warmińsko-Mazurską Izbę Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie), a ich łączny koszt wyniósł 2,4 mln zł.

2. W ramach **doskonalenia kwalifikacji pracowników oświaty**, w roku akademickim 2011/2012 w PWSZ w Elblągu funkcjonowały studia podyplomowe związane z doskonaleniem kadr w oświacie, z których korzystało 225 osób. Instytut Pedagogiczno-Językowy PWSZ w partnerstwie z Gminą Miasta Elbląg realizował projekt mający na celu wypracowanie modelowego systemu praktyk pedagogicznych przez przygotowanie studentów i nauczycieli-opiekunów praktyk do skutecznego realizowania programów praktyk dla studentów specjalności nauczycielskich, o łącznej wartości 2,0 mln zł. Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. Prof. T. Kotarbińskiego w Olsztynie realizowała także projekt w ramach POKL, który zakładał objęcie wsparciem 194 nauczycieli z województwa. Nauczyciele i pracownicy administracji zatrudnieni w elbląskich szkołach i placówkach oświatowych otrzymali również wsparcie finansowe z EFS i budżetu Miasta Elbląga na zdobycie nowych kwalifikacji, a taką możliwość dała im realizacja w roku akademickim 2010/2011 projektu unijnego pn. *Nauczyciel w szkole przyszłości*. Łącznie z dofinansowania skorzystało 200 osób. UWM w Olsztynie w ramach działania 9.4 *Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty* POKL, realizował projekt, który miał na celu przygotowanie 46 nauczycieli przedmiotów zawodowych do kształcenia uczniów w zawodzie technik ekonomista w oparciu o modułowy program nauczania w regionie.

3. W ramach działania **uruchamianie nowoczesnych kierunków kształcenia** poprzez wprowadzenie rozbudowanego systemu stypendiów, PWSZ w Elblągu zachęcała młodych ludzi z regionu do studiowania strategicznych dla gospodarki Polski kierunków inżynierskich: mechanika i budowa maszyn, ochrona środowiska i budow-

nictwo. Dodatkowo zastosowano nowoczesne metody e-learningu w celu uzupełnienia wiedzy studentów z matematyki i fizyki. System zachęt i wsparcia zwiększył liczbę studentów wybierających kierunki zamawiane. Ponadto położono nacisk na edukację informatyczną poprzez organizację i przeprowadzenie kursów w ramach Akademii Informatycznych, organizację warsztatów z udziałem przedstawicieli firm informatycznych oraz przeprowadzenie wykładów otwartych z zakresu IT. Suma kosztów poniesionych na realizację ww. zadań to 1,1 mln zł.

4. W ramach wspierania realizacji funkcji szkoły oraz działań zapobiegających zjawiskom patologicznym w szkołach stworzony został uczelniany system antyplagiatowy *Plagiat.pl*, służący do badania oryginalności prac dyplomowych. Funkcjonowanie w studenckiej społeczności takiego systemu ma również na celu rozpowszechnienie zachowań przestrzegających praw autorskich we wszystkich dziedzinach życia, nie tylko naukowych. Koszt wprowadzenia tego narzędzia w 2011 r. wyniósł 14,0 tys. zł i objął 560 studentów.

5. W ramach doskonalenia i rozszerzania form pozaszkolnej działalności wychowawczo-oświatowej na wyjątkową uwagę zasługuje projekt zrealizowany przez PWSZ w Elblągu mający na celu wspieranie studentów poprzez szeroko zakrojoną działalność doradczą (doradztwo zawodowe, interwencje kryzysowe, coaching, warsztaty rozwoju osobistego, itp.). Działania te skierowane były do osób z problemami w nauce oraz ze zdawaniem egzaminów, z trudnościami w podejmowaniu decyzji i dokonywaniu wyborów, jak również będących ofiarami przemocy. Do dyspozycji studentów pozostawało dwóch psychologów i doradca zawodowy. Rozszerzenie tego typu działalności oświatowo-wychowawczej na pozostałe uczelnie w regionie mogłoby przyczynić się do zwiększenia komfortu studiowania osobom z trudnościami, co skutkowałoby większą liczbą dobrze wykształconych absolwentów. Koszty poniesione w ramach projektu to 10 tys. zł.

6. W 2011 r. w województwie realizowano inwestycje w infrastrukturę edukacyjną poprzez realizację dwóch projektów. Pierwszy projekt realizowany był przez uczelnie wyższe takie jak: UWM i OWSliZ w Olsztynie, EUH-E oraz PWSZ w Elblągu i obejmował swoim zasięgiem 13 przedsięwzięć z zakresu modernizacji i rozbudowy infrastruktury uczelni wyższych na łączną kwotę 129,5 mln zł, w tym 104,9 mln zł pochodziło ze środków RPO WiM oraz PO RPW. Projekty miały na celu tworzenie i doposażenie sal wykładowych, pracowni oraz laboratoriów. Inwestycje te pozwolą na zwiększenie potencjału naukowo-badawczego uczelni oraz wpłyną na rozwój prac z sektora B+R, a bezpośrednio przyczynią się do zwiększenia potencjału innowacyjnego regionu. W ramach drugiego projektu w 2011 r. zostało zrealizowanych 19 przedsięwzięć dotyczących budowy nowych oraz modernizacji i rozbudowy placówek i obiektów świadczących usługi z zakresu edukacji zawodowej, wyposa-

żenia w sprzęt i pomoce naukowe optymalizujące procesy kształcenia, które objęły swoim zasięgiem większość powiatów województwa. Wartość projektu w 2011 r. wyniosła 27,2 mln zł, w tym 19,8 mln zł były to środki pochodzące z RPO WiM, a 7,0 mln zł pochodziło z budżetu JST. W realizacji udział brały między innymi następujące placówki: Zespół Szkół Gastronomiczno-Spożywczych w Olsztynie, Zespół Szkół Zawodowych w Gołdapi, Powiatowe Centrum Kształcenia Praktycznego w Iławie, Zespół Szkół Budowlanych w Olsztynie, Zespół Szkół Ekonomicznych w Olsztynie, Zespół Szkół Samochodowych w Olsztynie, Zespół Szkół Nr 1 im. Stanisława Staszica w Szczytnie oraz Zespół Szkół Mechanicznych w Elblągu.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	18
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	13
liczba inwestycji	szt.	54
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	54
poniesione wydatki	zł	163 189 743
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	54
liczba osób uczestniczących (np. liczba osób, które korzystały z rezultatów)	os.	12 111
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu	szt.	18
liczba nowych organizacji	szt.	0
liczba nowych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	4
liczba zlikwidowanych kierunków kształcenia w szkołach	szt.	0
liczba nauczycieli przeszkolonych w ośrodkach doskonalenia nauczycieli	os.	1 120

Cel 2.3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba organizacji	tys. szt.	1,2	3,0	3,2	3,4	3,7	3,6	3,9	4,1	4,2
frekwencja wyborcza	%	0,0	13,0	34,5	46,0	48,0	0,0	0,0	47,6	42,4
wartość 1% podatku dochodowego od osób fizycznych przekazanego OPP	mln zł	0,0	0,3	0,9	1,4	2,0	7,0	9,5	9,2	10,7
liczba wolontariuszy podejmujących pracę w instytucjach i organizacjach	tys. os.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	15,1	14,6	15,2	14,5	b.d. ⁶⁵

⁶⁵ Wskaźnik dot. liczby wolontariuszy w regionie nie jest możliwy do określenia z uwagi na różne dane podawane przez Bank Żywności. Organizacja nie posiada bazy zaangażowanych wolontariuszy, a przy zbiorach żywności pracuje jednorazowo ok. 4000 wolontariuszy. W 2011 r. stowarzyszenie zorganizowało 3 tego typu zbiórki, w których osoby powtarzały się. Z uwagi na dużą trudność określenia wartości liczbowej wolontariuszy w regionie (brak badań, zbierane dane są często zawyżone z uwagi na powtarzające się osoby w różnych działaniach), po przyjęciu przez Zarząd Województwa Programu Rozwoju Wolontariatu w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013–2015 zostanie opracowane przez zespół roboczy narzędzie badania wolontariatu w regionie, które będzie stosowane do uzyskiwania jednolitych danych za lata 2012–2015.

Każdego roku rośnie liczba organizacji pozarządowych (o ok. 200). Wg danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie na dzień 31 grudnia 2011 r. w regionie zarejestrowanych było 4,23 tys. stowarzyszeń i fundacji, a 265 organizacji w województwie posiadało status pożytku publicznego. Mechanizm 1% wciąż pozostaje jednym ze źródeł wsparcia finansowego organizacji pozarządowych. Liczba podatników województwa warmińsko-mazurskiego, którzy zadeklarowali przekazanie 1% podatku OPP wynosiła 302 tys. osób. Przekazali oni łącznie 10,7 mln zł. Wzrastająca liczba organizacji pozarządowych jest jednym ze wskaźników rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Należy podkreślić znaczny wzrost świadomości społecznej i wiedzy mieszkańców regionu dot. istnienia możliwości realnego, bezpośredniego wspierania działalności obywatelskiej. Samorząd województwa podejmuje działania mające na celu zwiększenie świadomości mieszkańców regionu nt. znaczenia deklarowania 1% podatku dla rozwoju organizacji pożytku publicznego działających w województwie. Odbłyło się to w roku 2011 w postaci kampanii promocyjnej 1%. Frekwencja wyborcza w 2011 r. wyniosła 42,4% i dotyczyła udziału mieszkańców regionu w wyborach parlamentarnych. Był to wynik przedostatni w kraju (kraj – 48,9%).

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Rozwój społeczeństwa obywatelskiego** osiągniany był poprzez 5 działań. W ich ramach realizowano 40 projektów i 2 inicjatywy na ponad 41,3 mln zł. W projektach uczestniczyło 1,9 tys. organizacji, 11,7 tys. osób i 5,3 tys. wolontariuszy. Działania objęły swoim zasięgiem całe województwo i były finansowane głównie ze środków publicznych krajowych (budżetu województwa i innych JST oraz budżetu państwa) i zagranicznych (w ramach PO KL) oraz środków prywatnych.

1. Realizacja zadań mających na celu wsparcie rozwoju sektora pozarządowego województwa warmińsko-mazurskiego opiera się głównie na pracy społecznej członków organizacji pozarządowych. Działalność III sektora wymaga systematycznego wsparcia, poprzez poradnictwo prawne i finansowe oraz szkolenia z zakresu: zarządzania, opracowywania projektów i pozyskiwania środków. Szczególnym rodzajem wsparcia jest udostępnianie przez instytucje publiczne zasobów lokalowych i innych. Zadania te realizują organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz samorząd województwa. W 2011 r. realizowano 8 projektów dotyczących wsparcia sektora pozarządowego. Część z nich (2) dotyczyło zadań w zakresie dofinansowania wkładu własnego do projektów finansowanych z funduszy zewnętrznych. Koszt działania wyniósł 354,5 tys. zł i został sfinansowany ze środków samorządu województwa, środków centralnych oraz środków własnych.

2. Wspieranie i promocja rozwoju wolontariatu realizowane były przez 10 projektów i 2 inicjatywy. Projekty realizowane były bezpośrednio przez or-

ganizacje pozarządowe przy wsparciu finansowym m.in. samorządu województwa, natomiast inicjatywy realizował samorząd województwa we współpracy z organizacjami pozarządowymi. W regionie aktywnie działały Regionalne Centra Wolontariatu: w Elblągu, Olsztynie i Gołdapi. Wolontariat rozwijany był głównie poprzez Caritas, PCK oraz Bank Żywności w Olsztynie i Elblągu. Wydatki na powyższe działanie wyniosły 266,7 tys. zł i zostały sfinansowane ze środków samorządu województwa, środków własnych organizacji pozarządowych oraz z Funduszu Inicjatyw Społecznych.

3. W ramach finansowego wsparcia sektora pozarządowego przez samorządy lokalne poprzez zlecenie zadań publicznych zidentyfikowano 15 projektów na łączną kwotę 38,1 mln zł, tj.: sport (789 przedsięwzięć), pomoc społeczną i usługi socjalne (105), kulturę i sztukę (383), działania na rzecz osób niepełnosprawnych (82), przeciwdziałanie patologiom społecznym (163), edukację i wychowanie (88), turystykę i wypoczynek (109), wsparcie III sektora (16), ochronę i promocję zdrowia (91) ratownictwo i ochronę ludności (28), promocję regionu (19), współpracę międzynarodową (7), ekologię i ochronę środowiska (25), rozwój obszarów wiejskich (17) oraz działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych (13). Powyższe dane uzyskano od 112 (ze 134) JST województwa.

4. Wsparcie organizacji pozarządowych poprzez działalność regionalnych Ośrodków EFS objęło kontynuację funkcjonowania 3 takich ośrodków, prowadzonych przez 2 stowarzyszenia: Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych (ESWIP) oraz Stowarzyszenie EGO *Kraina Bociana*. Swoją działalnością, w podziale na poszczególne powiaty, ośrodki te obejmują obszar całego województwa. Działalność ta dotyczy przede wszystkim: udzielania informacji, szkoleń kluczowych i specjalistycznych, działań animacyjnych oraz doradztwa kluczowego i specjalistycznego i w 2011 r. wydatkowano na te cele 1,2 mln zł.

5. Wsparcie inicjatyw pozarządowych z zakresu ekonomii społecznej objęło realizację 4 projektów. Działalność Ośrodków Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej (OWIES) w regionie ma na celu: wspieranie powstawania, wzmocnienia potencjału oraz rozwój działalności podmiotów ekonomii społecznej, wśród których można wymienić m.in. przedsiębiorstwa społeczne, organizacje pozarządowe oraz spółdzielnie socjalne. W 2011 r. OWIES-y prowadzone były przez 3 organizacje pozarządowe: ESWIP, Nidzicką Fundację Rozwoju NIDA oraz Stowarzyszenie ADELFI z Elku. Swoim zasięgiem obejmowały one cały region. Główne sposoby działania ośrodków to szkolenia i doradztwo dla osób fizycznych oraz podmiotów ekonomii społecznej. W 2011 r. na ich funkcjonowanie wydatkowano łącznie 1,4 mln zł z EFS w ramach PO KL.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	40
liczba inicjatyw	szt.	2
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	27
liczba inwestycji	szt.	0
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	0
poniesione wydatki	zł	41 323 981
liczba organizacji uczestniczących (poza organizacją realizującą)	szt.	1871
liczba osób uczestniczących (np. liczba osób, które korzystały z rezultatów)	os.	11672
liczba osób przeszkolonych	os.	3929
liczba nowych organizacji	szt.	2
liczba wolontariuszy biorących udział w projektach i/lub inicjatywach	os.	5268

Cel 2.4. Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych**Wskaźniki celu operacyjnego**

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba łóżek na 10 tys. mieszkańców	szt.	43,3	43,3	42,2	41,6	41,2	43,1	42,4	41,9	43,2
liczba lekarzy na 1000 mieszkańców	os.	1,5	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8
wskaźnik umieralności niemowląt	‰	5,6	4,6	6,4	5,0	5,4	5,1	5,0	4,8	4,7
przeciętne trwanie życia – mężczyźni	lata	68,5	69,7	70,0	70,1	70,0	70,6	70,7	71,3	71,5
przeciętne trwanie życia – kobiety	lata	77,9	79,1	79,4	79,5	79,7	79,8	79,8	80,4	80,7

W 2011 r. wskaźnik liczby łóżek na 10 tys. mieszkańców uległ zwiększeniu i wynosił 43,2 sztuk, a w porównaniu do średniej krajowej był o 3,7 sztuk niższy. Dużym problemem naszego województwa jest nadal brakująca liczba lekarzy. Wskaźnik liczby lekarzy na 1000 mieszkańców minimalnie wzrósł w odniesieniu do stanu z 2010 r. i wynosił 1,8. W stosunku do średniej w kraju był on o 0,2 niższy. Biorąc pod uwagę okres kilku lat, obserwuje się nieznaczny spadek wskaźnika umieralności niemowląt na 1000 urodzeń żywych – w 2011 r. kształtował się on na poziomie średniej krajowej i wynosił 4,7‰. Pozytywnym zjawiskiem jest systematyczne wydłużanie się przeciętnego trwania życia. W 2011 r. mężczyźni żyli średnio 71,5 roku (o 0,9 roku krócej niż średnio w kraju), natomiast kobiety żyły 80,7 roku (o 0,2 roku krócej niż średnio w kraju).

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych** osiągnąć był poprzez realizację 5 działań i 12 projektów (w tym 2 projektów inwestycyjnych obejmujących 33 inwestycje), na które wydano łącznie 55,9 mln zł. W działaniach uczestniczyło 1,0 tys. organizacji i 826,7 tys. osób, a prze-

szkolono 2,5 tys. osób. Większość działań realizowana była we wszystkich podregionach, głównie ze środków krajowych (budżetu państwa i budżetów JST), tylko w działaniu *Podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego zakładów opieki zdrowotnej* zaangażowane były środki zagraniczne (w ramach RPO WiM).

1. Realizacja profilaktycznych programów zdrowotnych obejmowała 4 projekty obejmujące 34 programy profilaktyczne na kwotę 7,8 mln zł, w których uczestniczyło 849 organizacji oraz prawie 498 tys. osób. Samorząd województwa przekazał 115,2 tys. zł organizacjom pozarządowym i podległym szpitalom na realizację projektu obejmującego 18 programów profilaktycznych⁶⁶. W programach wzięło udział 7,1 tys. osób (uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych, dorośli oraz osoby starsze). Organizacje pozarządowe dodatkowo wykorzystywały własne środki finansowe w wysokości 143,2 tys. zł, a całkowita wartość projektu wyniosła 258,4 tys. zł. Urząd Miasta Olsztyna przekazał 91,0 tys. zł stowarzyszeniom i zakładom opieki zdrowotnej na realizację 1 projektu obejmującego 7 programów profilaktycznych, w których uczestniczyło 1,2 tys. osób (dzieci przedszkolne, uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych, rodzice i pedagodzy). Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ) zrealizował 1 projekt obejmujący 8 programów profilaktycznych. Koszty wszystkich badań wyniosły 7,5 mln zł, a udział w nich wzięły 824 zakłady opieki zdrowotnej. Przebadano 189,2 tys. osób. Realizacja programów profilaktycznych znacznie podniosła poziom wiedzy kobiet w zakresie profilaktyki raka piersi oraz szyjki macicy. Wojewoda Warmińsko-Mazurski zrealizował 1 program profilaktyczny dotyczący zwalczania AIDS i zapobiegania HIV na kwotę 13,6 tys. zł, w ramach którego zorganizowano akcje informacyjne w dwóch olsztyńskich uczelniach: UWM w Olsztynie oraz OSW im. J. Rusieckiego. Ponadto starostwa powiatowe, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna (WWS-E), Komendy Policji oraz szkoły i uczelnie wyższe otrzymały od wojewody materiały informacyjno-edukacyjne celem dystrybucji wśród poszczególnych grup społecznych. Emitowano również spoty radiowe i telewizyjne. W programie uczestniczyło ok. 300 tys. osób.

2. W ramach edukacyjnych programów zdrowotnych zrealizowano 3 projekty, na które składały się 34 programy edukacyjne oraz 20 działań edukacyjnych⁶⁷ na kwotę 564,7 tys. zł, w których uczestniczyły 94 organizacje i 103,9 tys. osób oraz przeszkolono 2,5 tys. osób. Samorząd województwa przekazał 89,3 tys. zł organizacjom pozarządowym i podległym szpitalom na realizację 1 projektu obejmującego

⁶⁶ M.in.: profilaktyka gruźlicy, raka szyjki macicy, chorób odczynowych, raka piersi, zwalczania AIDS i zapobiegania HIV, program badań prenatalnych.

⁶⁷ Programy edukacyjne dotyczyły m.in. redukcji nadwagi i promocji zdrowego żywienia oraz całociowych zaburzeń rozwoju dzieci, a na celu miały przede wszystkim podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa w zakresie promowania zdrowia oraz kształtowania odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych.

22 programy edukacyjne, w których uczestniczyły 19,6 tys. osób (dzieci, młodzież gimnazjalna i ponadgimnazjalna oraz dorośli). Organizacje pozarządowe dodatkowo wykorzystwały własne środki finansowe w kwocie 300,4 tys. zł, całkowita wartość projektu wyniosła 389,7 tys. zł. Urząd Miasta Olsztyna przekazał 86,8 tys. zł fundacjom, stowarzyszeniom i zakładom opieki zdrowotnej na realizację 1 projektu obejmującego 6 programów edukacyjnych dotyczących m.in. redukcji nadwagi i promocji zdrowego żywienia oraz całościowych zaburzeń rozwoju dzieci. W programach wzięło udział 3,3 tys. osób (dzieci przedszkolne, pedagodzy, rodzice, uczniowie szkół podstawowych). Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, 19 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, starostwa powiatowe i urzędy miast współfinansowały realizację 1 projektu obejmującego 6 programów edukacyjnych oraz 20 działań edukacyjnych, w których uczestniczyło około 81,1 tys. osób (m.in. uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, studenci, rodzice, pedagodzy) i przeszkolono 2,53 tys. osób. Ogółem wydano 169,7 tys. zł. W-MSS-E, stacje powiatowe oraz Główny Inspektor Sanitarny łącznie przekazali na realizację zadań edukacyjnych 148,8 tys. zł, natomiast starostwa powiatowe i urzędy miast – 20,9 tys. zł. W regionie organizowane były także różne działania prozdrowotne, m.in.: narady, konferencje, prelekcje, wykłady, pogadanki, konkursy wiedzy oraz instruktaże.

3. W ramach organizowania imprez prozdrowotnych zrealizowano 2 projekty obejmujące łącznie 17 imprez prozdrowotnych, w których uczestniczyły 24 organizacje oraz 21,1 tys. osób. Łączny koszt organizacji wszystkich imprez wyniósł 294,2 tys. zł. Samorząd województwa dofinansował organizację imprez prozdrowotnych środkami w wysokości 48,0 tys. zł przekazanymi organizacjom pozarządowym, stowarzyszeniom i fundacjom na realizację 1 projektu obejmującego 9 imprez prozdrowotnych, tj. m.in.: zajęcia rekreacyjno-sportowe, festyny, turnieje i pikniki. Organizacje dodatkowo zaangażowały własne środki finansowe na realizację tego projektu w wysokości 222,4 tys. zł, a jego koszt całkowity wyniósł 270,4 tys. zł. Podczas imprez organizowane były pokazy udzielania pierwszej pomocy i ratownictwa medycznego, przeprowadzono badania poziomu cukru i ciśnienia krwi. W imprezach uczestniczyło 17,2 tys. osób. Urząd Miasta Olsztyna był organizatorem drugiego projektu obejmującego 8 imprez prozdrowotnych, takich jak: *Biała Niedziela*, *Ktoś umiera by mógł żyć ktoś*, *Zero alkoholu w ciąży*, *Marsz Różowej Wstążeczki – Kochamy Cię Życie* itp. Podczas imprez zorganizowano bezpłatne badania diagnostyczne i konsultacje z lekarzami specjalistami w zakresie wczesnego wykrywania raka piersi oraz profilaktyki kardiologicznej. Ogółem na realizację w/w projektu urząd miasta wydał 23,7 tys. zł, a jego współorganizatorami było 5 szpitali, NZOZy oraz fundacje. W imprezach uczestniczyło 3,9 tys. osób.

4. Profilaktyka Chorób Zakaźnych obejmowała 1 projekt składający się ze szczepień obowiązkowych i nieobowiązkowych (zalecanych), realizowany przez W-MSS-E oraz stacje powiatowe. Szczepieniom obowiązkowym poddało się 135,7 tys. osób, a koszt szczepień wyniósł 3,9 mln zł. Szczepieniom nieobowiązkowym (zalecanym) poddało się 68,4 tys. osób, a ich koszt trudno określić, ponieważ opłacane są ze środków prywatnych W 2011 r. sytuacja epidemiologiczna w województwie w przypadku większości chorób zakaźnych systematycznie poprawiała się. Podobnie jak w latach ubiegłych, nie zarejestrowano zachorowań na dur brzuszny, błonicę, wściekliznę u ludzi oraz odrę, natomiast nadal występuje wysoki współczynnik zapadalności na boreliozę i odkleszczowe zapalenie opon mózgowych.

5. W ramach podwyższenia standardu obiektów i wyposażenia medycznego zakładów opieki zdrowotnej zrealizowano 2 projekty obejmujące 33 inwestycje na kwotę 43,2 mln zł. W dwóch projektach łącznie uczestniczyły 24 zakłady opieki zdrowotnej. Samorząd województwa jako organ założycielski przekazał podległym szpitalom 7,2 mln zł na realizację 1 projektu obejmującego 19 inwestycji, m.in.: modernizację i rozbudowę budynków, informatyzację szpitali, zakup sprzętu i aparatury medycznej oraz ambulansów. W projekcie uczestniczyły 10 zakładów opieki zdrowotnej, m.in. Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy w Olsztynie, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Olsztynie, Samodzielny Publiczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc w Olsztynie oraz Wojewódzki Szpital Zespolony w Elblągu. W ramach RPO WiM zrealizowano drugi projekt obejmujący 14 inwestycji w tym: 6 zakończonych na kwotę 8,2 mln zł (dofinansowanie UE 6,4 mln zł), natomiast 8 inwestycji jest w trakcie realizacji. Inwestycje dotyczyły m.in. zakupu sprzętu medycznego, rozbudowy i modernizacji ZOZ oraz wdrożenia zintegrowanego systemu informatycznego. W projekcie wzięły udział m.in. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Piszcu, Szpital Powiatowy w Mrągowie, Olmedica Sp. z o.o. w Olecku oraz Wojewódzki Zespół Medycyny Przemysłowej w Olsztynie.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	12
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	4
liczba inwestycji	szt.	33
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	33
poniesione wydatki	zł	55 941 196
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza organizacją realizującą)	szt.	1011
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	0
liczba osób uczestniczących (np. liczba osób, które korzystały z rezultatów)	os.	826 672
liczba osób przeszkolonych	os.	2534
liczba nowych organizacji	szt.	0

Cel 2.5. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba przestępstw	tys. szt.	47,0	53,5	50,2	48,9	44,9	39,4	38,8	37,6	35,1
wykrywalność przestępstw	%	49,8	66,4	70,5	72,9	75,5	73,6	71,6	71,6	72,1
liczba pożarów	tys. szt.	6,7	7,0	8,2	9,1	7,6	7,2	8,9	7,1	6,6
% wałów powodziowych wymagających modernizacji	%	32,4	31,2	29,8	30,8	34,8	41,3	51,1	61,2	56,9
liczba policjantów w regionie na 1000 mieszkańców	os.	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5	2,4	2

W kategoriach przestępstw określanych jako najbardziej uciążliwe społecznie, warmińsko-mazurscy policjanci odnotowali spadek liczby wszczętych postępowań kryminalnych i wzrost wykrywalności sprawców. Dane statystyczne obrazujące zagrożenie przestępczością oraz wyniki pracy Policji województwa wskazują, że stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w regionie ulega systematycznej poprawie. Przez cały rok 2011 na Warmii i Mazurach wszczętych zostało 35,09 tys. śledztw i dochodzeń o charakterze kryminalnym. W porównaniu do 2010 r. nastąpił spadek o 266. Wykrywalność sprawców wszystkich przestępstw wyniosła 72,1%, zaś przestępstw o charakterze kryminalnym – 61,4%. Osiągnięty bardzo dobry wskaźnik wykrywalności jest wyższy o 3,4 pkt % od krajowego. Policjanci z naszego regionu mogą się pochwalić najwyższą w kraju skutecznością wykrycia sprawców w 7 kategoriach przestępstw kryminalnych, tj.: udział w bójce i pobiciu, uszczerbek na zdrowiu, kradzież cudzej rzeczy, kradzież z włamaniem, rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze, uszkodzenie mienia oraz kradzież samochodu. Skuteczność wyniosła 47,9%, wzrosła w porównaniu do 2010 r. o 1,7 pkt % i jest wyższa od krajowej o 10,3 pkt %. W wykrywalności przestępstw z kategorii kradzież cudzej rzeczy oraz kradzież z włamaniem warmińsko-mazurskie uzyskało najwyższy wynik w Polsce. W ramach realizacji polityki kadrowej w 2011 r. awansowano 1,15 tys. policjantów na wyższe stopnie służbowe, na wyższe stanowiska służbowe zaś awansowało 541 policjantów. Z puli Komendanta Wojewódzkiego Policji w Olsztynie przyznano 2,33 tys. wyróżnień. Odznaczonych zostało 395 funkcjonariuszy i pracowników Policji. Natomiast jednostki ochrony przeciwpożarowej województwa zarejestrowały 20,6 tys. zdarzeń (w 2010 r. – 20,55 tys.): 6,6 tys. pożarów, co stanowi 31,8% ogólnej liczby zdarzeń, 13,5 tys. miejscowych zagrożeń – 66,2% oraz 620 alarmów fałszywych – 2,9%. Zanotowano 71 zdarzeń więcej niż w 2010 r. (wzrost o 0,34%). W poszczególnych kategoriach zdarzeń, w stosunku do 2010 r. nastąpiły zmiany: spadek ilości pożarów o 1354, tj. o 17,1%, wzrost ilości miejscowych zagrożeń o 1444, tj. o 12,0%, spadek liczby alarmów fałszywych o 19, tj. o 3,0%. W 2011 r. zauważalny był znaczny wzrost liczby miejscowych zagro-

żeń związanych z przyborami wód oraz silnymi wiatrami, spadła natomiast liczba zdarzeń związanych z opadami atmosferycznymi. Wywołane jest to na ogół zmiennymi warunkami atmosferycznymi. Zdarzenia te możemy w pewien sposób przewidzieć na podstawie krótko i długoterminowych prognoz pogody, ostrzegawczych komunikatów meteorologicznych oraz informacji napływających z KCKRiOL⁶⁸. Na liczbę miejscowych zagrożeń związanych z rozwojem cywilizacyjnym oraz wynikających z nieprzestrzegania zasad bezpieczeństwa (chemiczne, ekologiczne, budowlane, infrastruktury komunalnej) ma wpływ wiele czynników, które są praktycznie nieprzewidywalne. Najczęściej przyczyną tej grupy zdarzeń jest nieumyślne i nieostrożne działanie człowieka. Zmalała liczba interwencji prowadzonych na obszarach wodnych oraz zdarzeń związanych z zagrożeniami chemiczno-ekologicznymi. Liczba pozostałych miejscowych zagrożeń nieznacznie wzrosła. Liczba zdarzeń związanych z wyrojeniami owadów wyniosła 1696. Przeliczając przytoczone dane na częstotliwość interwencji, można stwierdzić, że na terenie naszego województwa w 2011 r. straż pożarna interweniowała średnio co 25,4 minuty.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego** osiągniany był poprzez realizację 4 działań, a w ich ramach 19 projektów i 4 inicjatyw, których łączny koszt wyniósł 36,7 mln zł. W działaniach uczestniczyło 14 organizacji i 6,6 tys. osób. W ramach 19 inwestycji zmodernizowano 161,1 km infrastruktury melioracyjnej. Projekty realizowano w całym województwie, a finansowano je ze środków publicznych krajowych (budżetu państwa) i zagranicznych (przede wszystkim w ramach PO KL, RPO WiM i PROW).

1. Koordynacja służb zapewniających bezpieczeństwo mieszkańców województwa odbywa się poprzez współdziałanie straży pożarnej, policji, straży leśnej, służb weterynaryjnych, Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego (WOPR). Główny wysiłek działań dotyczył usuwania zagrożeń miejscowych i zdarzeń komunikacyjnych. W działaniach na rzecz bezpieczeństwa, jednostki ponosiły koszty z własnych budżetów oraz ze środków unijnych. Wiodącym projektem w 2011 r., opiewającym na 603,2 tys. zł (w tym 5120,7 tys. zł w ramach PO KL), przeprowadzonym przez WOPR Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, było wydarzenie *Bądź na fali – zostań ratownikiem wodnym*. Przeszkolono ponad 80 osób nieaktywnych zawodowo w wieku 18–25 lat z zakresu udzielania pomocy. Projekt obejmował pełny kurs wyszkolenia ratownika wodnego wraz z kwalifikowaną pierwszą pomocą. WOPR wyszkolił także wykwalifikowaną kadrę ratowników oraz zakupił sprzęt ratownictwa medycznego niezbędny do ratowania ludzkiego życia. Dzięki takim działaniom służb zapewniających ochronę, mieszkańcy regionu z roku na rok mogą czuć się bezpieczniej.

⁶⁸ Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności.

2. Modernizacja i unowocześnianie sprawnego systemu hydrotechnicznego oraz infrastruktury komunikacyjnej zapewniających zabezpieczenie przeciwpowodziowe polega na właściwym utrzymaniu urządzeń melioracji i osłon, m.in. poprzez konserwację, remonty, przebudowę, rozbudowę urządzeń wodnych i osłon przeciwpowodziowych. Środki na ten cel pochodziły z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach PROW oraz z budżetu państwa. Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Olsztynie w 2011 r. wykorzystał na realizację projektu 14,9 mln zł, natomiast oddział w Elblągu na modernizację i rozbudowę urządzeń wodnych przeznaczył 17,6 mln zł.

3. W ramach 3 projektów dotyczących inwestycji w zapewnienie bezpieczeństwa poprzez dostosowanie jednostek policji i straży pożarnej w sprzęt transportowy i specjalistyczny w 2011 r. dokonano zakupów sprzętu specjalistycznego na użytek jednostek Państwowej Straży Pożarnej (PSP) oraz Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) ze środków celowych projektów unijnych, np. RPO WiM, środków samorządowych oraz środków własnych na łączną kwotę 2,1 mln zł. Do jednostek PSP trafiły samochody oraz m.in.: pompy i motopompy, ubrania specjalistyczne, sprzęt łącznościowy i przeciwgazowy, łodzie, pontony, namioty i skokochrony, pilarki i przecinarki oraz hydraulika i poduszki pneumatyczne. Drugi projekt, realizowany przez Komendę Główną PSP w Olsztynie, i dofinansowany na 1,3 mln zł w ramach RPO WiM (całkowite wydatki na ten projekt w 2011 r. wyniosły 1,6 mln zł) to *Ochrona głównych szlaków komunikacyjnych Warmii i Mazur poprzez zakup 3 specjalistycznych samochodów do działań w wypadkach komunikacji zbiorowej*, GIOŚ otrzymał 439,3 tys. zł z PO IŚ oraz rezerwy celowej budżetu państwa na zakup sprzętu do szybkiej oceny ryzyka w przypadku wystąpienia poważnej awarii, organizację systemu monitoringu oraz sieci teleinformatycznych.

4. W ramach zapewniania bezpieczeństwa publicznego jako realizacji działań przeciwko zjawiskom patologii społecznych zrealizowano 13 projektów i 4 inicjatywy, w których uczestniczyło 6,5 tys. osób. Łączna kwota poniesionych wydatków to 1,4 mln zł. W 2011 r. główny nacisk położono na organizowanie warsztatów, zajęć aktywizacyjnych oraz paneli dyskusyjnych dla osób pozbawionych wolności. Dzięki przeprowadzonym szkoleniom, duża liczba osadzonych podniosła swoje kwalifikacje poprzez ukończenie kursów przyuczających do zawodu i warsztatów technicznych. Zorganizowano również szereg paneli dyskusyjnych, podczas których przygotowywano osadzonych do powrotu na rynek pracy po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności. Natomiast dzięki Wojewódzkiemu Programowi Profilaktyki i Rozwiązywaniu Problemów Alkoholowych utworzono bezpieczne, przyjazne dla dziecka miejsca przesłuchań, które stały się ofiarami lub świadkami przemocy domowej. Kolejne Niebieskie Pokoje zostały utworzone w Bartoszycach i Gołdapi. Pla-

cówki te służą wszystkim instytucjom biorącym udział w procesie przygotowawczym, sądowym czy też terapii. Niebieski Pokój jest zorganizowany w formie instytucji ogólnodostępnej i dlatego możliwe jest jego wykorzystanie również do prowadzenia specjalistycznych terapii, mających na celu minimalizację urazów traumatycznych pokrzywdzonych dzieci.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	19
liczba inicjatyw	szt.	4
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	6
liczba inwestycji	szt.	19
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	19
poniesione wydatki	zł	36 668 890
liczba organizacji uczestniczących (poza organizacją realizującą)	szt.	14
liczba osób uczestniczących (np. liczba osób, które korzystały z rezultatów)	os.	6 574
długość infrastruktury	km	161

Cel 2.6. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu

Wskaźnik celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną na 10 tys. mieszkańców	os.	2148	2025	1946	1959	1810	1619	1626	1576	1465

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2011 r. wyniosła 1,46 tys. osób. Od 1999 r. wartość wskaźnika wykazywała zmienne tendencje: w latach 2001–2003 zwiększyła się o 14,4%, następnie do 2008 r. miała tendencję malejącą, a w roku 2009 znów nieznacznie wzrosła. W latach 2010–2011 obserwowany był spadek liczby osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej. W porównaniu z 2003 r. liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej (bez względu na rodzaj, formę i źródło finansowania) zmniejszyła się o 20,2 tys. (tj. o 25,8%), a liczba osób w tych rodzinach zmalała o 131,0 tys. (tj. o 61,5%). Istotny wpływ na wartość tego wskaźnika ma wdrażanie w regionie polityki aktywnej integracji społecznej oraz prowadzenie aktywnych form wsparcia skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także koniunktura gospodarcza – korzystna przez kilka lat, sprzyjała powstawaniu nowych miejsc pracy, natomiast jej pogorszenie spowodowało w 2009 r. wzrost stopy bezrobocia do 20,7% i utrzymywanie się jej analogicznego poziomu w roku 2010 (20,0%) oraz 2011 (20,2%).

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu** osiągnąć był poprzez 9 działań, w ramach których realizowano 12 projektów. Uczestniczyło w nich 266 organizacji, 23,1 tys. osób oraz 112 wolontariuszy. Rezultatem działań było powołanie 305 nowych organizacji. Poniesiono wydatki w wysokości 44,3 mln zł, sfinansowane ze środków publicznych krajowych (głównie budżetu państwa i samorządu województwa) i zagranicznych (w ramach Po KL) oraz prywatnych. Działaniami objęto obszar całego województwa.

1. Monitoring tworzenia i funkcjonowania rodzinnej opieki zastępczej dotyczył przede wszystkim rodzin zastępczych. Na system rodzinnej opieki zastępczej składają się rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka. Organizowaniem i finansowaniem rodzinnej opieki zastępczej zajmują się samorządy powiatowe. W 2011 r. powstały 294 rodziny zastępcze, w których umieszczono 475 dzieci. Nowopowstałe rodziny stanowiły 12,1% z 2,4 tys. rodzin zastępczych funkcjonujących w województwie, a przebywało w nich 3,8 tys. dzieci. Koszt utworzenia i funkcjonowania nowych rodzin wyniósł 2,6 mln zł, w tym na szkolenia przygotowujące kandydatów na rodziców zastępczych oraz wspierające rodziny zastępcze w opiece nad dziećmi wydano 44,4 tys. zł. W 2011 r. na terenie regionu funkcjonowało również 11 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 79 dzieci. W tym samym roku nie powstał żaden nowy dom dziecka.

2. Monitoring powstawania infrastruktury socjalnej w województwie objął wydatki ponoszone z budżetu państwa, budżetów samorządów lokalnych oraz ze środków prywatnych, związane z rozwojem infrastruktury socjalnej w zakresie: przygotowania do uruchomienia nowych placówek (budowa, remonty/adaptacje budynków) oraz funkcjonowania nowych placówek. Utworzono: 1 dom pomocy społecznej, 5 środowiskowych domów samopomocy, 1 specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz 3 placówki zapewniające opiekę całodobową osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku, prowadzone na podstawie przepisów o działalności gospodarczej (zgodnie z art. 67 ust.1 ustawy o pomocy społecznej, prowadzone po uzyskaniu zezwolenia wojewody). Wydatki poniesione na realizację wszystkich projektów wyniosły 4,7 mln zł⁶⁹.

3. Realizacja zadań zleconych organizacjom pozarządowym przez samorząd województwa w ramach otwartego konkursu ofert w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu objęła 2 projekty

dotyczące 35 zadań, w tym 30 zadań z zakresu pomocy społecznej oraz 5 zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień – przeciwdziałania narkomanii. Projekty realizowało 29 organizacji pozarządowych. Przedsięwzięcia te były kontynuacją działań w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej osób z grup szczególnego ryzyka. W projektach uczestniczyło 9,8 tys. osób, w tym z zakresu pomocy społecznej 5,4 tys. osób oraz 4,4 tys. osób z zakresu przeciwdziałania narkomanii. Realizację zadań wspierało 108 wolontariuszy. Wartość całkowita poniesionych przez NGO-sy wydatków wyniosła 729,1 tys. zł (ze wszystkich źródeł finansowania łącznie), z czego środki z budżetu województwa to 215,3 tys. zł. Organizacje pozarządowe, obok środków z budżetu województwa, pozyskiwały także środki finansowe na realizację powyższych zadań z zasobów prywatnych (w wysokości 216,6 tys. zł) oraz z budżetów m.in. wojewody, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, ośrodków pomocy społecznej (OPS), powiatowych urzędów pracy (PUP) oraz samorządów gminnych (w wysokości 297,1 tys. zł).

4. W ramach rozwoju zakładów aktywności zawodowej (ZAZ) w 2011 r. samorząd województwa dofinansował koszty utworzenia nowego ZAZ w Biskupcu oraz działalności usługowo-rehabilitacyjnej wszystkich (5) ZAZ działających na terenie regionu, tj. w Giżycku, Elblągu, Kamionku Wielkim, Olsztynie oraz Biskupcu, na łączną kwotę 3,5 mln zł. Na dofinansowanie złożyły się środki PFRON będące w dyspozycji samorządu województwa w wysokości 3,2 mln zł (w tym 459,0 tys. zł – na utworzenie ZAZ w Biskupcu) oraz środki z budżetu samorządu w kwocie 331,1 tys. zł. Całkowita wartość realizacji przedmiotowego zadania to kwota 6,4 mln zł. ZAZ na koniec 2011 r. zatrudniały 226 osób, w tym 160 osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz 66 osób obsługi. Dzięki dofinansowaniu, osoby niepełnosprawne zatrudnione w ZAZ, obok wykonywania pracy zarobkowej, uczestniczą w rehabilitacji społecznej, przygotowują się do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości. Zatrudnienie w ZAZ osób niepełnosprawnych nie tylko umożliwia rehabilitację zawodową i społeczną tych osób, ale również sprzyja integracji i zapobiega ich społecznemu wykluczeniu. Wymierne efekty rehabilitacji zawodowej w tych zakładach wskazują, że realizacja zadania odpowiada na potrzeby środowiska osób niepełnosprawnych w tym zakresie. Dlatego też niezbędna jest jego kontynuacja, zwłaszcza w powiatach charakteryzujących się dużym odsetkiem bezrobotnych osób niepełnosprawnych.

5. W ramach rozwoju infrastruktury dla osób niepełnosprawnych w 2011 r., na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, samorząd województwa

⁶⁹ Z informacji pozyskanych z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie uzyskano dane na temat kosztów utworzenia i funkcjonowania placówek uruchomionych w 2011 roku – bez podziału na źródła finansowania.

dofinansował, ze środków PFRON, roboty budowlane w 8 obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, w wysokości 3,7 mln zł, co stanowi 24% całkowitych kosztów realizowanych inwestycji opiewających na łączną kwotę 15,3 mln zł. Z rehabilitacji, prowadzonej w przedmiotowych obiektach korzystało w 2011 r. 1,0 tys. osób niepełnosprawnych. Dzięki dofinansowaniu w/w inwestycji, osoby niepełnosprawne dysponują nowymi możliwościami korzystania z rehabilitacji na swoim terenie, co sprzyja integracji i zapobiega wykluczeniu społecznemu tych osób. Z uwagi na niewystarczającą w regionie liczbę placówek służących rehabilitacji, niezbędna jest kontynuacja w latach następnych dofinansowania robót budowlanych, ze środków PFRON przekazanych samorządowi województwa. Realizacja tego działania umożliwi szerszy dostęp mieszkańcom naszego regionu do usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania.

6. W ramach realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2011 r. samorząd województwa, ze środków PFRON, dofinansował 5 organizacji pozarządowych na kwotę 214,6 tys. zł (całkowita wartość realizowanych zadań wyniosła 245,1 tys. zł). W ramach realizacji przedmiotowych zadań prowadzono m.in. grupowe i indywidualne zajęcia, których celem było nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych, rozwijanie umiejętności sprawnego komunikowania się z otoczeniem, usprawnianie i wspieranie funkcjonowania tych osób w różnych rolach społecznych i różnych środowiskach oraz zintegrowane działania na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy. Udział w w/w projekcie osób niepełnosprawnych umożliwił nabycie przez nie wiedzy i umiejętności oraz podniesienie kompetencji społecznych. Łącznie w projekcie uczestniczyło 201 osób niepełnosprawnych. Podjęte działania umożliwiły szerszy udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i integrację ze środowiskiem, co może przyczynić się do poprawy jakości życia tych osób i członków ich rodzin. Podstawowym partnerem samorządu województwa w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych są organizacje pozarządowe. Partnerstwo to daje możliwość efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Dlatego należy zwiększać udział organizacji pozarządowych w zaspokajaniu potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez dalsze zlecenie tym organizacjom zadań publicznych, szczególnie z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej.

7. W ramach wsparcia samorządów powiatowych w tworzeniu lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie zakupiono i zainstalowano profesjonalny sprzęt do przesłuchań i odsłuchań

na kwotę 12,0 tys. zł. Instytucje takie jak: komendy Policji, prokuratury i sądy rejonowe, poradnie pedagogiczno-psychologiczne i inne, działające na rzecz poprawy sytuacji dziecka – ofiary/świadka w procesie karnym, przystąpiły do zawarcia porozumień w zakresie współpracy i wykorzystania Niebieskiego Pokoju. Dzięki temu placówki te służą wszystkim instytucjom biorącym udział w procesie przygotowawczym, sądowym czy też terapii. Niebieskie Pokoje są zorganizowane w miejscach ogólnodostępnych i dlatego możliwe jest ich wykorzystanie również do prowadzenia specjalistycznej terapii, mającej minimalizować urazy traumatyczne pokrzywdzonych dzieci, na co wskazuje rosnąca liczba godzin sesji terapeutycznych. W pomieszczeniach tych poza diagnozowaniem przypadków znęcania się nad dziećmi i molestowania seksualnego dokonuje się badań związanych z adopcją i rodzicielstwem zastępczym.

8. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu poprzez ułatwienie dostępu do rynku pracy realizowano poprzez projekty systemowe OPS i powiatowych centrów pomocy rodzinie (PCPR) w 2011 r., w których udział rozpoczęło 7,2 tys. osób, z czego 3,9 tys. osób objęto kontraktami socjalnymi, a zakończyło udział 6,7 tys. osób. Osoby w przedziale wiekowym 55-64 i 15-24 lata, jak również osoby niepełnosprawne zostały zidentyfikowane jako grupy docelowe znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy i w związku z tym narażone są szczególnie na ryzyko wykluczenia. W Działaniu 7.2 *Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej*, rozpoczęło udział w projektach 2,2 tys. osób, a zakończyło w nich udział 1,6 tys. osób. Wsparcie otrzymała także 1 instytucja wspierająca ekonomię społeczną. 787 osób otrzymało wsparcie w ramach instytucji ekonomii społecznej. W Działaniu 7.3 *Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji* udział w projektach rozpoczęły 534 osoby, a zakończyły 639 osób⁷⁰.

9. Szkolenie kadr jednostek pomocy i integracji społecznej oraz specjalistyczne doradztwo dla OPS i PCPR, w ramach projektu systemowego ROPS w 2011 r. zrealizowano 12 kompleksowych modułów szkoleniowych, w których udział wzięło 1,1 tys. osób (981 kobiet i 145 mężczyzn) – pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych, w tym 562 osoby przystąpiły do projektu (489 kobiet i 73 mężczyzn). Ponadto w ramach projektu prowadzono także specjalistyczne doradztwo dla OPS i PCPR – udzielono 1,8 tys. porad, zorganizowano 6 debat wojewódzkich pod wspólną nazwą *Forum wymiany doświadczeń i opinii* oraz wydano 2 biuletyny Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej. Łącznie na realizację działania wydatkowano 1,6 mln zł.

⁷⁰ Zgodnie z informacjami uzyskanymi od koordynatora Priorytetu 2, różnica pomiędzy liczbą osób, które rozpoczęły i liczbą osób, które zakończyły udział w projekcie wynika z zasad sprawozdawczości PO KL – w sprawozdaniu z realizacji działania 7.3 w 2011 r. wykazywana jest również liczba osób, które zakończyły udział w projekcie w 2010 r.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	12
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	6
liczba inwestycji	szt.	11
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	11
poniesione wydatki	zł	44 324 087
liczba organizacji uczestniczących (poza organizacją realizującą)	szt.	266
liczba osób uczestniczących (np. liczba osób, które korzystały z rezultatów)	os.	23 105
liczba nowych organizacji	szt.	305
liczba wolontariuszy podejmujących pracę w instytucjach i organizacjach	os.	112

Cel 2.7. Wzrost dostępności mieszkań**Wskaźniki celu operacyjnego**

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
		liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	szt.	293	318	321	324	328	332	335
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² na 1 mieszkańca	m ²	17,4	20,6	20,8	21,1	21,4	21,8	22,1	22,0	20,9
liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców	szt.	1,8	2,9	3,1	3,1	4,1	4,8	3,4	3,3	3,1

W porównaniu do roku ubiegłego wartości wszystkich wskaźników w województwie warmińsko-mazurskim dotyczących tego celu spadły. Największy spadek zanotowano w przypadku wskaźnika liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, który w porównaniu z 2010 r. zmalał o 14,3 i osiągnął wartość 318 (10. lokata w kraju). Na 1 mieszkańca przypadało 20,9 m² mieszkania i było to o 1,1 m² mniej niż w 2010 r. W rezultacie województwo warmińsko-mazurskie znalazło się pod względem na ostatnim miejscu w rankingu krajowym. Wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 mieszkańców w 2011 r. osiągnął wartość 3,1 (9. miejsce w kraju) i był niższy niż w roku poprzednim o 0,2. Niskie wartości wskaźników są rezultatem małej liczby podjętych działań dotyczących dostępności mieszkań w stosunku do zapotrzebowania na mieszkalnictwo na obszarze województwa.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wzrost dostępności mieszkań** osiągnąć był poprzez realizację 5 działań. Realizowano 6 projektów, a w ich ramach 138 inwestycji. Na realizację działań na obszarze całego województwa poniesiono wydatki w wysokości 34,4 mln zł, które sfinansowano ze środków publicznych (budżetu państwa i budżetów JST) oraz środków prywatnych.

1. W ramach budowy mieszkań budownictwa społecznego TBS⁷¹ i komunalnego, w 2011 r. w województwie oddano do użytkowania 4,6 tys. mieszkań (o 4% mniej niż w roku poprzednim), z czego 27 stanowiły mieszkania społeczno-czynszowe, a 98 mieszkania komunalne. Mieszkania społeczno-czynszowe i komunalne stanowiły 2,7% wszystkich mieszkań oddanych do użytku w regionie, podczas gdy rok wcześniej stanowiły one aż 3,8%. Najwięcej mieszkań komunalnych oddano w Lidzbarku Warmińskim (32), Elblągu i Dobrym Mieście (po 18) oraz Lubawie (14). W Ostródzie i Olecku oddano po 4 mieszkania komunalne. Mieszkania komunalne oddano do użytkowania również na obszarach wiejskich, tj. w gminie Biała Piska (8 mieszkań). Na budowę tych mieszkań w roku 2011 r. w regionie wydano 12,3 mln zł. Mieszkania komunalne są finansowane w całości ze środków gminnych. Ponadto tylko w Bartoszych oddano do użytkowania mieszkania społeczno-czynszowe (TBS) w liczbie 27. Na budowę tych mieszkań w 2011 r. w regionie wydano 4,7 mln zł. Mieszkania społeczno-czynszowe są realizowane przez towarzystwa budownictwa społecznego, ich źródłem finansowania jest kredyt udzielany przez Krajowy Fundusz Mieszkaniowy w wysokości do 70% planowanych kosztów przedsięwzięcia inwestycyjnego, zaś pozostałą część finansowania TBS pozyskuje sam, ze środków własnych, bądź też z innych źródeł.

2. W ramach opracowywania niezbędnych planów pod budownictwo mieszkaniowe w 2011 r. zrealizowano 1 projekt, w ramach którego uzgodniono 114 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczących zabudowy mieszkaniowej, co stanowiło 71% wszystkich uzgodnionych planów miejscowych (161), a więc o 13 projektów planów mniej niż w roku poprzednim. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są finansowane ze środków własnych gmin. Jednostką zajmującą się procedurą związaną z uzgadnianiem planów jest Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego w Olsztynie. Koszty związane z tą działalnością poniesione przez Biuro szacuje się na około 150 tys. zł rocznie. Są to wydatki pochodzące z budżetu samorządu województwa. W roku 2011 r. w regionie wydano 4,3 tys. decyzji o warunkach zabudowy dotyczących zabudowy mieszkaniowej. Powyższe dane potwierdzają fakt, że liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy jest nadal znacznie większa niż liczba sporządzanych planów miejscowych. Z punktu widzenia polityki przestrzennej jest to działanie wysoce nieprawidłowe.

3. W ramach realizacji infrastruktury na terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe w badanym roku został zrealizowany 1 projekt, składający się z 6 inwestycji, sfinansowanych z budżetów gmin, polegających na budowie infrastruktury pod budownictwo mieszkaniowe w miastach: Ostróda i Reszel oraz na obszarach wiejskich w gminach: Bartoszyce,

⁷¹ TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego

Dywity, Ostróda i Elk. Łączny koszt ww. inwestycji wyniósł około 14,3 mln zł. W 2011 r. gminy przekazały inwestorom 50,4 ha gruntów pod budownictwo mieszkaniowe, czyli o 11,3% mniej niż w roku poprzednim. Najwięcej gruntów przekazano pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne (40,7 ha), natomiast pod budownictwo wielorodzinne – tylko 9,7 ha. Ogółem zasób gruntów pod budownictwo mieszkaniowe w 2011 r. wyniósł 2,0 tys. ha, w tym 464,3 ha gruntów uzbrojonych. Uzbrojenia wymaga jeszcze 1,7 tys. ha gruntów. Realizacja tak dużego zadania wymaga współfinansowania środkami z różnych źródeł, zarówno zewnętrznych, jak i właścicieli gruntów.

4. Remonty substancji mieszkaniowej w 2011 r. obejmowały remonty kapitalne oraz prace remontowe, które dotyczyły 7 inwestycji, a w ich ramach 2,3 tys. mieszkań komunalnych. Oprócz prac remontowych polegających na wymianie instalacji i stolarki budowlanej oraz na remontach dachów, przeprowadzono remonty związane z podwyższeniem standardu mieszkaniowego poprzez ocieplenie budynków oraz doprowadzenie sieci infrastruktury technicznej. Ww. prace modernizacyjne, termomodernizacyjne i remontowe objęły 92% mieszkań znajdujących się w zasobach komunalnych województwa. Spośród 2,5 tys. mieszkań znajdujących się w zasobach komunalnych regionu, 0,4% mieszkań poddano kapitalnemu remontowi (9 mieszkań). Natomiast w 91% mieszkań komunalnych wykonano roboty remontowe, polegające na modernizacjach niebędących remontami kapitalnymi. 14,5% mieszkań zostało poddanych pracom mającym na celu podwyższenie standardu mieszkaniowego, z czego 66% robót polegało na termomodernizacji, natomiast 34% prac było związanych z doprowadzeniem sieci infrastruktury. Szacuje się, że w 2011 r. w regionie na konserwację i remonty komunalnych lokali mieszkaniowych przeznaczono 2,9 mln zł.

5. Działania zwiększające dostępność i różnorodność form finansowania budownictwa mieszkaniowego polegały na kontynuacji rządowego Programu *Rodzina na swoim*. Program jest skierowany do singli, małżeństw oraz osób samotnie wychowujących dzieci, nieposiadających własnego mieszkania. Kredyt może być przeznaczony na zakup, bądź budowę domu lub lokalu mieszkalnego. Powierzchnia użytkowa kredytowanego lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego nie może przekraczać odpowiednio 75 m² i 140 m². W 2011 r. o kredyt można było ubiegać się w 23 bankach uczestniczących w programie, na podstawie umowy zawartej z Bankiem Gospodarstwa Krajowego. Pomoc z budżetu państwa polega na udzielaniu dopłat do odsetek w okresie pierwszych 8 lat spłacania kredytu, po spełnieniu warunków określonych w ustawie. Rozmiary realizowanego programu zależą od wielkości środków przeznaczonych na ten cel z budżetu państwa. Ze względu na brak informacji dotyczących kosztów i ilości udzielonych przez banki kredytów oraz z uwagi na wieloletnią ramę czasową programu *Rodzina na swoim*, nie zostały podane dane liczbowe.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	6
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	1
liczba inwestycji	szt.	138
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	0
poniesione wydatki	zł	34 404 900

Cel 2.8. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba pełnowymiarowych sal sportowych	szt.	187	250	263	270	283	289	295	314	321
liczba obiektów sportowych spełniających warunki do rozgrywania zawodów międzynarodowych	szt.	0	0	0	5	6	6	6	12	14
% gmin nieposiadających pełnowymiarowej sali gimnastycznej	%	b.d	19,0	18,0	17,2	17,2	17,2	15,5	12,9	11,2
% wdrożenia wojewódzkiego programu budowy i modernizacji bazy sportowo-rekreacyjnej	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100

W 2011 r. oddano do użytku 7 nowych sal sportowych, spośród których 2 powstały na terenie gmin dotychczas nie posiadających pełnowymiarowej sali sportowej, wskutek czego ilość gmin bez tego typu obiektów zmalała do 13. Liczba pełnowymiarowych sal sportowych w regionie wzrosła do 321. Z roku na rok powstaje coraz więcej obiektów sportowych, na których mogą odbywać się zawody międzynarodowe. Ilość obiektów sportowych spełniających warunki do rozgrywania zawodów międzynarodowych wzrosła do 14. Co roku wdrażany jest *Wieloletni program rozwoju bazy sportowej w województwie warmińsko-mazurskim na lata 2006-2013* (PRBS), realizowany przez samorząd województwa ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF) rozdysponowywanych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki, umożliwiający prowadzenie racjonalnej polityki finansowania budownictwa sportowego. Dzięki temu liczba pełnowymiarowych sal sportowych od 1999 r. wzrosła już o 134 objekty. PRBS zrealizowano zgodnie z założeniami w 100%. Dzięki funduszom europejskim przekazywanym w ramach RPO WIM w 2011 r. zostało także zrealizowanych 10 inwestycji, a 9 było w trakcie realizacji. Fundusze europejskie przekazywane w ramach PROW w 2011 r. wsparły realizację 29 inwestycji sportowych, z których 21 było w trakcie realizacji.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej** był osiągnięty poprzez realizację 4 działań,

a w ich ramach 25 projektów, z czego większość stanowiły projekty dotyczące wspierania działalności wykwalifikowanych organizatorów życia sportowo-rekreacyjnego. Działania objęły obszar całego województwa. Poniesiono wydatki w wysokości 172,2 mln zł. Wsparte zostały 82 inwestycje. Środki finansowe pochodziły z FRKF, RPO WiM, budżetu województwa i budżetów inwestorów. Część zadań, zwłaszcza budowa dużych sal sportowych i centrów sportu i rekreacji, realizowana była w cyklu wieloletnim.

1. Wieloletni program rozwoju bazy sportowej w województwie warmińsko-mazurskim na lata 2006–2013 ma charakter wieloletni i jest corocznie uchwalany przez Sejmik Województwa. Obejmuje on inwestycje wspierane finansowo środkami z FRKF, przyznawanymi corocznie przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Program jest zestawieniem inwestycji mających na celu osiągnięcie modelowego, równomiernego rozłożenia obiektów sportowych na terenie całego województwa. Przy podziale środków preferowane są inwestycje na terenach o największych niedoborach infrastruktury sportowej. W 2011 r. oddano do użytku 7 sal sportowych w: Bisztyнку, powiecie działdowskim (sala na terenie gminy Lidzbark), gminie Kurzętnik, powiecie lidzbarskim (sala na terenie gminy Lidzbark Warmiński), powiecie nidzickim (sala na terenie gminy Janowo), gminie Kozłowo oraz gminie Ostróda (Towarzystwo Salezjańskie). Poza ww. inwestycjami oddano do użytku 1 halę sportową w Starych Juchach. W ramach Programu były również realizowane inwestycje modernizacji 3 stadionów sportowych: 2 w Elku (zostały ukończone) oraz 1 w Pasłęku (w trakcie realizacji). Zakończono też inwestycję budowy *Mazurskiego Centrum Sportów Lodowych* w Giżycku, współfinansowaną w ramach RPO WiM. Środki FRKF wykorzystane w 2011 r. wyniosły ponad 6 mln zł, zaś całkowite wydatki na realizację działania wyniosły 25,2 mln zł.

2. Budowa oraz zagospodarowanie istniejących ośrodków oraz centrów sportu i rekreacji w 2011 r. objęła 64 inwestycje sportowe. 12 inwestycji (m.in. Przebudowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego przy ul. 3 Maja w Ostródzie, Budowa Wodnego Centrum Rekreacyjno-Sportowego, Termy Warmińskie) zostało zrealizowana przy wsparciu RPO WiM w kwocie 37,9 mln zł. Poza tym w ramach PROW 25 inwestycji (m.in. modernizacja stadionu miejskiego w Białej Piskiej, przebudowa stadionu miejskiego we Fromborku oraz modernizacja stadionu miejskiego w Jezioranach) otrzymało wsparcie finansowe na kwotę 7,3 mln zł (podana kwota jest wartością dofinansowania przewidzianą na cały okres realizacji poszczególnych inwestycji). W czwartej edycji Programu *Moje Boisko Orlik 2012* wybudowano 35 kompleksów boisk na kwotę 54 mln zł, w tym samorząd województwa udzielił wsparcia w wysokości 16,5 mln zł. Pomoc finansową z PROW w wysokości 2,7 mln zł uzyskało 8 inwestycji (Łęgajny, Szyleny, Frombork, Kiwity, Mostkowo, Samborowo, Stawiguda i Banie Mazurskie), a pozostała część środków na budowę pochodziła z budżetu państwa i budżetów gmin. Łączna wartość inwestycji realizowanych w ramach działania wyniosła 137 mln zł.

3. W ramach wspierania rozwoju działalności organizatorów życia sportowo-rekreacyjnego ogółem wydatkowano ok 10 mln zł na działalność organizacji pozarządowych i stowarzyszeń na rzecz upowszechniania kultury fizycznej i sportu. 4,2 mln zł pochodziło z budżetu samorządu województwa i zostały przeznaczone na wsparcie finansowe 27 podmiotów, m.in. Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu, Akademickiego Związku Sportowego, Warmińsko-Mazurskiej Federacji Osób Niepełnosprawnych oraz Warmińsko-Mazurskiego Zrzeszenia Ludowych Zespołów Sportowych. W ramach współorganizacji oraz promocji województwa, samorząd dofinansował w kwocie 1,2 mln zł organizację 13 imprez sportowych, m. in.: Finał Mistrzostw Polski w Piłce Ręcznej Plażowej w Starych Jabłonkach, Puchar Świata w Siatkówce Plażowej, 68. Rajd Polski oraz XVIII Otwarte Żeglarskie Mistrzostwa Polski Dziennikarzy. Pozostałe wydatki zostały sfinansowane głównie ze środków własnych stowarzyszeń, organizacji i innych podmiotów uczestniczących w projekcie oraz budżetu państwa.

4. Modernizacja istniejącej bazy sportowej przy szkołach objęła 4 inwestycje: budowę boiska wielofunkcyjnego o nawierzchni z trawy syntetycznej w Rumianie, zagospodarowanie przestrzeni publicznej miejscowości Krotoszyny poprzez remont świetlicy, budowę boiska wielofunkcyjnego i zagospodarowanie terenu wokół kościoła i świetlicy, modernizację infrastruktury sportowej boiska sportowego we wsi Brzozie Lubawskie oraz oprawę bazy sportowo-rekreacyjnej w Gminie Kalinowo. Wszystkie z ww. inwestycje uzyskały wsparcie finansowe na realizację ze środków PROW o łącznej wartości 1,7 mln zł (podana kwota jest wartością dofinansowania przewidzianą na cały okres realizacji poszczególnych inwestycji).

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	25
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	25
liczba inwestycji	szt.	82
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	82
poniesione wydatki	zł	172 241 676
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	17
długość infrastruktury	km	0
wielkość powierzchni (niezadaszonej)	m ²	83 212,98
wielkość powierzchni (zadaszonej)	m ²	30 877,09

Cel 2.9. Poprawa jakości i ochrona środowiska

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
stan czystości powietrza (liczba stref z klasą czystości powietrza A)	szt.	0	21	21	21	9	9	9	0	0
udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w zainstalowanej mocy elektrycznej województwa	%	0,0	17,55	17,04	17,48	20,26	b.d.	46,38	b.d.	b.d.
% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie	%	61,7	68,7	69,9	70,2	71,7	72,2	72,7	72,1	72,1
% gmin posiadających uchwalone plany gospodarki odpadami	%	0,0	40,4	64,0	86,8	90,4	0,0	31,5	39,7	42,0
% powierzchni chronionej województwa	%	53,1	46,2	46,2	46,3	46,3	46,3	46,5	46,6	46,7
lesistość województwa	%	29,3	29,9	30,0	30,2	30,2	30,3	30,4	30,6	30,7

Analiza danych za 2011 r. pozwala wnioskować, że jakość powietrza w województwie jest na ogół dobra (lokalnie mogą występować sytuacje niekorzystne dla zdrowia mieszkańców, np. w ciasnej zabudowie miejskiej, w miejscach zwiększonej emisji spalin samochodowych), jednakże jakość powietrza została oceniona jako C – poziom stężeń zanieczyszczenia powyżej poziomu dopuszczalnego, ze względu na zanieczyszczenie pyłem PM10 w 1 strefie (warmińsko-mazurska) i ze względu na zanieczyszczenie benzo(a)pirenem w 3 strefach. W stosunku do 2010 r. znacznej poprawie uległa jakość powietrza atmosferycznego w strefie m. Elbląg. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2011 r. stanowiła 72,1% ogółu ludności (w kraju 65,7%). W miastach odsetek ten wyniósł 97,1%, a na wsi 35,5%. Wskaźnik ten do 2010 r. stopniowo wzrastał, jako efekt prowadzonych inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Region charakteryzuje się dużą powierzchnią gruntów leśnych (764,1 tys. ha) i o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej (1,1 mln ha). Wskaźnik lesistości w 2011 r. wyniósł 30,8%, co uplasowało województwo na 6. pozycji w kraju. 46,7% powierzchni regionu to obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej. Od 2010 r. GUS nie podaje danych dotyczących udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w zainstalowanej mocy elektrycznej województwa.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Poprawa jakości i ochrona środowiska** osiągnąć był poprzez realizację 9 działań, a w ich ramach 8 projektów i 3 inicjatyw obejmujących całe województwo. Wykonano 347 inwestycji, powstało 841 km infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i drogowej (dotyczącej głównie kanalizacji oczyszczania oraz uzdatniania wód). Poniesiono wydatki w wysokości 316,9 mln zł, sfinansowane ze środków publicznych (głównie budżetów gmin) i zagranicznych (ramach RPO WiM, PO IŚ i PROW) oraz środków prywatnych.

1. Porządkowanie gospodarki ściekowej, budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków

i systemów kanalizacji z uwzględnieniem terenów wrażliwych, zwłaszcza zlewni jezior oraz obszarów wód podziemnych bez izolacji

objęły realizację 167 zadań, na które poniesiono wydatki w wysokości 215,3 mln zł ze środków publicznych krajowych (przede wszystkim z samorządów gminnych), unijnych (EFRR, FS, PROW) oraz prywatnych, co stanowiło 55,2% ogólnej kwoty nakładów na ochronę środowiska⁷². Spośród nich 64,5% przeznaczono na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki, a 19,5% odprowadzającą wody opadowe. W 2011 r. efektem rzeczowym było oddanie 443,6 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki, 82,6 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej wody opadowe oraz 6 oczyszczalni ścieków o łącznej przepustowości 1,3 tys. m³/d. Najdłuższą sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki oddano do eksploatacji w powiecie mrągowskim (57 km). W 2011 r. podpisano 3 umowy o dofinansowanie ze środków RPO WiM oraz 1 umowę o dofinansowanie z POIiŚ inwestycji związanych z rozbudową i modernizacją infrastruktury wodno-ściekowej w Regionie Wielkich Jezior Mazurskich *MASTERPLAN dla Wielkich Jezior Mazurskich* (gm. Dźwierzuty, Stare Juchy i Ryn) i porządkowaniem gospodarki wodno-ściekowej oraz 4 umowy związane z budową ekologicznych mini przystani żeglarskich wraz z systemem odbioru nieczystości i segregacji odpadów, mających na celu poprawę gospodarki wodno-ściekowej (w Zalewie, Kamieniu, Piszku i Rynie).

2. W ramach działania **budowa i modernizacja sieci wodnych oraz stacji uzdatniania wody** zrealizowano 1 projekt obejmujący 153 inwestycje, na które poniesiono wydatki w wysokości 80,6 mln zł ze środków publicznych krajowych (głównie budżety samorządów gminnych) oraz funduszy unijnych (PROW, EFRR i FS). W 2011 r. efektem rzeczowym inwestycji służących gospodarce wodnej było oddanie do użytku ujęć wody o wydajności 2,3 tys. m³/d, stacji uzdatniania wody o wydajności 6,9 tys. m³/d oraz sieci wodociągowej o długości 314,9 km. Wszystkie nowe ujęcia wybudowano na terenie podregionu olsztyńskiego (powiat olsztyński i bartoszycki). Najdłuższą sieć wodociągową oddano do użytku w powiecie bartoszyckim (45,3 km) i ełckim (43,9 km). Z nakładów służących gospodarce wodnej najwięcej (48,7%) wydano na ujęcia i doprowadzenia wody, a 22,9% środków wydano na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody. Ilość środków przeznaczona na gospodarkę wodną zmalała w porównaniu z rokiem poprzednim o 38%, a na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody zwiększyła się o 48%.

⁷² Wg BDL GUS, nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska ogółem w 2011 r. wyniosły 390,4 mln zł.

3. Zalesienia i zadrzewienia objęły 1 projekt dotyczący 10 inwestycji na kwotę 164,1 tys. zł. Powierzchnia gruntów leśnych w 2011 r. wynosiła 764,1 tys. ha ogółem, w tym powierzchnia lasów 743,5 tys. ha. Odnowienia i zalesienia wyniosły ogółem 4,9 tys. ha.

4. W ramach preferowania technologii redukujących hałas, a także budowy obwodnic wokół terenów zurbanizowanych i ekranów dźwiękowych w strefach zabudowy Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) zrealizowała 2 projekty, tj. rozbudowę drogi krajowej nr 7 na odcinku od węzła Elbląg-Wschód do miejscowości Kalsk (Pasłek) wraz z rozbudową węzła drogowego Raczki w ciągu drogi krajowej nr 7 oraz budowę obwodnicy Mrągowa w ciągu drogi krajowej nr 59. Koszty tych projektów zostały szczegółowo wykazane w ramach monitoringu priorytetu 3, celu operacyjnego 3.1 Strategii.

5. W ramach restytucji gatunków fauny i flory, na terenie regionu w 2011 r. realizowany był ogólnopolski projekt koordynowany przez Stowarzyszenie Na Rzecz Dzikich Zwierząt *Sokół* wspólnie z Nadleśnictwem Nowe Ramuki, który ma na celu intensywną reintrodukcję sokoła wędrownego w Polsce. W 2011 r. kontynuowane były wsiedlenia w dotychczasowych 4 lokalizacjach, tj. w Nadleśnictwie Włocławek, Barliniek, Żmigród i Nowe Ramuki. Łącznie udało się wypuścić 71 ptaków.

6. W ramach zapewnienia warunków dla wędrowek zwierząt GDDKiA, poprzez 2 projekty, tj. rozbudowę drogi krajowej nr 7 na odcinku od węzła Elbląg-Wschód do miejscowości Kalsk (Pasłek) wraz z rozbudową węzła drogowego Raczki w ciągu drogi krajowej nr 7 oraz budowę obwodnicy Mrągowa w ciągu drogi krajowej nr 59 wykonała przejścia dla zwierząt średnich i dużych. Koszty tych projektów, podobnie jak w przypadku działania 4., stanowią tylko część wydatków poniesionych na budowę i modernizację infrastruktury drogowej, dlatego zostały szczegółowo wykazane w ramach monitoringu celu operacyjnego 3.1 Strategii.

7. W ramach racjonalnego użytkowania kopalni i rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych, wg GUS w 2011 r. łączna powierzchnia gruntów zdezastrowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w regionie wynosiła 4,7 tys. ha (o 16 ha mniej niż w 2010 r. i o 170 ha mniej niż w 2009 r.), z czego 96,7% to grunty zdezastrowane, a 3,3% to grunty zdegradowane. W ciągu roku zrehabilitowano 90 ha (25 ha na cele rolnicze i 65 ha na cele leśne), tj. o 50% mniej niż w 2010 r. i o 53% mniej niż w 2009 r. W 2011 r. starostwa powiatowe wydały 24, a Marszałek Województwa 67 koncesji na poszukiwanie, rozpoznawanie lub wydobywanie złóż kopalni podstawowych i polipolitych.

8. W ramach prawidłowego rolniczego użytkowania gleby (nawożenie, hamowanie procesów erozji) oraz zachęt do rozwoju rolnictwa ekologicznego Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w 2011 r. przeprowadził 1,5 tys. porad w zakresie doradztwa związanego z zachęcaniem do rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz ogłosił 1 konkurs na promowanie rolnictwa. W zakresie prawidłowego rolniczego użytkowania gleby udzielono 1,4 tys. porad oraz przeprowadzono 28 szkoleń dla 583 osób.

9. W ramach wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym energii geotermalnej realizowano 13 inwestycji gmin oraz podmiotów prywatnych na kwotę 20,8 mln zł, w tym 11,3 mln zł pochodziło ze środków RPO WiM i dotyczyło 4 projektów wykorzystujących OZE⁷³. Były to przede wszystkim działania dotyczące modernizacji systemów grzewczych i racjonalizacji wykorzystania energii oraz poprawy jakości powietrza poprzez modernizację systemów ciepłowniczych z wykorzystaniem biomasy oraz termomodernizacji budynków użyteczności, a także z zastosowaniem kolektorów słonecznych.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	8
liczba inicjatyw	szt.	3
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	7
liczba inwestycji	szt.	347
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	11
poniesione wydatki	zł	316 899 615
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz wzrostu produkcji i wykorzystania energii odnawialnej	szt.	1
długość infrastruktury	km	841

⁷³ Kompleksowa modernizacja systemu grzewczego z zastosowaniem OZE w Domu Pomocy w Jezioranach, Zastosowanie odnawialnych źródeł energii przy kompleksowej modernizacji systemu grzewczego Szkoły Podstawowej w Łąkorzu, Kompleksowa modernizacja systemu grzewczego w miejscowości Biała Piska, Racjonalizacja wykorzystania energii oraz poprawa jakości powietrza poprzez modernizację systemów ciepłowniczych z wykorzystaniem biomasy oraz termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Świątajno.

Priorytet 3. Nowoczesne sieci

Cel 3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
km zbudowanych i zmodernizowanych linii kolejowych	km	0	0	0	0	0	0	0	8	23
km zbudowanych i zmodernizowanych dróg	km	274,6	746,9	1 258,1	1 228,6	1 086,3	246,3	443,0	400,0	232,0
liczba publicznych punktów dostępu do Internetu (dotyczy tylko bibliotek publicznych)	szt.	12	151	174	180	233	240	242	294	299
liczba lotnisk obsługujących ruch pasażerski	szt.	1	0	0	0	0	0	0	0	0
km zbudowanych i zmodernizowanych szlaków wodnych	km	0	0	0	0	0	0	0	0	0

W 2011 r. przywrócono do użytku 23-kilometrowy odcinek linii kolejowej na trasie Szczytno-Wielbark, trwały również prace nad modernizacją linii na odcinku Olsztyn-Szczytno oraz linii nr 9 Warszawa-Gdynia. Nie wybudowano nowych szlaków wodnych ani nie zmodernizowano już istniejących, realizowano zaś prace związane z infrastrukturą turystyki wodnej (porty i przystanie żeglarskie). Rozbudowano lub modernizowano drogi krajowe na długości około 114,6 km, drogi wojewódzkie – 22,0 km oraz drogi lokalne – 210,7 km. Ogólna liczba publicznych punktów dostępu do Internetu w 2011 r. wzrosła o kolejne 5 szt. i wyniosła 299.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności** osiągniany był przez 5 działań, w ramach których realizowano 13 projektów, 175 inwestycji i wykonano prace na długości 463,3 km infrastruktury drogowej i kolejowej. Poniesione zidentyfikowane wydatki wyniosły 1,8 mld zł. Działania objęły zasięgiem całe województwo i były finansowane ze środków publicznych (głównie budżetu państwa i budżetów JST) i zagranicznych (przede wszystkim w ramach RPO WiM, PO RPW i PO IŚ) oraz środków prywatnych.

1. W ramach rozbudowy dróg krajowych i ekspresowych w 2011 r. GDDKiA przebudowała drogę nr 16 na odcinkach Biskupiec-Borki Wielkie oraz Barczewo-Biskupiec (jedna jezdnia). Roboty drogowe odbywały się na 26,4 km dróg krajowych. Budowano również drogę nr S7 na odcinkach Pasłek-Miłomłyn i Olsztynek-Nidzica. Długość powstałej infrastruktury to 67,7 km. Kontynuowano także budowę obwodnic: Elku, Olecka, zachodnią obwodnicę Mrągowa oraz zakończono budowę północnej obwodnicy Iławy. W 2011 r. duże zadania inwestycyjne objęły ponadto przebudowę i budowę dróg krajowych i obwodnic na 114,6 km o łącznej wartości około 1,2 mld zł. Część z tych zadań rozpoczęła się już w latach 2007–2009.

2. W ramach rozbudowy dróg wojewódzkich inwestycje w 2011 r. pochłonęły 35,7 mln zł. Rozbudowano

drogi nr: 592⁷⁴ (2,75 km), 526⁷⁵ (2,37 km), 503⁷⁶ (wydatki poniesione na wykonanie projektu budowlanego i wykonawczego), 667⁷⁷ i 650⁷⁸. Wykonano zadania z zakresu ciągów pieszych i pieszko-rowerowych oraz zatok autobusowych (2,3 km). Realizowano także zadania z zakresu przebudowy dróg, wzmocnienia nawierzchni i poboczy, likwidacji przełomów dróg (5,8 km) oraz przebudowano most, kładki dla pieszych i 12 przepustów znajdujących się w ciągach dróg wojewódzkich. Wykonano też zadania rozbudowy i przebudowy skrzyżowań, obejmujące również niezbędną przebudowę lub odnowę nawierzchni dróg i chodników. W 2011 r. opłacono ponadto szereg dokumentacji technicznych na kwotę około 7,5 mln zł, w różnym stopniu zaawansowania. Na bieżące utrzymanie 8,8 km dróg wojewódzkich w 2011 r. wydatkowano natomiast 12,8 mln zł ze środków budżetu województwa. Łączne wydatki na realizację działania wyniosły 48,5 mln zł.

3. W ramach rozbudowy dróg lokalnych objętej Narodowym Programem Przebudowy Dróg Lokalnych 2008–2011 przebudowano i wyremontowano około 124,8 km dróg powiatowych na łączną kwotę około 65,2 mln zł⁷⁹. Budowa, przebudowa i remont dróg gminnych kosztowały 53,2 mln zł i objęły 53,8 km⁸⁰. Ponadto 2,2 mln zł pochodzących z budżetu województwa (środki z wyłączenia gruntów z produkcji rolnej) wydano na budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych.

4. W ramach rozwoju infrastruktury kolejowej w 2011 r. zakupiono podzespół do Elektrycznego Zespołu Trakcyjnego Elf za 4,2 mln zł (odbiór końcowy pojazdu nastąpił w 2012 r.). Ponadto poniesiono koszty spłaty leasingu 3 szt. autobusów szynowych, zakupionych w 2010 r. W dalszym ciągu, w ramach RPO WiM, trwała rewitalizacja i modernizacja linii kolejowej nr 219 na odcinku Olsztyn-Szczytno – dokonano odbioru eksploatacyjnego toru na 17-kilometrowym szlaku Olsztyn-Marcinkowo. Zrewitalizowany również został 23-kilometrowy odcinek linii kolejowej nr 35 Szczytno-Wielbark, przy czym na 11-kilometrowym odcinku Szymany-Szczytno wciąż trwały prace modernizacyjne (w ramach RPO WiM). Na terenie województwa trwają również prace związane z modernizacją linii kolejowej nr 009-E65 Warszawa-Gdynia, która ma potrwać do 2014 r. W 2011 r. zmodernizowano 104,3 km linii kolejowych na terenie Lokalnego Centrum Sterowania (LCS) Działdowo oraz LCS Iława na kwotę 258,6 mln zł.

⁷⁴ Odcinek w ciągu ul. Kętrzyńskiej i Bohaterów Warszawy w m. Bartoszyce.

⁷⁵ Odcinek Śliwica-Kąty z przebudową mostu.

⁷⁶ Odcinek Elbląg-Tolknicko-Pogrodzie.

⁷⁷ Odcinek Nowa Wieś Etcka-Biała Piska.

⁷⁸ Odcinek Banie Mazurskie-Boćwinka i Grabowo-Goldap wraz ze wschodnim wylotem Goldapi.

⁷⁹ Inwestycje dotyczyły m.in. powiatów: węgorzewskiego, ostródzkiego, szczyńskiego, działdowskiego i olsztyńskiego – ogółem 25 przedsięwzięć.

⁸⁰ Inwestycje dotyczyły m.in. gmin: Szczytno, Kurzętnik, Goldap, Stawiguda, Dywity, Lidzbark – ogółem 27 przedsięwzięć.

5. W ramach **rozwoju zintegrowanego transportu publicznego w ośrodkach miejskich (Olsztyn, Elbląg, Elk)**, w Olsztynie realizowano inwestycje, które dotyczyły przebudowy drogi powiatowej Nr 1464N, wybudowania ul. Bartąskiej w ciągu drogi powiatowej nr 1372N, przebudowy ul. Bałtyckiej od skrzyżowania z Al. Schumana i ul. Artyleryjską, budowy nowego przebiegu ul. Artyleryjskiej z budową wiaduktu w ciągu ulic Partyzantów-Wojska Polskiego, przedłużenia drogi wojewódzkiej – ul. Sikorskiego od skrzyżowania z ul. Wilczyńskiego do ul. Jarockiej oraz budowy drogi gminnej – ul. Witosa na odcinku skrzyżowania z ul. Janowicza do skrzyżowania z ul. Sikorskiego. Inwestycje realizowane przez Urząd Miasta Olsztyna w 2011 r. wyniosły około 81,6 mln zł, zaś długość wybudowanej infrastruktury drogowej wyniosła około 5,3 km. W Elblągu przebudowano ul. Traugutta, skrzyżowanie ulic Gen. Grota Roweckiego i 12. Lutego, nawierzchnię drogi z budową parkingu przy ul. Rzeźniczej, skrzyżowanie ulic Grota Roweckiego, Trybunalskiej, Ratuszowej i Łączności – etap I przebudowy DW 504 oraz odnowiono nawierzchnię ul. Lotnicznej i odcinka ul. Skrzydlatej. Ponadto przebudowano ulice oraz drogowe obiekty inżynieryjne stanowiące ciąg drogi nr 503 w obszarze miasta Elbląga – etap I od Placu Słowińskiego do ul. Obrońców Pokoju. Dodatkowo nastąpiło zapewnienie dostępności komunikacyjnej kompleksu turystyczno-rekreacyjnego EUROPARK w Elblągu poprzez przebudowę ul. B. Chrobrego oraz budowę odcinka drogi w ciągu drogi powiatowej 2012N. W 2011 r. w Elblągu zrealizowano inwestycje na kwotę około 9,6 mln zł, zaś długość przebudowanej infrastruktury drogowej osiągnęła 4,14 km. W Elku realizowano projekt *Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje przy ul. Krzemowej*, zmodernizowano ul. Bema, w strefie przemysłowej wraz z niezbędną infrastrukturą oraz zmodernizowano ul. Mickiewicza – II i ostatni etap. Ponadto realizowano projekt obejmujący przebudowę ul. Sikorskiego na odcinku od ul. Łukaszczyka do ul. Dolnej. Na realizowane inwestycje poniesiono w 2011 r. wydatki w wysokości około 6,6 mln zł, dzięki czemu wybudowano 2,3 km infrastruktury drogowej.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	13
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	9
liczba inwestycji	szt.	175
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	115
poniesione wydatki	zł	1 811 103 156
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	6
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza jednostką realizującą)	szt.	84
liczba przedsiębiorców objętych projektem i/lub inicjatywą	os.	24
długość infrastruktury	km	501

Cel 3.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii

Wskaźniki celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
km zbudowanych i zmodernizowanych linii energetycznych	km	0,0	170,8	184,3	124,0	419,8	181,0	282,0	282,2	79,3
km zbudowanych i modernizowanych sieci gazowych	km	78,5	34,1	74,9	76,8	96,3	69,6	53,0	41,6	145,9

Długość przebudowanej i modernizowanej w 2011 r. infrastruktury energetycznej wyniosła 79,3 km. W tym roku kontynuowano projekty, których realizacja dobiega końca. Wyjaśnić to może malejący przyrost nowej/zmodernizowanej infrastruktury, gdyż w końcowych etapach realizacji projektów modernizowano mniej infrastruktury niż na początku. Koszt inwestycji realizowanych w 2011 r. sięga 7,2 mln zł. Budowa, rozbudowa, modernizacja sieci gazowych, stacji gazowych, gazyfikacja (Jonkowo, Warkały, Giedajty) oraz realizację i modernizację przyłączy gazowych w 2011 r. w regionie pochłonęła 22,2 mln zł. Nastąpił znaczący przyrost w stosunku do lat ubiegłych infrastruktury gazowniczej, której przybyło około 146 km.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii** osiągany był poprzez 3 działania, w ramach których realizowano 5 projektów. Poniesione zidentyfikowane wydatki wyniosły prawie 31,3 mln zł i zostały sfinansowane ze środków publicznych krajowych (głównie budżetu państwa) i zagranicznych (głównie w ramach RPO WiM) oraz środków prywatnych.

1. Rozbudowa i modernizacja sieci energetycznych objęła obszar całego województwa. Projekty sfinansowane zostały ze środków Firmy Energa S. A., RPO WiM oraz z dotacji budżetu państwa. Długość przebudowanej i zmodernizowanej infrastruktury wyniosła około 79,3 km. Projekty dotyczyły przebudowy odcinków linii napowietrznej SN 15 KV zlokalizowanych na terenie Energa Operator S. A. Oddział Olsztyn: Górowo Iławeckie-Lelkowo, Szczytno-Dźwierzuty, Olsztynek-Ostróda, Ostróda-Mostkowo, Mrągowo-Biskupiec, Lidzbark Warmiński-Dobre Miasto, Ostróda-Samin, Iława-PZ Przejazd, Iława-Lubawa, Szczytno-Pasym, Lidzbark Warmiński-Jeziorany, Olsztynek-Samin, Samin-Rybno oraz Iława-Babięty. W 2011 r. na realizację inwestycji wydatkowano około 7,2 ml zł.

2. Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej objęła budowę, rozbudowę i modernizację oraz remont sieci gazowej, modernizację stacji gazowych, gazyfikację (Jonkowo, Warkały, Giedajty) oraz realizację i modernizację przyłączy gazowych. Wszystkie inwestycje w 2011 r.

finansowane były ze środków własnych Pomorskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Gdańsku, Pomorskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Olsztynie i Mazowieckiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Białymstoku. W 2011 r. przybyło około 146 km infrastruktury gazowniczej, a na realizację inwestycji wydatkowano około 22,2 mln zł.

3. Zasadniczym celem działania wykorzystanie energii odnawialnej jest wzrost produkcji energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych w obiektach użyteczności publicznej. Realizacja celu nastąpiła poprzez modernizację, rozbudowę i montaż kolektorów słonecznych w budynkach m.in.: Centrum Rehabilitacyjno-Edukacyjnego, Samodzielnego Publicznego Zespołu Gruźlicy i Chorób Płuc w Olsztynie oraz Hotelu Młyn Klekotki. W grudniu 2011 r. podpisano umowy na realizację 2 projektów wykorzystujących energię słoneczną, których beneficjentami są Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie i Powiat Lidzbarski. W 2011 r. rozpoczął się projekt wykorzystujący energię geotermiczną, którą zastosowano w budynku przy Leśnym Arboretum w Kudypach. Została również podpisana umowa dla projektu realizowanego przez Niepubliczny Zespół Opieki Zdrowotnej Eskulap w Niechłoninie i Lidzbarku oraz umowa dla projektu wykorzystującego nowoczesną technologię otrzymywania energii ze źródeł odnawialnych – biomasy, dotyczącego budowy biogazowni o mocy 1,0 MW zlokalizowanej w m. Upałty Małe. Łączne wydatki na realizację zadania wyniosły w 2011 r. wyniosły 1,8 mln zł. WFOŚiGW w Olsztynie w latach 2007–2011 ze środków EFRR w ramach RPO WiM, Oś 6 *Środowisko przyrodnicze*, poddziałanie 6.2.1 *OZE* rozpatrzył 47 wniosków o płatność. Całkowita kwota wydatków objętych wnioskami o płatność, które dotyczyły projektów z zakresu odnawialnych źródeł energii to 13,2 mln zł, w tym refundacja wyniosła 8,3 mln zł, z czego dofinansowanie UE to 8,1 mln zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	5
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	4
liczba inwestycji	szt.	174
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	22
poniesione wydatki	zł	31 250 628
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz produkcji i wykorzystania energii odnawialnej	szt.	3
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza jednostką realizującą)	szt.	0
długość infrastruktury	km	225,2

Cel 3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej

Wskaźnik celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba projektów samorządu województwa z partnerami spoza regionu	szt.	4	23	30	40	127	72	77	12	20

Wskaźnik ilości projektów w 2011 r. jest wyższy niż w roku poprzednim, jednak wyraźnie niższy od wskaźnika w latach poprzednich co wynika przede wszystkim z odmiennej metodologii obliczeń. W związku z tym interpretacja dynamiki wskaźnika będzie możliwa dopiero w kolejnych latach (pod warunkiem braku znaczących zmian w metodologii).

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej** osiągniany był poprzez realizację 4 działań, w ramach których podjęto 20 projektów i 43 inicjatywy. 19 z nich było realizowanych na rzecz przedsiębiorców, a 28 na rzecz rozwoju turystyki. W działaniach uczestniczyły 862 organizacje i 271,4 tys. osób. W rezultacie powstało 20 nowych organizacji. Wydatki poniesione na realizację działań wyniosły 6,5 mln zł i były finansowane ze środków publicznych (głównie budżetu państwa i budżetu województwa) i zagranicznych (w ramach programów unijnych) oraz środków prywatnych. Ponad 65% funduszy przeznaczono na współpracę z regionami partnerskimi nie graniczącymi z Warmią i Mazurami oraz ponad 15% – na współpracę z partnerami bałtyckimi, 11% – współpracę z regionami sąsiadującymi i 8% – współpracę z obwodem kaliningradzkim. Wynika zatem, że nastąpił wyraźny spadek wydatków na współpracę z pozostałymi regionami (z 82% w 2010 r.), jednak ten kierunek współpracy w dalszym ciągu pozostaje najważniejszy.

1. W ramach współpracy z regionami bałtyckimi, w stosunku do 2010 r. zidentyfikowano większą liczbę realizowanych projektów i inicjatyw. Wzrost liczby projektów o 6 w porównaniu z rokiem poprzednim wskazywał na poprawiające się warunki do prowadzenia współpracy z partnerami z tego obszaru geograficznego, w czym dużą rolę odegrał *Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk*, w ramach którego sfinansowane zostały 4 projekty⁸¹. Tendencję tę podkreśla zdecydowany wzrost poniesionych wydatków oraz liczby osób uczestniczących w projektach/inicjatywach w stosunku do 2010 r. Na realizację tego działania w 2011 r. przeznaczone

⁸¹ Yc3 – Projekt Współpracy Transgranicznej i Komunikacji Młodzieży, International Theatre-joint cultural – workshops in the South Baltic Region, LIFESCAPE – Implementing European Landscape Convention, MOMENT – Nowoczesne zarządzanie wodą w południowym obszarze Morza Bałtyckiego.

czono prawie 1,0 mln zł, a w jego realizacji udział wzięło 27,5 tys. osób.

2. Wskaźniki współpracy z pozostałymi regionami sąsiadującymi z Warmią i Mazurami kształtowały się w sposób zbliżony jak w 2010 r. Podobnie jak w roku poprzednim, należy podkreślić dużą aktywność Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej realizującej szereg projektów i inicjatyw kulturalnych⁸², podobnie jak Centrum Spotkań Europejskich *Światowid*⁸³. Znacząca jest w dalszym ciągu współpraca z polskimi regionami, jaką podejmuje biuro regionalne w Brukseli, także w ramach Domu Polski Wschodniej. Szczególny charakter biura sprawia, że trudne było w jego przypadku wyodrębnienie dokładnych wskaźników, jednak można powiedzieć, że jego istnienie znacznie przyczynia się do intensyfikacji realizowanych przedsięwzięć.

3. W ramach współpracy z Obwodem Kalinińskim, podobnie jak rok wcześniej, podejmowano wiele inicjatyw o szerokim spektrum tematów. Nieliczne projekty finansowane były z RPO WiM⁸⁴ bądź innych programów zagranicznych, żaden z projektów złożonych do Programu Współpracy Litwa-Polska-Rosja się nie rozpoczął. Przeważały inicjatywy dotyczące ochrony zdrowia, kultury, ochrony środowiska, promocji regionalnej i gospodarczej oraz turystyki i sportu.

4. Najwięcej projektów i inicjatyw, pochłaniających największą część środków, realizowanych było w ramach współpracy z innymi regionami partnerskimi. Zakres geograficzny i tematyczny działań jest bardzo szeroki. Partnerami działań są nie tylko regiony, z którymi województwo utrzymuje oficjalną współpracę, ale także różnego rodzaju podmioty z innych krajów, które zostają partnerami instytucji samorządowych ze względu na cele realizowanych projektów. W związku z bardzo dużą liczbą projektów i inicjatyw, można wymienić tu jedynie te o największych poniesionych wydatkach: działania podejmowane przez Departament Polityki Jakości Urzędu Marszałkowskiego – projekt *Model kształcenia w branży gastronomiczno-hotelarskiej* (ok. 780 tys. zł), działalność Sieci Miast Cittaslow (ok. 695 tys. zł), całość współpracy z Departamentem Côtes d'Armor we Francji (ok. 378 tys. zł), czy też projekty realizowane przez Departament Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego (sieć ENCORE – 41,0 tys. zł, SURF-NATURE 81,3 tys. zł, MANEV 168,5 tys. zł).

⁸² Do dużych projektów należy zaliczyć zakup nowości w ramach Programu Biblioteki Narodowej, projekty *Biblioteka+*, *Program Rozwoju Bibliotek oraz Biblioteki w społeczeństwie wiedzy – strategia dla przyszłości*, Dyskusyjne Kluby Książki. Poza tym zorganizowano konkursy, wystawy i spotkania poświęcone twórczości Czesława Miłosza oraz inicjatywę *Rozegraj Unię – debaty o Prezydencji*.

⁸³ Najważniejsze projekty realizowane przez Centrum to: Ogólnopolski Festiwal Sztuki Słowa... *Czy to jest kochanie? oraz Elbląskie Noce. Festiwal Piosenki Wartościowej*.

⁸⁴ Udział w XIV Międzynarodowej Wystawie AgroComplex 2011 oraz konferencje przede wszystkim nt. ulg i zwolnień podatkowych dla inwestorów funkcjonujących w W-M SSE oraz działalności Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	20
liczba inicjatyw	szt.	43
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	49
liczba inwestycji	szt.	1
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	0
poniesione wydatki	zł	6 539 714
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz przedsiębiorców	szt.	19
liczba projektów i/lub inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki	szt.	28
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza jednostką realizującą)	szt.	862
liczba nowych organizacji	szt.	20
liczba osób uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach	os.	271 363
liczba przedsiębiorców objętych projektem i/lub inicjatywą	os.	457

Cel 3.4. Monitoring środowiska

Wskaźnik celu operacyjnego

wskaźnik	miara	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
liczba badań monitoringowych z podziałem na komponenty	tys. szt.	2,8	8,7	16,5	20,5	27,1	20,0	20,4	21,4	18,3

Monitoring wszystkich komponentów środowiska oraz działań wpływających na stan środowiska naturalnego prowadzony był na bieżąco w ramach działalności wynikającej z przepisów prawa przez WIOŚ, W-MSS-E, Stacje Chemiczno-Rolnicze oraz Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Podsumowanie analizy stanu środowiska w województwie ukazało się w *Raporcie o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2011 roku*.

Działania realizowane w 2011 roku

Cel operacyjny **Monitoring środowiska** osiągnąć był poprzez realizację 1 działania, w ramach którego realizowano 2 projekty na kwotę 0,9 mln zł. Działania realizowano na terenie całego województwa, a finansowano je ze środków budżetu państwa i zagranicznych (w ramach NMF i RPO WiM).

1. W ramach rozbudowy systemu monitoringu na wszystkie komponenty środowiska naturalnego i wszystkie uciążliwe obiekty i zjawiska, w ramach projektu PL 0311 pn.: *Usprawnienie funkcjonowania Warmińsko-Mazurskiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Olsztynie i utworzenie w Delegaturze w Giżycku centrum kształcenia kadr na potrzeby Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie badania jezior współfinansowa-*

nego z NMF zakupiono mineralizator, zestawy komputerowe oraz samochód w kwocie 142,7 tys. zł. W ramach projektu pn.: *Zakup trzech samochodów terenowych ze specjalistycznym wyposażeniem*, dofinansowanego ze środków EFRR w ramach RPO WiM zakupiono także 3 samochody terenowe ze specjalistycznym wyposażeniem na kwotę 721,0 tys. zł.

Podsumowanie wskaźników działań

wskaźnik	miara	wartość 2011
liczba projektów	szt.	2
liczba inicjatyw	szt.	0
liczba projektów i/lub inicjatyw finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	1
liczba inwestycji	szt.	2
liczba inwestycji finansowo/organizacyjnie wspartych przez samorząd województwa	szt.	1
poniesione wydatki	zł	863 702
liczba organizacji uczestniczących w projektach i/lub inicjatywach (poza jednostką realizującą)	szt.	0

V. Komentarze jednostek monitorujących Strategię na temat jej realizacji

1.1 Wzrost konkurencyjności firm

Na działania związane z podnoszeniem konkurencyjności firm w województwie wydano w 2011 r. o ponad połowę mniej środków niż rok wcześniej. Bezpośredni wpływ na taką sytuację ma silna korelacja pomiędzy liczbą działań realizowanych w ramach celu i dostępnością środków z funduszy strukturalnych. Udzielono o połowę mniej wsparcia bezwrotnego niż rok wcześniej ze względu na wyczerpanie alokacji na priorytety związane z przedsiębiorczością zarówno w ramach RPO WiM jak i PO IG (choć nadal jest to najbardziej popularna forma dofinansowania). Nie odnotowano dużego wzrostu zainteresowania pożyczkami dofinansowanymi ze środków unijnych, które pozostają alternatywną formą pozyskania środków na inwestycje. Należy jednak podkreślić, iż w 2011 r. prawie trzykrotnie wzrosła ilość podpisanych umów o poręczenia. Na realizację celu operacyjnego duży wpływ miały projekty realizowane przez WMARR oraz uczelnie. UWM kontynuował m.in. projekty badawcze na kwotę ponad 7,5 mln. Kolejne 3,8 mln zł na projekty związane z działalnością B+R ukierunkowaną na rozwój innowacyjnej gospodarki regionu wydał Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN. Ponadto zakończono prace związane z Regionalną Strategią Innowacyjności Województwa poprzez przygotowanie metodologii monitoringu oraz zestawu wskaźników do oceny stopnia jej realizacji. Odnotowano również zwiększoną aktywność klastrów, które pozyskiwały środki unijne zarówno na tzw. twarde inwestycje, jak i działania promocyjne i marketingowe. Kontynuowano realizację Regionalnego Programu Promocji Jakości.

1.2 Wzrost liczby miejsc pracy

Sytuacja warmińsko-mazurskiego rynku pracy w 2011 r. była trudna. Niekorzystnym zjawiskiem pozostało przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia – w niektórych powiatach wzrost stopy bezrobocia był znacznie wyższy niż przeciętnie w województwie, czy kraju. Jednym z najpoważniejszych i najtrudniejszych do rozwiązania problemów regionalnego rynku pracy pozostaje bezrobocie długotrwałe, które dotyczy zarówno ludzi młodych, będących w wieku potencjalnie największej aktywności zawodowej, jak i osób starszych, które nadal mogą być aktywne zawodowo. W związku z tym na rok 2012 zaplanowano realizację działań w następujących obszarach rynku pracy: kształtowanie, w oparciu o model flexicurity, nowoczesnego rynku pracy, odpowiadającego na wyzwania, związane ze zmianami demograficznymi, jakie ujawniają się w najbliższych latach, wspieranie aktywizacji zawodowej grup społecznych, które do tej pory były niewystarczająco obecne na rynku pracy, podejmowanie i wspieranie działań, zmierzających do podnoszenia poziomu aktywności edukacyjnej i zawodowej mieszkańców, wspieranie rozwoju

przedsiębiorczości poprzez utrzymywanie istniejących i powstawanie nowych miejsc pracy.

1.3 Skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych

Wsparcie systemu pozyskiwania inwestorów zewnętrznych realizowane jest głównie przez samorząd województwa oraz WMARR, które kontynuowały dotychczasowe działania uzupełniając je projektami rozpoczętymi w 2011 r. Należy podkreślić, iż dzięki zaangażowaniu WMARR w projekt pn. *Tworzenie i rozwój sieci współpracy COI* udało się zainicjować proces aktywizacji samorządów w zakresie pozyskiwania inwestorów. Dzięki środkom finansowym pochodzącym z projektu rozpoczęto monitoring terenów inwestycyjnych regionu, który stał się dla gmin cennym źródłem informacji dla lepszego przygotowania oferty inwestycyjnej. Ponadto podjęto działania mające na celu wsparcie samorządów w zakresie pozyskiwania i opracowywania informacji na potrzeby potencjalnych inwestorów. Przedstawiciele regionu uczestniczyli w szeregu wydarzeń, podczas których promowali ofertę inwestycyjną województwa warmińsko-mazurskiego.

1.4 Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości

Działania realizowane w ramach celu dotyczyły w szczególności promocji żywności wysokiej jakości, zarówno wśród konsumentów, jak i producentów i dostawców (targi oraz wystawy w kraju i zagranicą). Prowadzono również wymianę wiedzy i propagowanie współpracy pomiędzy podmiotami związanymi z sektorem rolniczo-spożywczym, w tym m.in. poprzez uczestnictwo w sieci Dziedzictwa Kulinarne Warmii, Mazur i Powiśla. Na szczególną uwagę zasługuje kontynuacja *Kalendarza imprez regionalnych promujących żywność naturalną, tradycyjną, lokalną i regionalną województwa warmińsko-mazurskiego*, w ramach którego odbyło się aż 19 imprez. Mając na uwadze obecne trendy dotyczące preferencji konsumentów odnośnie żywności wysokiej jakości, w kolejnych latach niezbędne będzie utrzymanie działań promujących ten rodzaj produktów.

1.5 Wzrost potencjału turystycznego

Turystyka, która jest jednym z elementów zrównoważonego rozwoju województwa, charakteryzuje się dużym potencjałem rozwojowym i wieloma niewykorzystanymi możliwościami. Zaktualizowana w 2010 r. *Strategia rozwoju turystyki województwa warmińsko-mazurskiego* nakreśla główne kierunki rozwoju turystyki poprzez rozwój i promocję regionalnych produktów turystycznych oraz aktywizację społeczną na rzecz turysty-

ki i krajoznawstwa. Realizacja założeń Strategii wymaga szczególnego współdziałania i partnerstwa samorządu z lokalnymi organizacjami turystycznymi, lokalnymi grupami działania oraz branżą turystyczną. Główne działania w ramach celu operacyjnego skierowane były na intensywną promocję regionu w kraju i za granicą poprzez udział m.in. w targach. Do najważniejszych elementów kampanii promocyjnej należała promocja hasła *Mazury Cud Natury* oraz realizacja projektu pn. *Kampania promocji turystycznej Warmii i Mazur*. Głównymi partnerami w zakresie realizacji celu byli: Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna, Polska Organizacja Turystyczna, PTTK – Zarząd Główny oraz Oddział Warmińsko-Mazurski w Olsztynie i Oddział Ziemi Elbląskiej, Administracja Obwodu Kaliningradzkiego. Potencjał turystyczny regionu nie jest wystarczająco wykorzystany m.in. ze względu na zły stan infrastruktury turystycznej. Dalszy wzrost potencjału turystycznego wymaga stworzenia szerokiej oferty przyjazdowej na Warmię i Mazury przez cały rok.

1.6. Wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa

W 2011 r. wzrosła liczba zadań, na rzecz osób starszych, realizowanych przez organizacje pozarządowe, dofinansowywanych z budżetu województwa warmińsko-mazurskiego w ramach otwartych konkursów ofert (samorząd województwa dofinansował 7 zadań na rzecz osób starszych, dofinansowanie wyniosło 40,5 tys. zł, tj. blisko 25% środków przeznaczonych na dotacje w obszarze pomocy społecznej). Również w ramach wielu innych zadań w obszarze pomocy społecznej pośrednimi odbiorcami były osoby starsze. Rok 2011 to okres dalszej intensyfikacji działań, debat, konferencji mających na celu zwrócenie uwagi społeczeństwa na zachodzące zmiany demograficzne. Coraz więcej uwagi poświęca się budowaniu i promowaniu pozytywnego wizerunku osób starszych oraz procesu starzenia się jako etapu życia generującego wyzwania, a nie problemy. W drugiej połowie monitorowanego roku rozpoczęto intensywną promocję i przygotowania do roku 2012, który został ogłoszony przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej, a w regionie rozpoczęto promocję projektu *Warmia Mazury Senior Games 2012*.

1.7. Wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu

W monitorowanym roku na szczególną uwagę zasługuje ukonstytuowanie się Regionalnego Systemu Usług oraz działania realizowane wspólnie przez instytucje otoczenia biznesu. Zainicjowany przez samorząd województwa w ubiegłych latach proces zacieśniania współpracy pomiędzy IOB w regionie sprzyja dzieleniu się dobrymi praktykami oraz kreowaniu nowych pomysłów, a co za tym idzie, poszerzaniu oferty specjali-

stycznych usług wysokiej jakości (w tym proinnowacyjnych). Stan zaawansowania prac nad budową trzech parków naukowo-technologicznych również wskazuje na znaczące zmiany w ofercie usług dla biznesu w niedalekiej przyszłości.

1.8. Tworzenie społeczeństwa informacyjnego

W regionie kontynuowano flagowe projekty, polegające głównie na rozbudowie sieci szerokopasmowych i tworzeniu sprzyjających warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego, szczególnie w trzech największych miastach. Na uwagę zasługują również działania zmierzające do usprawnienia informatyzacji systemu opieki zdrowotnej, edukacji oraz usług dla przedsiębiorców (w tym tworzona przez samorząd województwa platforma GIS dla przedsiębiorców, która wprowadza system obsługi inwestora poprzez technologię informatyczną łączącą lokalizację obiektów z ich charakterystyką opisową). Mając na uwadze, iż 9 na 10 firm korzysta z Internetu i ponad połowa gospodarstw domowych posiada stały dostęp do sieci, należy oczekiwać stalego postępu w rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz systematycznego zwiększania się odsetka usług publicznych dostępnych on-line.

1.9. Doskonalenie administracji

Decyzją samorządu województwa, od 2000 r. realizowany jest Warmińsko-Mazurski Program Promocji Jakości na lata 2000-2015. M.in. dzięki działaniom podejmowanym przez samorząd w ramach tego oraz innych programów, trwa proces doskonalenia administracji samorządowej w regionie i z roku na rok zwiększa się jego skala i zasięg. Nadal należy rozszerzać zakres edukacji projakościowej skierowanej do samorządów lokalnych, w szczególności poprzez większy ich udział w *Warmińsko-Mazurskiej Nagrodzie Jakości* oraz w konkursie *Gmina Fair Play*. Dzięki realizacji przez Urząd Marszałkowski w ramach RPO WiM projektów *Promocja idei Cittaslow na Warmii Mazurach i Powiślu, Produkt regionalny Województwa Warmińsko-Mazurskiego – cykl konkursów, Cittaslow – sieć miast Warmii Mazur i Powiśla stawiających na dobrą jakość życia* wzrosły możliwości oddziaływania samorządu województwa na samorządy lokalne w zakresie rozpowszechniania projakościowych, nowoczesnych rozwiązań i koncepcji ukierunkowanych na doskonalenie zarządzania organizacjami, w tym organizacjami publicznymi.

2.1 Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy

Udostępnianie wysokiej jakości usług cyfrowych w szkołach prowadzi do rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz usprawnia funkcjonowanie placówek edukacyjnych. Prowadzenie badań ankietowych pozwala na określenie wymaganych przez pracodawców kompetencji przyszłych pracowników oraz dostosowanie

systemu kształcenia do oczekiwań współczesnego rynku pracy. Ponadto aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu stosowane przez urzędy pracy w postaci staży dla bezrobotnych, szkoleń czy też przygotowania zawodowego dorosłych również stanowią istotny instrument przeciwdziałania niekorzystnemu zjawisku bezrobocia i powinny w dalszym ciągu być stosowane.

2.2 Różnorodna i dostępna edukacja

Do rozwoju i nabywania niezbędnych zawodowych kwalifikacji uczniów/studentów przyczyni się dobrze przygotowana kadra dydaktyczna, której pozyskanie powinno być priorytetem w regionie. Pomoc i wsparcie udzielane młodzieży prowadzi do lepszego ich rozwoju intelektualnego oraz do nabycia umiejętności podejmowania w przyszłości świadomych decyzji. W 2011 r. placówki oświatowe starały się wychodzić na przeciw dzisiejszym realiom rynku pracy poprzez różnorodną ofertę doksztalcenia, możliwość potwierdzania kwalifikacji oraz szeroką ofertę doksztalcenia kadry oświatowej. Niezastąpiona jest też pomoc studentom mającym dopiero stawiać czoła aktualnym wymaganiom zawodowym. Z kolei przystosowanie sal wykładowych i innych pomieszczeń dydaktycznych poprzez wyposażenie np. w specjalistyczne sprzęty, sprzyja zdobywaniu wiedzy oraz rozwijaniu zdolności poznawczych studentów. Ogólnie można stwierdzić, iż funkcjonujące na terenie regionu szkoły zawodowe oraz wyższe w 2011 r. podążały w dobrym kierunku rozwoju własnej infrastruktury oraz podnoszenia jakości kształcenia. Rezultatem tego, z pewnością, będzie wielu wykształconych i lepiej przystosowanych do aktualnych wymagań rynku pracy absolwentów.

2.3 Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Działania w zakresie realizacji celu skierowane były głównie do organizacji trzeciego sektora, jako aktywnego przedstawiciela rozwiniętego społeczeństwa obywatelskiego, a także do samorządów lokalnych – naturalnego, najważniejszego partnera instytucji obywatelskich. Samorządy w tym Samorząd Województwa wspierały finansowo organizacje pozarządowe realizujące zadania publiczne w podobnym zakresie jak w roku 2010. Powstały i rozwijały się ośrodki pomagające w profesjonalizacji organizacji, szczególnie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, zarządzaniu, pozyskiwaniu informacji. Obok Regionalnych Ośrodków EFS funkcjonowały Centra Organizacji Pozarządowych (COP) oraz OWIESy. Sektor pozarządowy z jednej strony jest reprezentantem potrzeb, zainteresowań, misji osób go tworzących i formą aktywności oddolnej, z drugiej strony w sytuacji wysokiego bezrobocia, coraz częściej powinien być postrzegany jako miejsce pracy. Sektor pozarządowy wciąż cechuje mały profesjonalizm, słaby potencjał kadrowy i finansowy. Środkami zaradczymi w tym względzie może być podjęcie działań dotyczących np. promowania sektora pozarządowego lub ułatwiania jego działal-

ności – w różnych formach np.: tworzenie funduszy pożyczkowo-poręczeniowych, ułatwiania w pozyskiwaniu dotacji, doradztwo, szkolenia itp. Promowane powinny być również ośrodki wspierające działalność III sektora, a także powinno podejmować się szereg działań ułatwiających współpracę pomiędzy nimi oraz szeroko pojętą współpracę pomiędzy podmiotami publicznymi, pozarządowymi i gospodarczymi. Wsparcie ponadto powinno zostać skierowane na ekonomię społeczną, szczególnie na sektor pozarządowy jako miejsce pracy, na promowanie działalności gospodarczej, a także odpłatnej działalności pożytku publicznego organizacji pozarządowych. Wzmocnione powinny zostać działania przyczyniające się do kształtowania postaw obywatelskich w szkołach i innych społecznościach, szczególnie działania prospołeczne, wolontarystyczne i filantropijne. Ponadto powinny nadal być podejmowane działania promujące biznes odpowiedzialny społecznie oraz inicjatywy odpowiadające potrzebom społecznym.

2.4 Wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych

W województwie sytuacja epidemiologiczna w przypadku większości chorób zakaźnych systematycznie poprawia się, dzięki konsekwentnie prowadzonym szczepieniom ochronnym. Problemem naszego województwa jest nadal wysoki współczynnik zapadalności na boreliozę i kleszczowe zapalenie mózgu. Nadal niepokojącym zjawiskiem jest niedostateczna liczba lekarzy, co zdecydowanie utrudnia dostęp do świadczeń medycznych. W związku z tym konieczne jest podjęcie działań mających na celu umożliwienie lekarzom kształcenia specjalistycznego, stworzenie możliwości rozwoju zawodowego oraz stosowanie odpowiedniej polityki płacowej. W województwie obserwuje się systematyczne wydłużanie przeciętnego trwania życia, zarówno mężczyzn jak i kobiet. Na wzrost wskaźnika w znacznym stopniu wpływa zwiększająca się liczba osób biorących udział w badaniach profilaktycznych. Dlatego też pożądane jest dalsze wdrażanie działań profilaktycznych, a tym samym zwiększenia środków finansowych przeznaczonych na ten cel. Pozytywnym zjawiskiem jest systematyczne zmniejszanie się umieralności niemowląt dzięki konsekwentnej realizacji Programu Optymalizacji Opieki Okołoporodowej. Rozbudowa i modernizacja zakładów opieki zdrowotnej oraz doposażenie jednostek w sprzęt specjalistyczny i aparaturę medyczną przyczyniły się do poprawy jakości i dostępności usług medycznych. Wskazane jest dalsze wspieranie działań dotyczących m.in. modernizacji szpitali oraz zakupu i wymiany specjalistycznego sprzętu medycznego.

2.5 Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w województwie warmińsko-mazurskim ulega systematycznej poprawie. Pozyskane środki finansowe pochodzące głównie z funduszy unijnych umożliwiły

podniesienie jakości realizowanych zadań. Dzięki temu wzrosła m.in. wykrywalność przestępstw w województwie warmińsko-mazurskim. Dalsza współpraca Samorządu z Policją skierowana powinna być w dalszym ciągu na wsparcie, które przyczyni się do jeszcze większej poprawy realizowanych zadań, m.in. poprzez zakup sprzętu czy szkolenia. Zmniejszenie ilości pożarów w stosunku do roku 2010 nie odzwierciedla w pełni sytuacji straży pożarnej, której prawidłowe i sprawne funkcjonowanie uzależnione jest w znacznej mierze od właściwego zabezpieczenia w sprzęt specjalistyczny i transportowy. Zagrożeniem mogącym mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne jest przede wszystkim zagrożenie powodziowe. Specyficzne warunki hydrologiczne, liczne rzeki, kanały, znaczna długość wałów przeciwpowodziowych i ilości budowli hydrotechnicznych powodują, iż na ternie szczególnie Żuław mamy do czynienia z ciągłym zagrożeniem powodziowym. Na tym terenie odbudowy i modernizacji wymaga 161,7 km wałów przeciwpowodziowych, co stanowi ponad 40% stanu ewidencyjnego. Natomiast na wschód od Żuław modernizacji wymaga tylko 7% stanu ewidencyjnego wałów. Szansę na zmianę tej sytuacji należy upatrywać m.in. w pozyskiwaniu środków z UE.

2.6 Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu

Z uwagi na dużą liczbę dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej umieszczanych na podstawie wyroków sądów rodzinnych w zastępczych formach opieki, należy rozwijać rodzinne formy opieki zastępczej, szczególnie rodzinne domy dziecka i zawodowe rodziny zastępcze, gdyż oferują one dzieciom wyższą jakość usługi opiekuńczej (zbliżoną do rodziny naturalnej) niż całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze. Istotnym zadaniem dla pomocy i integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim jest tworzenie i rozwijanie sieci placówek działających na rzecz osób starszych, zarówno wsparcia dziennego, jak i całodobowych, w tym: domów pomocy społecznej, rodzinnych domów pomocy, placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym i w podeszłym wieku prowadzonym w formie działalności gospodarczej zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej. Proces zlecania do realizacji zadań w zakresie pomocy społecznej organizacjom pozarządowym przez samorządy gmin, powiatów i województwa wymaga stałego monitorowania i ciągłego doskonalenia tego rodzaju działalności. Wymierne efekty rehabilitacji zawodowej w zakładach aktywności zawodowej wskazują, że realizacja tego rodzaju zadań odpowiada na potrzeby środowiska osób niepełnosprawnych w tym zakresie. Dlatego też, niezbędna jest kontynuacja tego zadania, zwłaszcza w powiatach charakteryzujących się dużym odsetkiem bezrobotnych osób niepełnosprawnych. Z uwagi na niewystarczającą w województwie warmińsko-mazurskim liczbę placówek służących rehabilitacji, niezbędna jest

kontynuacja w latach następnych dofinansowania robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), przekazanych Samorządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Realizacja tego zadania umożliwi szerszy dostęp do usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania. Podstawowym partnerem samorządu województwa w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych są organizacje pozarządowe. Partnerstwo to daje możliwość efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu tych osób. Dlatego należy zwiększać udział organizacji pozarządowych w zaspokajaniu potrzeb osób niepełnosprawnych, poprzez dalsze zlecanie tym organizacjom zadań publicznych, szczególnie z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej.

2.7 Wzrost dostępności mieszkań

Poprawa sytuacji mieszkaniowej w województwie warmińsko-mazurskim zależy w dużej mierze od zwiększenia budowy liczby mieszkań, w tym realizowanych w ramach budownictwa społecznego i socjalnego. Zwiększenia wymagają również środki finansowe pochodzące z budżetu samorządów gminnych na realizację budownictwa komunalnego. Polepszeniu powinna także ulec kondycja finansowa samorządów gminnych, a środki finansowe powinny być kierowane na budownictwo społeczne i socjalne, czego rezultatem byłoby zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych ludności będącej w trudnej sytuacji materialnej (obecnie samorządy gminne przeznaczają większość środków inwestycyjnych na zadania współfinansowane ze środków UE – zadania te nie obejmują budowy mieszkań). Finansowego wsparcia ze źródeł budżetu państwa w ramach programów rządowych funduszy celowych, obsługiwanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego wymaga ludność najuboższa. Kontynuowany powinien być także rządowy program *Rodzina na swoim*, skierowany do małżeństw i osób samotnie wychowujących dzieci i nieposiadających własnego mieszkania – w ramach pomocy finansowej z budżetu państwa. Większa ilość gruntów powinna być przeznaczana pod budownictwo mieszkaniowe w sposób polegający na przystępowaniu do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz na uzbrajaniu terenów – budowie infrastruktury technicznej. Zmniejszona powinna zostać czasochłonność procedur planistycznych oraz usunięte bariery administracyjne związane z procesem budowlanym. Działania na wielu płaszczyznach planowania przestrzennego na szczeblach gminnych powinny być spójne i strategiczne. Kontroli powinna podlegać zarówno projektowana nowopowstająca zabudowa mieszkaniowa, jak i jej lokalizacja aby zapobiec chaosowi przestrzennemu i konfliktom pomiędzy interesem społecznym a inwestorami poprzez sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zamiast decyzji o warunkach zabudowy. Wzrosnąć powinny

również gminne środki finansowe przeznaczone na budowę infrastruktury technicznej. Sytuacja finansowa indywidualnych osób i ich zdolność kredytowa wiąże się z możliwością zakupu mieszkań na wolnym rynku i stanowi dodatkową barierę poprawy sytuacji mieszkaniowej w regionie. Nacisk powinien być ponadto położony nacisku nie tylko na nowe budownictwo, ale i na starą substancję mieszkaniową, dlatego nadal powinien być prowadzony monitoring stanu technicznego starej zabudowy oraz podjęte kolejne działania ratownicze starej tkanki mieszkaniowej oraz zlikwidowane zaległości remontowe.

2.8 Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej

Realizację celu pn. Wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej w roku 2011 należy ocenić pozytywnie. Realizacja objęła 4 działania, a w nich 48 projektów. Województwo Warmińsko-Mazurskie wzbogaciło się o 7 pełnowymiarowych sal sportowych z czego 2 były pierwszymi w danej gminie. Część zadań, realizowana była w cyklu wieloletnim. Realizacja objęła obszar całego Województwa. Działania dotyczące celu operacyjnego powinny iść w kierunku budowy sal sportowych szczególnie w gminach, które nie posiadają pełnowymiarowych sal sportowych. W każdym powiecie powinien powstać stadion piłkarsko-lekkoatletyczny, który spełnia warunki do rozgrywania zawodów piłkarskich oraz lekkoatletycznych. Budowa nowych hal, boisk, czy modernizacja istniejącej bazy sportowej ma duży wpływ na rozwijanie zainteresowań sportowo-rekreacyjnych mieszkańców województwa oraz zwiększenie jego atrakcyjności.

2.9 Poprawa jakości i ochrona środowiska

Miarą poziomu inwestowania w ochronę środowiska może być odniesienie wielkości wydatków na ten cel do liczby ludności. Wysokość nakładów na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2011 r. ukształtowała się na poziomie 269 zł (w 2010 r. 282 zł), a na gospodarkę wodną 77 zł (w 2010 r. 84 zł). Głównym źródłem finansowania nakładów służących ochronie środowiska w 2011 r. były środki własne (38,9%), z zagranicy (25,6%) oraz fundusze ekologiczne (20,71%). W województwie należy dążyć do rozwiązania problemów gospodarki odpadami komunalnymi. Istotnym zagadnieniem jest wdrażanie proekologicznych i ekonomicznie efektywnych metod zapobiegania powstawaniu odpadów. Istotne jest dążenie do usunięcia PCB i azbestu z obszaru województwa. W dalszym ciągu należy dążyć do rozwiązania problemów gospodarki ściekowej na terenach rozproszonej zabudowy oraz użytkowanych turystycznie. Ze względu na objęcie blisko połowy województwa obszarami prawnie chronionymi ze względu na walory przyrodnicze, nieodzowne jest kompleksowe podejście do ochrony przyrody, m.in. poprzez edukację mieszkańców, zapewnienie źródeł finansowania proekologicznych przedsięwzięć

na obszarach cennych przyrodniczo, wypracowanie koncepcji ochrony krajobrazu.

3.1. Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności

Sieć dróg na terenie Warmii i Mazur, która tworzy prawidłowy układ komunikacyjny stwarza możliwość połączeń o znaczeniu krajowym i tranzytowym, pod warunkiem, że ich parametry będą odpowiadały rosnącemu natężeniu ruchu. Problemem jest znaczna liczba obiektów nienormatywnych w ciągu dróg, brak obwodnic i niezadawalający stan sieci drogowej, co powoduje utrudnienia w transporcie towarów i osób. Na szczególną uwagę zasługują odcinki strategiczne dla rozwoju regionu, tj. nr 16, 51 i E7, ponieważ stan techniczny infrastruktury komunikacyjnej nie tylko wpływa na bezpieczeństwo podróżowania i dostępność regionu dla turystów, lecz także determinuje zachowania przedsiębiorców.

3.2. Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii

W 2011 roku kontynuowana była realizacja projektów rozbudowy i modernizacji sieci energetycznych m.in. w powiatach: działdowskim, iławskim, ostródzkim, bartoszyckim, lidzbarskim, mrągowskim, olsztyńskim i szczycieńskim. Długość przebudowanej i modernizowanej infrastruktury energetycznej w 2011 r. była jednak mniejsza niż w roku 2010. Malejący przyrost infrastruktury wynika z kończenia projektów rozpoczętych w ubiegłych latach. W 2011 r. nastąpił natomiast znaczący przyrost w stosunku do lat ubiegłych nowopowstałej infrastruktury gazowniczej – 145,9 km. Realizowane były projekty we wszystkich powiatach oprócz: braniewskiego, działdowskiego, ełckiego, gołdapskiego i węgorzewskiego. Prace budowlane i modernizacyjne nośników energii prowadzone w przyszłości pozwolą na stopniowe dostosowanie sieci tych nośników do wymogów unijnych, a także na zaspokojenie potrzeb potencjalnych odbiorców.

3.3. Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej

Jak w roku ubiegłym, również w 2011 r. cel operacyjny Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej był realizowany przez 4 działania. W ich ramach zainicjowano 20 projektów i 43 inicjatywy (jest to suma zagregowanych obszarów działań, w których realizowane były projekty i inicjatywy – realnie ich liczba wynosiła odpowiednio ok. 60 i 110). W związku ze wspomnianą już zmianą metodologii dynamika zanotowanych wskaźników jest w 2011 r. nadal trudna do interpretacji, ponieważ podejmowane działania zostały zagregowane w poszczególnych obszarach. Na podstawie zgromadzonych danych źródłowych widać, że liczba inicjatyw na rzecz przedsiębiorców i turystyki wzrosła w porównaniu do roku poprzedniego. Zmniejszyła się natomiast

wyraźnie (o około 50%) liczba organizacji uczestniczących we wszystkich działaniach, a mimo to liczba uczestniczących w nich osób zwiększyła się ponad dwukrotnie. W porównaniu do roku 2010 zmniejszyły się wyraźnie wydatki na projekty i inicjatywy (o około 1/3). Zarysowują się pewne tendencje (wzrost liczby przedsięwzięć i więcej osób zaangażowanych w przedsięwzięcia międzynarodowe i międzyregionalne, lecz jednocześnie spadek realnych wydatków na działania z najbliższymi sąsiadami, w tym z obwodem kalininogradzkim, wzrost wagi kierunku bałtyckiego) choć nie oddają one do końca rzeczywistych kosztów i wagi realizowanych przedsięwzięć, gdyż w niektórych przypadkach otrzymane dane nie były pełne, a bardzo różnorodny charakter działań kwalifikujących się do tego celu operacyjnego utrudnia dokonanie jednoznacznej oceny zjawisk.

3.4. Monitoring środowiska

W 2011 r. w wyniku działalności WIOŚ w zakresie badań powietrza, wód i gleb, pól elektromagnetycznych i hałasu przeprowadzono 58631 oznaczeń, w tym 27941 w ramach monitoringu powietrza, 30087 w ramach monitoringu wód, 8 w ramach monitoringu gleb, 90 w ramach monitoringu pól elektromagnetycznych, 505 w ramach monitoringu hałasu. Poprawnie działający monitoring środowiska wymaga ciągłego doposażania w profesjonalny sprzęt instytucji monitorujących stan środowiska oraz inwestowania w podnoszenie kwalifikacji zatrudnionych w nich osób. Sprawnie działający monitoring środowiska wpływa na trafność podejmowanych decyzji, dając możliwość przeciwdziałania negatywnym skutkom dla środowiska (w tym na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć). Ogólnodostępna baza danych o środowisku zawierająca informacje pochodzące ze wszystkich instytucji monitorujących stan środowiska w województwie, dane dotyczące cennych przyrodniczo obszarów chronionych oraz obowiązujące akty prawne dotyczące województwa pozwoliłaby na upowszechnienie wiedzy o stanie środowiska i odpowiednie planowanie.

VI. Wnioski zrealizacji Strategii

1. Analiza głównych wskaźników makroekonomicznych województwa wykazała widoczne pogorszenie się sytuacji ekonomicznej w województwie. Rok 2010 był rokiem, w którym – w przeciwieństwie do roku ubiegłego – zarówno przyrost PKB nominalnego jak i realnego był niższy niż średnio w kraju. Oznacza to, że województwo wróciło na ścieżki trendu rozwojowego sprzed 2009 r., tzn., że rozwijało się wolniej niż średnio kraj. Zanotowany wzrost gospodarczy po raz kolejny nie pozwolił na nadrobienie dystansu rozwojowego województwa do kraju. Wytworzone w województwie PKB w wysokości 38,8 mld zł stanowiło zaledwie 2,74% wolumenu krajowego (1,4 bln zł). Udział w krajowym PKB zmalał kolejny rok z rzędu i był najniższy od początku funkcjonowania województwa. Spowolnienie gospodarcze zaobserwować można było nie tylko w województwie, ale też średnio w kraju. Polska nie uzyskała założonego na 2010 r. w Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 tempa wzrostu PKB na poziomie 5,1%, jednakże, notując wzrost na poziomie 3,9%, należała do najszybciej rozwijających się krajów unijnych (za Szwecją, Słowacją i Niemcami, przy wzroście dla UE27 wynoszącym 2,1%). Przyczyn znacznego spowolnienia rozwoju gospodarczego należy upatrywać w konsekwencjach światowego kryzysu gospodarczego.
2. Analiza zmian regionalnego PKB per capita w stosunku do średniej wartości tego wskaźnika dla kraju oraz UE-27 wskazuje na toczący się od kilku lat proces dywergencji⁸⁵ wobec średniej dla kraju i konwergencji wobec średniej europejskiej. Jak pokazują rezultaty badań makroekonomicznych⁸⁶ dotyczących wpływu polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski i jej regionów, różnice w rozwoju między najbiedniejszymi i najbogatszymi regionami UE byłyby większe, gdyby nie pozytywne oddziaływanie funduszy europejskich. Realizacja polityki spójności przyczynia się bowiem nie tylko do zmniejszenia dystansu Polski i jej regionów względem średniego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów UE 27, ale również do ograniczenia procesów zróżnicowań wewnętrznych. Fundusze unijne z reguły silniej oddziałują na słabsze gospodarczo regiony, niż na regiony lepiej rozwinięte⁸⁷.

⁸⁵ Konwergencją określaną jest relatywnie szybszy rozwój biedniejszych regionów lub krajów w stosunku do regionów lub krajów bogatszych, powodujący zmniejszanie dystansu między nimi. Dywergencja polega na zwiększaniu się dystansu rozwojowego regionów lub krajów biedniejszych wobec bogatszych.

⁸⁶ Badania prezentujące wpływ ex post polityki spójności w okresie 2004–2011 r. oraz prognozy oddziaływania do 2020 roku wykonane na zlecenie MRR przez ośrodki badawcze wykorzystujące modele makroekonomiczne: Instytut Badań Strukturalnych (model Hermin i EUImpactModIII), Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową i Prevision (MaMor3).

⁸⁷ W latach 2004–2011 najmniejszą skalę oddziaływania zaobserwowano w województwach rozwiniętych – wielkopolskim, małopolskim oraz dolnośląskim, a największą w województwach stosunkowo mniej rozwiniętych – świętokrzyskim, podkarpackim

Wyniki prognoz wskazują, że w dłuższym okresie czasu interwencje finansowe środkami unijnymi najsilniej przełożą się na rozwój Polski Wschodniej⁸⁸.

3. W 2011 r. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową w publikowanym corocznie⁸⁹ raporcie pt. Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski, sklasyfikował warmińsko-mazurskie na 14. lokacie pod względem syntetycznej miary atrakcyjności inwestycyjnej⁹⁰. Województwo znalazło się w grupie regionów o niskiej atrakcyjności dla inwestorów. Ta pozycja jest konsekwencją długofalowych procesów społeczno-gospodarczych, w tym niskiego poziomu urbanizacji i uprzemysłowienia. Pomimo postępów w rozbudowie i modernizacji infrastruktury transportowej o znaczeniu krajowym, województwo nadal cechuje niska dostępność transportowa, która wciąż pozostaje główną barierą rozwojową regionu i w znacznym stopniu przekłada się na jego niską atrakcyjność inwestycyjną. W ramach dotychczas zrealizowanych inwestycji drogowych, na szczególną uwagę zasługują te zrealizowane na odcinkach dróg kluczowych dla rozwoju Warmii i Mazur, tj. na drodze krajowej nr 16 (zwanej często kręgosłupem województwa) oraz S7. Wśród inwestycji kolejowych warto wymienić modernizację linii kolejowej E65 Warszawa-Gdynia oraz rewitalizację i modernizację linii kolejowej Olsztyn-Szczytno-Szymany (linia kolejowa do projektowanego lotniska regionalnego w Szymanach). Nadal najważniejsze dla rozwoju województwa pozostają przede wszystkim inwestycje dotyczące rozbudowy i modernizacji ważnych dla województwa połączeń drogowych będących częścią sieci TEN-T⁹¹ (przede wszystkim dalsze inwestycje na drodze S7 na odcinku Warszawa-Gdańsk i DK 16 od Borek Wielkich do Elku) oraz wiążących regionalny system transportowy z siecią dróg krajowych, a szczególnie z siecią TEN-T. Wschodnia część województwa jest w szczególności sposobem wykluczona komunikacyjnie, dlatego tak ważna jest realizacja inwestycji na przebiegającym przez województwo transeuropejskim korytarzu transportowym, tj. na linii kolejowej Rail Baltica i drogowej Via Baltica. Priorytetem powinno być

i warmińsko-mazurskim (relatywnie wysokie oddziaływanie miało także miejsce w województwie mazowieckim, co wynika z wysokiego, sumarycznego poziomu finansowania i wysokiej zdolności do absorpcji środków, jak również ze specyfiki tego regionu, w którym znajdują się urzędy centralne korzystające z dużych projektów).

⁸⁸ Wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski w latach 2004–2015 w świetle wyników badań makroekonomicznych, materiał informacyjny MRR stanowiący syntezę rezultatów badań wykonanych z wykorzystaniem modeli ekonometrycznych.

⁸⁹ Raport z 2011 r. jest siódmą edycją badania.

⁹⁰ Atrakcyjność ta rozumiana jest jako zdolność do skłonienia do inwestycji, poprzez oferowanie kombinacji korzyści lokalizacji możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. Przeanalizowano kilkadziesiąt zmiennych, będących podstawą dla oceny przestrzennego zróżnicowania poszczególnych czynników lokalizacji takich jak: dostępność transportowa, zasoby i koszty pracy, chłonność rynku zbytu, poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej i społecznej, poziom rozwoju gospodarczego, poziom bezpieczeństwa powszechnego, aktywność wobec inwestorów.

⁹¹ Zarówno sieci bazowej, jak i uzupełniającej.

również lepsze powiązanie komunikacyjne stolicy województwa ze stolicą Polski poprzez dowiązanie Olsztyna do drogi S7 przede wszystkim poprzez modernizację drogi nr S51 oraz linii kolejowej na odcinku Olsztyn-Działdowo (nr 216). Powyższe inwestycje w znacznym stopniu przyczynią się do poprawy kompleksowego skomunikowania regionu z resztą kraju.

4. Sytuacja na regionalnym rynku pracy w 2011 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nie uległa większym zmianom i dlatego też stopa bezrobocia rejestrowanego była po raz kolejny najwyższa w kraju – 20,2% (w kraju – 12,5%). Regionalna stopa bezrobocia stale ulega znacznie większym niż średnio w kraju wahaniom sezonowym w związku ze znaczną ilością miejsc pracy w turystyce i rolnictwie. Dodatkowo płytki rynek pracy i ww. niekorzystna struktura branżowa dopełniają listę słabych stron regionu. Pomimo i tak złej sytuacji w obszarze bezrobocia w województwie, dodatkowy silny negatywny wpływ na realizację Strategii w obszarze wzrostu liczby miejsc pracy miało drastyczne zmniejszenie środków Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych. W 2011 r. wydatki poniesione z Funduszu Pracy na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji bezrobotnych były o 70% niższe w stosunku do roku poprzedniego. Wpłynęło to również na spadek o ponad połowę liczby osób bezrobotnych objętych działaniami. Sytuacja ta znalazła odbicie w spadku liczby osób pracujących w gospodarce narodowej w porównaniu do roku poprzedniego. Aby sytuacja w zakresie bezrobocia w regionie mogła ulec poprawie, konieczna jest efektywniejsza aktywizacja zawodowa np. poprzez staże zawodowe, spotkania z doradcami zawodowymi, prace interwencyjne, przygotowanie zawodowe dorosłych, szkolenia, dofinansowanie studiów podyplomowych, czy też jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej. Ważne jest tutaj również zwiększenie wsparcia udzielanego podmiotom obywatelskim, nie tylko jako realizatorom usług publicznych, zaspakajającym potrzeby społeczne, ale także jako potencjalnym pracodawcom – podmiotom ekonomii społecznej.
5. Poziom ubóstwa w województwie warmińsko-mazurskim, niezależnie od przyjętej metodologii, jest najwyższy w skali całego kraju. W 2011 roku poziom zagrożenia ubóstwem skrajnym (minimum egzystencji) w województwie warmińsko-mazurskim wyniósł 11,2% i był najwyższy w kraju⁹². Z badania pt. *Ubóstwo w województwie warmińsko-mazurskim – charakterystyka zjawiska oraz działania podejmowane na rzecz ograniczenia problemu*⁹³ wynika, że ważnym zjawiskiem kształtującym ubóstwo w regionie pozostaje po-PGR-owska przeszłość znacznej części województwa warmińsko-mazurskiego, natomiast warto podkreślić za autorami

raportu, że nie stanowi ona bodźca jednoznacznie determinującego ubóstwo. Ubóstwo w regionie wiąże się bowiem, jak wynika z badania, przede wszystkim z bezrobociem, uzależnieniem od alkoholu i narkotyków, bezradnością ws. opiekuńczo-wychowawczych oraz niepełnosprawnością. Istotnym wyznacznikiem skali i zasięgu ubóstwa jest korzystanie ze wsparcia systemu pomocy społecznej. Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje największy w Polsce procentowy udział mieszkańców województwa korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców (14,56%). Nie ulega wątpliwości, że rozwiązanie złożonego problemu ubóstwa i innych problemów społecznych z nim powiązanych wymaga kontynuacji wdrażania rozwiązań systemowych w skali całego kraju, jak również w skali województwa oraz na poziomie lokalnym i w szczególności na poziomie rodziny. Z uwagi na wskazania bezrobocia i niepełnosprawności jako jednych z głównych przyczyn ubóstwa, działania zaradcze powinny koncentrować się m.in. na aktywizacji osób bezrobotnym oraz osób niepełnosprawnych w powrocie na rynek pracy oraz na pomocy rodzinie w opiece nad osobami niepełnosprawnymi. Innym problemem jest utrwalanie się biernej postawy wśród klientów pomocy społecznej oraz różnorodność problemów, z jakimi zmagają się kadra ośrodków pomocy i integracji społecznej. Tego rodzaju problemy wymagają nieustannego podnoszenia kompetencji kadry ośrodków pomocy i integracji społecznej w zakresie aktywnej integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co przyczyni się do sukcesywnego zmniejszania odsetka mieszkańców objętych tą pomocą.

6. Rok 2011 r. charakteryzował spadek dostępności środków unijnych przeznaczonych na dotacje na inwestycje realizowane przez przedsiębiorców. Wynikało to z zaawansowania wdrażania programów operacyjnych, w ramach których większość środków na tego rodzaju wsparcie została już rozdysponowana. Wykonane na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego badanie ewaluacyjne pt. *Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług*⁹⁴ wykazało, że większy wpływ na poprawę konkurencyjności firm Warmii i Mazur miało wsparcie udzielane w formie dotacyjnej, niż wsparcie poprzez pożyczki i poręczenia. Największą dysproporcję zdiagnozowano w aspekcie tworzenia nowych miejsc pracy, gdzie łączny efekt netto realizacji RPO WiM 2007-2013 wyniósł 10,2%, natomiast w przypadku wsparcia dotacyjnego wyniósł 16,4%, zaś dla zwrotnych form wsparcia był on nawet ujemny (w przypadku poręczeń dla których wyniósł -1,3%) bądź też minimalny (w przypadku pożyczek dla których wyniósł 0,8 %). Beneficjenci RPO WiM, którzy otrzymali dotację, zanotowali również większy wzrost przychodów ze sprzedaży, zysków, większą zmianę poziomu płac oraz w większym stopniu rozwijali nowe produkty i usługi, niż beneficjenci RPO WiM otrzymujący zwrotne formy wsparcia. W zakresie innowacyjności również

⁹² GUS. Ubóstwo w Polsce w 2011 r. (na podstawie badań budżetów gospodarstw domowych). http://www.stat.gov.pl/gus/5840_8292_PLK_HTML.htm [dostęp: 3 lutego 2013 r.].

⁹³ Badanie zrealizowane przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w 2013 r.

⁹⁴ Badanie wykonane przez firmę EGO sc. z Warszawy w 2012 r.

stwierdzono wystąpienie pozytywnego efektu netto wsparcia przedsiębiorstw w ramach RPO WiM na lata 2007-2013. Beneficjenci RPO WiM wykazują większą aktywność we wprowadzaniu innowacji niż przedsiębiorcy, którzy wsparcia funduszami strukturalnymi UE nie otrzymali. Wyniki badania wskazują, iż należałoby kontynuować stosowanie instrumentu dotacyjnego, w szczególności w odniesieniu do przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego, które charakteryzuje się niską przedsiębiorczością (firmy z regionu stanowiły niewiele ponad 3% wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w kraju), wysoką stopą bezrobocia oraz zajmującą słabą pozycję w rankingach przedsiębiorczości, innowacyjności i atrakcyjności inwestycyjnej poszczególnych województw.

7. Analiza infrastruktury sieci energetycznych w Polsce wskazuje dobitnie, że najbardziej *ubogimi infrastrukturalnie* regionami kraju są Pomorze oraz Warmia i Mazury. Zły stan linii przesyłowych powoduje, że znaczna część obszaru województwa jest zagrożona utratą stabilności napięciowej⁹⁵. Stale niezadowolający jest stan sieci dystrybucyjnych (mimo realizowanych inwestycji), a w szczególności jej nieprzystosowanie do przesyłu większych mocy, przy praktycznie wykorzystanych sposobach zwiększenia zdolności przesyłowych. Ponadto operatorzy sieci dystrybucyjnej w regionie przewidują brak dodatkowych możliwości przyłączeniowych źródeł wytwórczych energii elektrycznej do sieci pomiędzy rokiem 2013 a 2018. W pakiecie Energetyczno-Klimatycznym przyjętym przez UE na lata 2013-2020, obok celów dotyczących zwiększenia efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwraca się szczególną uwagę na rozwój energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii (OZE), a środki z funduszy europejskich w kolejnej perspektywie finansowej powinny ten rozwój wspierać. Mając powyższe na uwadze, w województwie warmińsko-mazurskim w pierwszej kolejności powinny zostać zrealizowane inwestycje w zakresie budowy i modernizacji sieci umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, a dopiero następnie będą mogły być realizowane projekty w zakresie budowy nowych źródeł wytwarzania energii (OZE), m.in. z współfinansowaniem środkami UE.
8. Kolejne inwestycje zmierzające do zminimalizowania wykluczenia cyfrowego regionu przynoszą zamierzone efekty, chociaż wciąż warmińsko-mazurskie ma widoczne problemy z tym związane (12. lokata w kraju pod względem liczby gospodarstw domowych z dostępem do Internetu). Do poprawy sytuacji w zakresie dostępu do Internetu przyczyni się na pewno inwestycja realizowana w ramach PO RPW pn. *Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej*. Cel tego projektu to zwiększenie dostępu do Internetu wśród mieszkańców, firm i instytucji Polski Wschodniej. W efekcie

powstanie nowoczesna infrastruktura ICT, obejmująca ponad 10 tys. km światłowodów i ponad tysiąc węzłów szkieletowo-dystrybucyjnych. Przeszkolonych zostanie też kilka tysięcy osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. Rozbudowana infrastruktura światłowodowa umożliwi rozwój usług telekomunikacyjnych, w tym świadczenie usług nowej generacji – NGA⁹⁶. Kolejnym etapem niwelowania międzyregionalnych i wewnątrzregionalnych różnic w dostępie do Internetu powinny być m.in. projekty komplementarne do wyżej wymienionego, np. projekty *Ostatnia mila*, których celem nie jest tworzenie sieci szkieletowej, a aktywowanie lokalnych przedsiębiorców i instytucji do budowy ostatniego etapu sieci, bazując na technologii bezprzewodowej. Szeroki dostęp do Internetu przyczyni się do rozwoju e-usług, ułatwiających mieszkańcom regionu dostęp np. do administracji czy służby zdrowia. Rozwijanie tego rodzaju usług jest kluczowe z uwagi na utrudniony dostęp do usług publicznych z jakim boryka się znaczna część mieszkańców regionu. Rozwój sieci internetowych to także możliwości rozwoju e-biznesu i poprawy konkurencyjności regionalnej przedsiębiorczości.

9. Od 2005 r. odnotowywany był w województwie systematyczny spadek liczby turystów zagranicznych korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (od 153 osób w 2005 r. do 100 osób w 2010 r.). W 2011 r. nastąpiło przełamanie trendu i odnotowany został wzrost liczby turystów zagranicznych odwiedzających województwo w stosunku do roku poprzedniego (wartość wskaźnika w 2011 r. wyniosła 105 osób). Poza 2009 r., gdy odnotowano spadek, liczba rezydentów (turystów krajowych) korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców z roku na rok jest coraz większa (wzrost z 377 osób w 2005 r. do 556 osób w 2011 r.). Podobnie sytuacja wygląda w przypadku łącznej liczby turystów korzystających z noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Tu również poza 2009 r. odnotowuje się systematyczny wzrost wartości wskaźnika od 2005 r. (od 530 osób w 2005 r. do 660 osób w 2011 r.). Statystyki lat następnych pokażą, czy taki trend zostanie zachowany. Należy podkreślić, że województwo charakteryzuje się szczególnymi walorami dla rozwoju różnorodnych form turystyki, o czym świadczą np. olbrzymi potencjał wodny, lasy i obszary o szczególnych walorach przyrodniczych. Województwo szczególnie zwraca uwagę na swój potencjał wodny, dlatego też w trakcie procesu aktualizacji Strategii (2012/2013) jako jedną z inteligentnych specjalizacji regionu określono *ekonomię wody (water economy)*. Świadczy to o tym, że warmińsko-mazurskie stawia na rozwój turystyki w oparciu o swoje zasoby i walory, tj. m.in. w oparciu o wodę. Takie podejście ma przyczynić się m.in. do poprawy atrakcyjności turystycznej województwa i systematycznego wzrostu liczby turystów odwiedzających region w następnych latach.

⁹⁵ *Przestrzenne uwarunkowania i potrzeby terytorialne związane z rozwojem systemów technicznej infrastruktury energetycznej. Rekomendacje dla KPZK, prof. dr hab. inż. Jacek Malko, dr inż. Zygmunt Parczewski, PAN*

⁹⁶ Według Urzędu Komunikacji Elektronicznej, sieć NGA należy rozumieć jako rodzaj technologii umożliwiającej dostarczenie do każdego z abonentów przepływności bitowej na poziomie nie mniejszym niż 30 Mb/s.

Wykaz skrótów

B+R	badania i rozwój	PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności	PO RPW	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007-2013
BDL	Bank Danych Lokalnych	PPS	Purchasing Power Standard (Standard Siły Nabywczej)
CBOS	Centrum Badania Opinii Społecznej	PRBS	Wieloletni Program Rozwoju Bazy Sportowej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2006-2013
COI	Centrum Obsługi Inwestora	PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
COP	Centrum Organizacji Pozarządowych	PSP	Państwowa Straż Pożarna
DPS	Dom Pomocy Społecznej	PUP	Powiatowy Urząd Pracy
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	PWSZ	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu
EFS	Europejski Fundusz Społeczny	RCOI	Regionalne Centrum Obsługi Inwestora
FRDL	Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej	RDD	Rodzinny Dom Dziecka
FRKF	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej	RDP	Rodzinny Dom Pomocy
ESDK	Europejska Sieć Dziedzictwa Kulinarnego	RFP	Regionalny Fundusz Pożyczkowy
ESWIP	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych	RIS	Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego
FS	Fundusz Spójności	RO EFS	Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	RPO WiM	Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	RSU	Regionalny System Usług
GUS	Główny Urząd Statystyczny	RSWI	Regionalny System Wspierania Innowacji
IOB	Instytucja Otoczenia Biznesu	SGGW	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ISO	International Organization for Standardization	SKO	Samorządowe Kolegium Odwoławcze
JST	jednostka samorządu terytorialnego	SPO WKP	Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006
KSU	Krajowy System Usług	SSSE	Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna
MF EOG	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego	SZJ	System Zarządzania Jakością
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	TBS	Towarzystwo Budownictwa Społecznego
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa	UE	Unia Europejska
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia	UWM	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
NMF	Norweski Mechanizm Finansowy	WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych	WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
OPP	Organizacja Pożytku Publicznego	W-MCOI	Warmińsko-Mazurskie Centrum Obsługi Inwestora
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej	W-MSSE	Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna	WMARR	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego Spółka Akcyjna
OWIES	Ośrodek Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej	WOPR	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
OWSiIZ	Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. Prof. T. Kotarbińskiego w Olsztynie	WORD	Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego
PAiiIZ	Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych	WSS-E	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
PAN	Polska Akademia Nauk	WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	ZOSP RP	Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	ZOZ	Zakład Opieki Zdrowotnej
PKB	Produkt Krajowy Brutto	ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006
PO IŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013		
PO IG	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013		

Spis tabel, wykresów i map

Tabela nr 1	Zróźnicowanie wewnątrzregionalne województwa warmińsko-mazurskiego.....	16
Wykres nr 1	Przyrosty PKB realnego (w cenach stałych).....	13
Wykres nr 2	Przyrosty PKB nominalnego (w cenach bieżących).....	13
Wykres nr 3	PKB w województwie i jego udział w kraju (w cenach bieżących).....	13
Wykres nr 4	PKB per capita w województwie wobec wartości dla kraju (w cenach bieżących).....	14
Wykres nr 5	Udział w PKB per capita w UE27 (w PPS).....	14
Wykres nr 6	Udział w PKB per capita w UE27 (w PPS) w 1999 r. i 2010 r.....	15
Wykres nr 7	Udział podregionów w PKB województwa (w cenach bieżących) w 2010 r. (%).....	15
Wykres nr 8	PKB per capita w podregionach (w cenach bieżących) w 2010 r.....	16
Wykres nr 9	Aktywność zawodowa na 1000 mieszkańców w wieku 15 lat i więcej wg BAEL.....	16
Wykres nr 10	Bezrobotni na 1000 mieszkańców czynnych zawodowo wg bezrobocia rejestrowanego.....	17
Wykres nr 11	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej.....	17
Wykres nr 12	Wskaźnik dla celu Wzrost konkurencyjności gospodarki – PKB na 1 pracującego (w cenach bieżących).....	18
Wykres nr 13	PKB na 1 pracującego w gospodarce narodowej (w cenach bieżących).....	18
Wykres nr 14	Liczba pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców.....	18
Wykres nr 15	Liczba spółek z udziałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców.....	19
Wykres nr 16	Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców.....	19
Wykres nr 17	Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost aktywności społecznej.....	19
Wykres nr 18	Zmiana liczby ludności na 100 tys. mieszkańców.....	20
Wykres nr 19	Udział ludności do 25. roku życia w ogóle ludności.....	20
Wykres nr 20	Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców.....	20
Wykres nr 21	Udział gospodarstw domowych z komputerem z dostępem do Internetu w ogóle gospodarstw domowych.....	20
Wykres nr 22	Wskaźnik syntetyczny dla celu strategicznego Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych.....	21
Wykres nr 23	Drogi utwardzone na 100 km ²	21
Wykres nr 24	Linie kolejowe na 100 km ²	21
Wykres nr 25	Udział ludności korzystającej z kanalizacji.....	21
Wykres nr 26	Udział ludności korzystającej z sieci gazowej.....	22
Wykres nr 27	Liczba działań w priorytetach Strategii w latach 2007–2011.....	23
Wykres nr 28	Liczba projektów i inicjatyw w priorytetach Strategii w latach 2007–2011.....	24
Wykres nr 29	Liczba projektów i inicjatyw w celach operacyjnych w 2011 r.....	24
Wykres nr 30	Struktura wydatków poniesionych na realizację Strategii wg priorytetów w latach 2007–2011.....	24
Wykres nr 31	Struktura poniesionych wydatków wg celów operacyjnych w latach 2008–2011.....	25
Mapa nr 1	Udział w PKB per capita w UE27 (w PPS).....	14

Wykaz ważniejszych źródeł wykorzystanych w opracowaniu Raportu

1. Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług, EGO s.c. na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2012.
2. Komornicki T., Rosik P., Stępnia M., Dostępność transportowa w Polsce Wschodniej, Ekspertyza wykonana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego na potrzeby aktualizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.
3. Malko J., Parczewski Z., *Przestrzenne uwarunkowania i potrzeby terytorialne związane z rozwojem systemów technicznej infrastruktury energetycznej. Rekomendacje dla KPZK*, PAN
4. Nowicki M. (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2011.
5. Raport końcowy z badania ewaluacyjnego Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020, IBS i ReyTech na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2011.
6. Ubóstwo w Polsce w 2011 r. (na podstawie badań budżetów gospodarstw domowych), http://www.stat.gov.pl/gus/5840_8292_PLK_HTML.htm
7. Ubóstwo w województwie warmińsko-mazurskim – charakterystyka zjawiska oraz działania podejmowane na rzecz ograniczenia problemu. Badanie zrealizowane przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w 2013 r.
8. Wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski w latach 2004–2015 w świetle wyników badań makroekonomicznych, materiał informacyjny Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.
9. Wydarzenie roku 2011 w Polsce i na świecie. Komunikat badań, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa, styczeń 2012.
10. Biuletyny informacyjne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w 2011 r., http://www.mrr.gov.pl/serwis_prasowy/biuletyn_informacyjny
11. Portal Unii Europejskiej: <http://ec.europa.eu>
12. Serwis samorządowy PAP: <http://www.samorzad.pap.pl>
13. Wrota Warmii i Mazur: kalendarium wydarzeń, patronaty Marszałka Województwa w 2011 r., <http://wrota.warmia.mazury.pl/>
14. Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl/bdl>

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO**

10-562 Olsztyn, ul.Emilii Plater 1
T: +48 89 521 93 00
E: dpr@warmia.mazury.pl
W: www.wrota.warmia.mazury.pl